

Arbetsmarknad och arbetsliv

14

Förslag till statens budget för 2013

Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Arbetsmarknad och arbetsliv	11
2.1	Omfattning	11
2.2	Utgiftsutveckling	11
2.3	Skatteutgifter	13
3	Arbetsmarknad	15
3.1	Omfattning	15
3.2	Utgiftsutveckling	15
3.3	Mål	16
3.4	Resultat och analys	16
3.4.1	Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska insatser	20
3.4.2	Ungdomar	25
3.4.3	Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	26
3.4.4	Insatser för sjukskrivnas återgång till arbete	28
3.4.5	Insatser för ökad integration	29
3.4.6	Europeiska socialfonden	31
3.4.7	Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott	33
3.5	Politikens inriktning	33
3.5.1	Full sysselsättning och en väl fungerande arbetsmarknad	33
3.5.2	En effektiv arbetsmarknadspolitik inriktad på att förhindra och bryta långtidsarbetslöshet	33
3.5.3	Fler i arbete på en inkluderande arbetsmarknad	34
3.5.4	Underlätta matchningen och kontrollen samt öka effektiviteten	35
3.5.5	Ungdomar	37
3.5.6	Personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	38
3.5.7	Vissa nyanlända invandrare	38
3.6	Budgetförslag	39
3.6.1	1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	39
3.6.2	1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	40
3.6.3	1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	42
3.6.4	1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	45
3.6.5	1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	47

3.6.6	1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013	48
3.6.7	1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	49
3.6.8	1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	50
3.6.9	1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	51
3.6.10	1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	52
3.6.11	1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	52
4	Arbetsliv	55
4.1	Omfattning	55
4.2	Utgiftsutveckling	56
4.3	Mål	56
4.4	Resultatredovisning	56
4.4.1	Arbetsmiljö	56
4.4.2	Analys och slutsatser Arbetsmiljö	63
4.4.3	Arbetsrätt	64
4.4.4	Analys och slutsatser Arbetsrätt	69
4.4.5	Lönebildning	70
4.4.6	Analys och slutsatser Lönebildning	73
4.5	Politikens inriktning	73
4.5.1	Utgångspunkter för områdena arbetsmiljö och arbetsrätt	73
4.5.2	Arbetsmiljö	73
4.5.3	Arbetsrätt	75
4.5.4	Lönebildning	76
4.6	Budgetförslag	76
4.6.1	2:1 Arbetsmiljöverket	76
4.6.2	2:2 Arbetsdomstolen	78
4.6.3	2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	79
4.6.4	2:4 Medlingsinstitutet	79

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	12
2.2 Härledning av ramnivån 2013–2016. Utgiftsområde 14 arbetsmarknad och arbetsliv	13
2.3 Ramnivå 2013 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	13
2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, netto	13
3.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsmarknad.....	16
3.2 Genomsnittligt antal deltagare per månad i jobb- och utvecklingsgarantin	22
3.3 Andel i utbildning eller arbete med eller utan stöd 90 dagar efter programslut.....	22
3.4 Särskilda insatser för sökande med funktions-nedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	26
3.5 Uppnådda resultat Samhall AB 2007-2011.....	28
3.8 Anslagsutveckling.....	39
3.9 Uppdragsverksamhet.....	39
3.10 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	40
3.11 Anslagsutveckling.....	40
3.12 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning.....	42
3.13 Anslagsutveckling.....	42
3.14 Beställningsbemyndigande.....	43
3.15 Volym och utgifter arbetsmarknadspolitiska program.....	44
3.16 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	45
3.17 Anslagsutveckling.....	45
3.18 Beställningsbemyndigande.....	45
3.19 Program för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)	46
3.20 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.....	47
3.21 Anslagsutveckling.....	47
3.22 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	47
3.23 Anslagsutveckling.....	48
3.24 Beställningsbemyndigande.....	48
3.25 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007-2013	49
3.26 Anslagsutveckling.....	49
3.27 Beställningsbemyndigande.....	50

3.28 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	50
3.29 Anslagsutveckling.....	50
3.30 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.....	51
3.31 Anslagsutveckling.....	51
3.32 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	51
3.33 Anslagsutveckling.....	52
3.34 Anslagsutveckling.....	52
3.35 Nettoutgifter m.m. för anslaget 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2011 respektive 2012.....	53
3.36 Företagskonkurser m.m. budgetåret 2009–första halvåret 2012	53
3.37 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2009–juli 2011/juni2012	53
3.38 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2011–juli 2011/juni 2012.....	53
3.39 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	54
4.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsliv.....	56
4.2 Antal arbetsställebesök 2009–2011	59
4.3 Antal inspektioner 2009–2011	59
4.4 Deltidsarbete (15-74 år), 2006–2011.....	65
4.5 Tidsbegränsad anställning (15-74 år), 2006–2011	65
4.6 Målstatistik för Arbetsdomstolen 2009–2011	68
4.7 Genomströmningstid för mål vid Arbetsdomstolen 2009–2011.....	69
4.8 Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt 2007–2011	71
4.9 Löneutveckling per timme för hela arbetsmarknaden, 2007–2011	71
4.10 Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet, 2007–2011.....	72
4.11 Anslagsutveckling.....	76
4.12 Uppdragsverksamhet	76
4.13 Beställningsbemyndigande.....	77
4.14 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:1 Arbetsmiljöverket.....	78
4.15 Anslagsutveckling.....	78
4.16 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:2 Arbetsdomstolen	79
4.17 Anslagsutveckling.....	79
4.18 Anslagsutveckling.....	79
4.19 Uppdragsverksamhet	80
4.20 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:4 Medlingsinstitutet.....	80

Diagramförteckning

4.1 Antal dödsfall i arbetsolyckor 1996–2011	57
4.2 Antal anmälda arbetsolyckor med frånvaro 1996–2011	57
4.3 Antal anmälda arbetssjukdomar 1996–2011.....	57
4.4 Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär 1998– 2011	57
4.5 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos kvinnor 1998–2010.....	58
4.6 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos män 1998–2010.....	58
4.7 Andel som inte kan koppla bort tankarna från arbetet när man är ledig och som också har lågt handlingsutrymme 1993–2011.....	58
4.8 Veckoarbetstid (15-74 år), 2011	65
4.9 Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar där MI har förordnat medlare, 2006–2011, år med omfattande avtalsrörelser	71
4.10 Kvinnors lön i procent av mäns lön sektorsvis efter standardavvägning 2009–2011	72

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknads-politiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 500 000 000 kronor 2014 och 2015 (avsnitt 3.6.3),
2. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samball m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 500 000 000 kronor 2014–2016 (avsnitt 3.6.4),
3. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 806 832 000 kronor 2014–2016 (avsnitt 3.6.6),
4. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2014 och 2015 (avsnitt 3.6.7),
5. bemyndigar regeringen att under 2013 för anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 400 000 kronor 2014 (avsnitt 4.6.1),
6. för budgetåret 2013 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	Ramanslag	6 993 684
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	Ramanslag	31 175 947
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	Ramanslag	7 892 779
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	Ramanslag	17 356 578
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	Ramanslag	110 524
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007-2013	Ramanslag	1 425 000
1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	Ramanslag	35 729
1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	Ramanslag	56 330
1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	Ramanslag	53 326
1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	Ramanslag	8 303
1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	Ramanslag	1 400 000
2:1 Arbetsmiljöverket	Ramanslag	606 153
2:2 Arbetsdomstolen	Ramanslag	28 376
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	Ramanslag	32 622
2:4 Medlingsinstitutet	Ramanslag	57 322
Summa		67 232 673

2 Arbetsmarknad och arbetsliv

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Arbetsmarknad och Arbetsliv. Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning av arbetssökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegarantiersättning, Europeiska socialfonden samt myndigheterna Arbetsförmedlingen (AF), Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Området Arbetsliv omfattar arbetsmiljö, arbetsrätt och lönebildning samt myndigheterna Arbetsmiljöverket (AV), Arbetsdomstolen (AD), ILO-kommittén och Medlingsinstitutet (MI). Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar och dess verksamhet förs fr.o.m. 2013 över till Kammarkollegiet under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

2.2 Utgiftsutveckling

Återhämtningen på arbetsmarknaden har inneburit att utgifterna minskat med 5 271 miljoner kronor 2011 jämfört med 2010. Förklaringen är främst en minskning av antalet arbetslösa och antalet deltagare i program. Utgifterna för lönegarantiersättning ökade däremot med 492 miljoner kronor på grund av att fler personer omfattades av konkurser och företagsrekonstruktioner.

Sedan andra halvåret 2011 har återhämtningen på arbetsmarknaden dämpats och denna utveckling har fortsatt under 2012. Utgifterna 2012 bedöms därmed öka med 3 152 miljoner kronor jämfört med 2011. Jämfört med anvisade medel i statens budget beräknas utgifterna bli 5 143 miljoner kronor lägre 2012. Utgifterna minskar även kommande år jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012. För 2013 minskar utgifterna med 1 424 miljoner kronor, 2014 med 394 miljoner kronor och 2015 med 129 miljoner kronor.

De arbetsmarknadspolitiska reformerna som föreslås inom området Arbetsmarknad i denna budgetproposition innebär att utgifterna ökar med 1 065 miljoner kronor 2013, 1 021 miljoner kronor 2014, 653 miljoner kronor 2015 och 603 miljoner kronor 2016 (se avsnitt 3.5). Därutöver föreslås att resurserna inom området Arbetsliv ökas med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2013.

I jämförelse med 2012 års ekonomiska vårproposition minskar utgifterna med 2 345 miljoner kronor 2012 för att därefter öka med 382 miljoner kronor 2013, 469 miljoner kronor 2014, 601 miljoner kronor 2015 och 1 572 miljoner kronor 2016.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv*Miljoner kronor*

	Utfall 2011	Budget 2012 ¹	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
Anslag inom området Arbetsmarknad ²	62 595	70 855	65 726	66 508	62 995	57 754	56 850
Anslag inom området Arbetsliv ³	691	725	712	724	735	748	763
Totalt för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	63 285	71 581	66 438	67 233	63 730	58 502	57 612

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Utfall 2011 inkluderar äldreanslaget 22.6 Europeiska socialfonden för perioden m.m. 2000-2006 (2008).³ Utfall 2011 inkluderar äldreanslaget 2.3 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar (2012).

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2013–2016. Utgiftsområde 14 arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012 ¹	70 476	70 476	70 476	70 476
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	41	228	383	571
Beslut	-1 092	-2 530	-5 325	-5 515
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	-2 084	-4 021	-7 794	-8 751
<i>Volymer</i>				
Överföring till/från andra utgifts- områden	0	0	0	0
Övrigt	-109	-422	762	833
Ny ramnivå	67 233	63 730	58 502	57 612

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2013 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2013
Transfereringar ¹	58 167
Verksamhetskostnader ²	9 001
Investeringar ³	65
Summa ramnivå	67 233

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2011 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2011 och kända förändringar av anslagens användning. Huvuddelen avser transfereringar i form av bidrag till arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och lönesubventioner till arbetsgivare.

2.3 Skatteutgifter

Stöd inom utgiftsområdet redovisas i huvudsak på budgetens utgiftssida men det finns även stöd på inkomstsidan i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Dessa påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på utgiftssidan. Utgifter för Personalvård hör till området Arbetsliv och övriga området Arbetsmarknad. De sistnämnda ska dock inte ses som specifika medel inom arbetsmarknadspolitiken eftersom det handlar om generella efterfrågestimulerande åtgärder och rörlighetsstimulanser för anställda. Utgifterna beskrivs närmare i skrivelsen Redovisning av skatteutgifter (skr. 2011/12:136).

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, netto

Miljoner kronor

	2012	2013
Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor	880	900
Avdrag för resor till och från arbetet ¹	4 820	4 940
Avdrag för utbildningsresor vid omstrukturering	– ²	–
Avdrag för inställelseresor	–	–
Förmån av resa vid anställningsintervju	–	–
Förmån av utbildning vid omstrukturering m.m.	–	–
Personalvård	–	–
Flyttersättningar från arbetsgivare	–	–
Avdrag för resor till och från arbetet ³	–	–
Nedsättning av egenavgifter för personer som vid årets ingång inte har fyllt 26 år	60	60
Generell nedsättning av egenavgifter	880	920
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som vid årets ingång inte har fyllt 26 år	16 070	16 650
Skattereduktion för RUT-tjänster	2 030	2 370
Skattereduktion för ROT-arbeten	12 300	11 300
Stöd för nystartsjobb	4 694	5 108
Totalt för utgiftsområdet	41 734	42 248

¹ Kostnader i tjänst.

² Skatteutgiften kan inte beräknas.

³ Kostnader i näringsverksamhet.

3 Arbetsmarknad

3.1 Omfattning

Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning av arbetssökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegarantiersättningen, Europeiska socialfonden samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

3.2 Utgiftsutveckling

Återhämtningen på arbetsmarknaden har inneburit att utgifterna minskat med 5 278 miljoner kronor under 2011 jämfört med 2010. Den huvudsakliga förklaringen är att antalet arbetslösa och antalet deltagare i program minskade. Utgifterna för lönegarantiersättning ökade dock samtidigt med 492 miljoner kronor på grund av att fler personer omfattades av konkurser och företagsrekonstruktioner.

Sedan andra halvåret 2011 har återhämtningen på arbetsmarknaden dämpats och denna utveckling har fortsatt under 2012. Detta bedöms innebära att utgifterna jämfört med 2011 ökar med 3 131 miljoner kronor 2012. Jämfört med anvisade medel i statens budget beräknas utgifterna bli 5 130 miljoner kronor lägre 2012. Utgifterna minskar även jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012 med 1 421 miljoner kronor 2013, 383 miljoner kronor 2014 och 114 miljoner kronor 2015.

De arbetsmarknadspolitiska reformer som föreslås i denna budgetproposition innebär att utgifterna ökar med 1 065 miljoner kronor 2013, 1 021 miljoner kronor 2014, 653 miljoner kronor 2015 och 603 miljoner kronor 2016 (se avsnitt 3.5). Därutöver minskas anslag 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* med 2 miljoner kronor tillfälligt 2013 för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* inom området Arbetsliv.

Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition minskar utgifterna med 2 322 miljoner kronor 2012 för att därefter öka med 375 miljoner kronor 2013, 464 miljoner kronor 2014, 595 miljoner kronor 2015 och 1 565 miljoner kronor 2016.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsmarknad

Miljoner kronor

	Utfall 2011	Budget 2012 ¹	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
<i>Arbetsmarknad</i>							
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	5 775	7 186	7 122	6 994	6 990	6 692	6 789
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	31 002	34 522	31 353	31 176	28 774	25 063	24 090
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 914	8 298	6 927	7 893	7 900	7 272	7 353
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	15 537	16 750	16 419	17 357	17 162	16 839	16 831
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	105	109	105	111	113	115	117
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007-2013	1 291	1 537	1 416	1 425	897	788	732
1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	28	32	31	36	39	39	40
1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	52	56	54	56	57	59	60
1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	52	53	53	53	54	55	56
1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8	8	8	8	8
1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	1 830	2 305	2 238	1 400	1 000	825	775
Summa Arbetsmarknad	62 595	70 855	65 726	66 508	62 995	57 754	56 850

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. Riksdagen beslutade målet hösten 2011 (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

De arbetsmarknadspolitiska resurserna ska tydligt prioriteras och inriktas mot matchning mellan arbetssökande och lediga jobb samt mot dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Uppföljning och utvärdering ska utvecklas och prioriteras inom berörda myndigheter. Arbetsmarknadspolitiken ska därför utifrån mål och resurser verka för att:

- förbättra matchningen mellan dem som söker arbete och dem som söker arbetskraft,
- säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring,
- stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt.

3.4 Resultat och analys

Arbetsmarknadspolitiken ska bidra till den ekonomiska politikens huvuduppgift och

regeringens mål om full sysselsättning. Det statliga offentliga åtagandet under området utgörs i stor utsträckning av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten vid Arbetsförmedlingen och arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringen gör fortsatt bedömningen att arbetsmarknadspolitiken har bidragit till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och att den därmed har haft avsedd effekt.

Huvuddelen av åtgärderna riktas till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden för att öka utbudet av arbetskraft, men åtgärder inriktas även på att förhindra långtidsarbetslöshet.

Sysselsättningsgraden i de flesta åldersgrupper har ökat mer än vad som kan förklaras av den demografiska utvecklingen samtidigt som konjunkturen varit svag vilket indikerar att regeringens reformer har förbättrat arbetsmarknadens funktionssätt. Resurserna inom arbetsmarknadspolitiken prioriteras till dem som står längst ifrån arbetsmarknaden samtidigt som reformerna inom arbetslöshetsförsäkringen syftar till att den i större utsträckning ska fungera som en omställningsförsäkring. Införda och förbättrade lönesubventioner gör det mer gynnsamt för arbetsgivare att anställa personer med en svagare ställning på arbetsmarknaden samtidigt som incitamenten för att arbeta har stärkts genom bl.a. jobbskatteavdrag.

Matchningen på arbetsmarknaden

Matchningen mellan arbetssökande och lediga platser har stor betydelse för sysselsättningsutvecklingen. Om matchningen mellan lediga jobb och arbetssökande blir mer effektiv och fler anställningsavtal kan slutas på kort tid minskar arbetslöshetstiderna och därmed arbetslöshetsnivån. En viktig uppgift för arbetsmarknadspolitiken är därmed att stärka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten och att säkerställa att arbetslösa har rätt kompetens. Arbetsförmedlingen kan förbättra arbetsmarknadens funktions sätt, bl.a. genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Under 2011 anmäldes totalt 691 000 lediga platser till Arbetsförmedlingen, vilket var 140 000 fler än 2010. Arbetsförmedlingens marknadsandel av de lediga platserna ökade under 2011 t.o.m. det tredje kvartalet till 38 procent, jämfört med 31 procent samma period 2010. Marknadsandelen varierar med konjunkturen och en förklaring kan vara att större konkurrens om arbetskraft leder till att arbetsgivare i större utsträckning vänder sig till Arbetsförmedlingen. Under andra halvåret 2011 dämpades uppgången på arbetsmarknaden och från första halvåret 2012 har ökningstakten av antalet sysselsatta varit lägre och antalet lediga platser minskat något.

Hur matchningsarbetet förändrats framgår bl.a. av hur arbetsgivarna uppfattar Arbetsförmedlingens hantering av lediga platser och om de fått lämpliga sökande. Av de arbetsgivare som anmält en ledig plats var 90 procent nöjda med hanteringen och 81 procent angav att man fått tillräckligt med lämpliga sökande för att kunna anställa. Andelen nöjda var något högre jämfört med 2010 medan andelen som fått tillräckligt med sökande minskade från 86 till 81 procent. Detta beror sannolikt på att det förbättrade konjunkturen medfört ökade svårigheter att få tag på efterfrågad kompetens. Detta framgår också av att andelen arbetsställen inom näringslivet som upplever arbetskraftsbrist i samband med rekrytering ökade från 20 till 26 procent under hösten 2011 jämfört med 2010. Inom vissa branscher närmar sig bristtalen 40 procent.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen har förtroende och legitimitet bland arbetsgivare och arbetssökande för att kunna bidra till att förbättra matchningen.

Allt fler blir långvarigt arbetslösa eftersom fler arbetssökande har funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, låg utbildningsnivå och brist på arbetslivserfarenhet. Dessa grupper har enligt Arbetsförmedlingen ökat kraftigt sedan 2008 och uppgick till i genomsnitt 220 000 personer under 2011, vilket utgjorde 60 procent av de inskrivna arbetslösa. Grupper som tidigare inte ingick i arbetskraften har genom etableringsreformen för vissa nyanlända och sjukförsäkringsreformen synliggjorts i Arbetsförmedlingens uppdrag att förbättra matchningen och långsiktigt öka sysselsättningen.

Antalet inskrivna personer hos Arbetsförmedlingen som fick ett arbete minskade i spåren av konjunkturavmattningen andra halvåret 2011. Under 2011 fick 451 000 personer som var anmälda hos Arbetsförmedlingen ett arbete jämfört med 492 000 personer 2010.

Sökaktiviteten bland de arbetssökande är central för hur matchningen fungerar och är även viktig för att upprätthålla de villkor som gäller för rätten att uppbära arbetslöshetsersättning. Samtidigt är det viktigt att arbetsgivare i möjligaste mån endast får ansökningar från arbetssökande med rätt kompetens för att få en effektiv rekryteringsprocess som förkortar vakanstiderna. Antalet sökta jobb bland de arbetssökande ökade 2011 jämfört med året innan, vilket följer av att det också fanns fler lediga platser att söka.

En viktig del i matchningsarbetet är självservicen för arbetsgivare och arbetssökande som Arbetsförmedlingen tillhandahåller kostnadsfritt, t.ex. platsbanken, CV-databasen och Yrkeskompassen. Den fortsatta etableringen av s.k. branschråd och särskilda branschutbildningsdagar för arbetsförmedlare är också ett sätt för Arbetsförmedlingen att kunna bidra till att få en mera effektiv matchning på arbetsmarknaden.

Den individuella handlingsplanen som ska upprättas mellan den arbetssökande och Arbetsförmedlingen är viktig för att få till stånd en effektiv matchning och för att se till att reglerna inom arbetslöshetsförsäkringen upprätthålls. Andelen nyinskrivna arbetssökande som inom 30 dagar har en handlingsplan har successivt ökat de senaste åren men uppgår trots detta endast till 57 procent 2011. Arbetsförmedlingen arbetar kontinuerligt med att förbättra handlingsplanerna och se till att de arbetssökande ska få en handlingsplan så snabbt som möjligt. Under det andra kvartalet 2012 tog det i genomsnitt 18

dagar att upprätta en handlingsplan vilket är en minskning med tio dagar från föregående kvartal. Införandet av bedömningsstödet 2012 medför ett bättre underlag för upprättandet av en handlingsplan för de arbetssökande. Arbetsförmedlingen förstärker också arbetet med en kontinuerlig uppdatering av handlingsplanernas kvalitet och av förmedlingsinsatserna i syfte att öka antalet möten mellan arbetssökande och arbetsförmedlare.

På grund av den snabba strukturomvandlingen på arbetsmarknaden och kommande demografiska förändringar betyder vägledning för kompetensförsörjning allt mer. Arbetsförmedlingen förmedlar denna kunskap via vägledning av arbetssökande, men också på sin webbsida genom den s.k. Yrkeskompassen som ger information om utsikterna vad gäller utbud och efterfrågan inom olika yrken i olika delar av landet.

När det gäller matchningen på lång sikt har Arbetsförmedlingen genom sin verksamhet och närvaro i alla delar av landet en unik kunskap om arbetsmarknaden. Informationen som förmedlas om utbud och efterfrågan på arbetskraft är av betydelse inte bara för enskilda individers val av utbildning utan även för andra aktörer i utbildnings-, tillväxt- och utvecklingsarbete som påverkar respektive påverkas av en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning. Arbetsförmedlingen deltar därför bl.a. i uppbyggnaden av s.k. regionala kompetensplattformar. Enligt en uppföljning av arbetet från Tillväxtverket framgår att Arbetsförmedlingen är en viktig aktör som samverkar väl med andra aktörer (Tillväxtverket rapport 0120 Uppföljning av regionalt kompetensförsörjningsarbete).

Kompletterande aktörer är också en del i regeringens politik för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Sedan 2010 erbjuds dessa tjänster även inom ett valfrihetssystem där de arbetssökande själva väljer vilket företag som ska utföra tjänsten. Under 2011 uppgick antalet kompletterande aktörer till knappt 960 till en kostnad av 1,3 miljarder kronor. Personlig jobbcoachning var den enskilt största tjänsten och sedan starten i augusti 2009 har 180 000 personer deltagit i verksamheten. Andelen som fått ett arbete eller påbörjat en reguljär utbildning 90 dagar efter avslutad aktivitet uppgick till 40 procent 2011, vilket är något högre än under 2010. För att kvalitetssäkra de upphandlade tjänsterna ställs krav på att leverantören ska ha ett system

för kvalitetsstyrning och att varje specifik tjänst ska vara kvalitetssäkrad. Arbetsförmedlingen har utvecklat metoder för uppföljning av tjänsterna.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen fortsätter att samverka med trygghetsorganisationerna för att underlätta omställningen på arbetsmarknaden.

Arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden

Arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden prioriteras genom förändringarna inom arbetslöshetsförsäkringen och införandet av jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar. Genom detta har rundgången mellan öppen arbetslöshet och deltagande i program avskaffats. Resurserna prioriteras också till dem som står långt ifrån arbetsmarknaden samtidigt som arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring stärks. Arbetsförmedlingen har också ett särskilt ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som främjar en snabb och effektiv etablering på arbetsmarknaden. Därutöver finns olika lönesubventioner som sänker trösklarna för arbetsgivare att anställa personer med en svag förankring på arbetsmarknaden. Möjligheten för arbetssökande att få ett arbete utan stöd minskar med tiden i arbetslöshet, men för dem som fått ett arbete med stöd och nystartsjobb ökar möjligheten till arbete. Detta tyder på att regeringens politik med lönesubventioner riktade till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden har avsedd effekt. Personer som nyligen blivit arbetslösa söker fler jobb än långtidsarbetslösa, men skillnaderna har minskat sedan 2009. Antalet sökta jobb per månad har ökat under 2011 jämfört med 2010 bland samtliga arbetslösa, vilket sannolikt beror på att det också funnits fler jobb att söka.

Arbetslöshetsförsäkringen en omställningsförsäkring

Under den föregående mandatperioden gjorde regeringen en rad förändringar inom arbetslöshetsförsäkringen som stärkte dess roll som omställningsförsäkring. Under 2011 fick i genomsnitt 110 000 personer arbetslöshetsersättning per månad. Det innebar en minskning med 23

procent jämfört med året innan. Andelen heltidsarbetslösa som uppbar ersättning fortsatte att minska och uppgick i november 2011 till 36 procent. Enligt Arbetsförmedlingen beror detta bl.a. på att grupper som i mindre utsträckning än andra är berättigade till ersättning utgör en större andel av de arbetssökande, t.ex. ungdomar och utrikes födda. De personer som deltar i jobb- och utvecklingsgarantins första och andra fas samt i jobbgarantin för ungdomar har rätt till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning även om de inte har varit berättigade till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsförmedlingen ska informera om villkoren i arbetslöshetsförsäkringen. Andelen sökande som under 2011 anser sig ha fått sådan information ligger på samma nivå som 2010 och uppgick till 80 procent.

En del av Arbetsförmedlingens uppdrag är att kontrollera att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. Uppföljningen av att de arbetssökande söker de arbeten som Arbetsförmedlingen anvisar dem att söka är en del av detta. Stickprovskontroller har genomförts sedan 2009 och visar att andelen arbetssökande som uppgett att de sökt ett anvisat arbete trots att de inte gjort det är ca sju procent. Antalet anvisningar till ersättningstagare uppgick under andra kvartalet 2011 till närmare 58 000, vilket var en ökning jämfört med motsvarande period föregående år, då antalet anvisningar uppgick till 40 000. Ökningen skedde från låga nivåer. Samtidigt som antalet anvisningar ökade minskade antalet personer som fick ersättning, vilket innebär att en större andel av dem som uppbar ersättning fick en anvisning.

En annan del av kontrollfunktionen är underrättelser till arbetslöshetskassor om ifrågasatt ersättningsrätt. En underrättelse innebär att Arbetsförmedlingen meddelar berörd arbetslöshetskassa om förhållanden som kan påverka en arbetslös persons rätt till ersättning. Underrättelserna uppgick för helåret 2011 till i genomsnitt 14,0 per 1 000 ersättningstagare, vilket var en ökning från 10,4 året innan. Andelen har varierat mellan 9 och 31 per 1 000 ersättningstagare för åren 2005–2011. Andelen underrättelser uppvisar även betydande skillnader såväl geografiskt som mellan arbetslöshetskassorna. Utfallet för 2011 visar med andra ord på en fortsatt förbättringspotential i fråga om arbetslöshetsförsäkringens kontrollfunktion. Underrättelser är i sig inte något fullständigt mått på

Arbetsförmedlingens arbete med kontrollfunktionen, men ger en indikation på hur Arbetsförmedlingen arbetar med dessa frågor. Arbetsförmedlingen har under 2012 utarbetat flera indikatorer för att myndighetens arbete med kontrollfunktionen ska kunna följas på ett bättre sätt.

Arbetsförmedlingen ansvarar även för att kontrollfunktionen upprätthålls när de arbetssökande deltar i aktiviteter hos kompletterande aktörer. IAF har granskat Arbetsförmedlingens kontrollfunktion i samarbete med kompletterande aktörer. Granskningen visar bland annat att det finns utrymme för en förbättring av Arbetsförmedlingens uppföljningsrutiner.

För de underrättelser som lämnades till arbetslöshetskassorna första halvåret 2011 har åtgärderna (sanktionsgraden) minskat med två procentenheter, till 81 procent, jämfört med motsvarande period 2010. Minskningen beror till största delen på att sanktionsgraden sjunkit i ärenden rörande de allmänna villkoren i 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

IAF har granskat arbetslöshetskassornas beslut om fortsatt ersättning trots underrättelse första halvåret 2009 och 2010 men har inte kunnat finna någon specifik anledning till att sanktionsgraden förändrats. Vanligaste orsaken till arbetslöshetskassornas beslut var att den ersättningssökande visat sig aktivt arbetssökande.

IAF följde 2011 upp Arbetsförmedlingens uppdrag att säkerställa att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring. IAF:s uppföljning visade att Arbetsförmedlingen inte kommit tillräckligt långt i det arbetet. Arbetsförmedlingen har därför under 2012 fått regeringens uppdrag att följa upp och redogöra för effekterna av de åtgärder inom kontrollfunktionen som genomförts de senaste två åren. Arbetsförmedlingens redogörelse visar att flera åtgärder vidtagits, exempelvis har nya rutiner vid handläggning av underrättelser och stickprovskontroller införts. Införandet av det nya arbets sättet vid Arbetsförmedlingen med ökat fokus på uppföljning av arbetssökande, bl.a. genom fler personliga möten, ger också förbättrade kontrollmöjligheter.

En viktig del för den ekonomiska tryggheten och försäkringens legitimitet är genomströmningstiderna, som motsvarar tiden i veckor från den arbetssökandes första arbetslösa dag till att första utbetalningen görs. IAF redovisar utveck-

lingen för arbetslöshetskassornas genomströmningstider (uttryckt som medianvärdet) för beslut som gäller ansökningar om arbetslöshetsersättning. Under 2011 var tiderna för grundbeloppsärenden sex veckor kortare än 2009. I genomsnitt var genomströmningstiderna en vecka kortare för inkomstrelaterade ärenden.

IAF genomför, utöver riktade granskningar av vissa områden, löpande granskning av arbetslöshetskassornas handläggning. Under 2011 var s.k. förstagångsprövningar i fokus för granskningarna, dvs. beslut där en sökande beviljas en ny ersättningsperiod. Totalt granskades 22 arbetslöshetskassor varav två lämnades helt utan anmärkning. IAF bedömde att tre av kassorna visade på mycket god kvalitet, tio god kvalitet och nio i huvudsak god kvalitet. Ingen av de granskade arbetslöshetskassorna hade handläggning av ej tillfredsställande kvalitet.

Det är viktigt att utbetalningar från välfärdsystemet sker i rätt tid, till rätt person och med rätt belopp. Både försäkringens legitimitet och finansiering är beroende av att detta sker på ett korrekt, effektivt och rättssäkert sätt.

Arbetsförmedlingens arbete med att kontrollera arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring har förbättrats i flera avseenden, men det är angeläget att detta arbete fortsätter liksom arbetet med att informera de arbetsökande om villkoren för att ha rätt till ersättning.

Regeringen ser positivt på att Arbetsförmedlingen arbetar för att stärka kontrollfunktionen och att arbetslöshetskassornas handläggningstider förkortats de senaste åren.

Framöver finns dock några områden att arbeta vidare med. Kontrollen av sökande hos kompletterande aktörer och rutiner kring handläggningen av ärenden där den sökande inte sökt anvisat arbete är områden som uppvisar förbättringspotential. Det är även problematiskt att andelen sökande som anser sig veta vilka krav som ställs i arbetslöshetsförsäkringen inte ökat under året. Det är också viktigt att Arbetsförmedlingens arbete med indikatorer inom kontrollfunktionen, som påbörjats under våren 2012, anpassas till Arbetsförmedlingens nya arbetssätt. Det är också viktigt att indikatorerna utformas så att de kan redovisa effekterna av myndighetens kontrollarbete.

3.4.1 Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska insatser

De arbetsmarknadspolitiska programmen bidrar till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att underlätta för deltagarna att hitta ett arbete.

Regeringens prioritering är att de arbetsmarknadspolitiska insatserna ska riktas till dem med störst behov, dvs. de långtidsarbetslösa. Samtidigt bedömde regeringen i budgetpropositionen 2012 att fler åtgärder bör vidtas tidigt i arbetslöshetsperioden för att därmed motverka att fler blir långtidsarbetslösa. Detta görs genom förmedlingsinsatser och förbättrad uppföljning av korttidsarbetslösas jobbsökande, men även i form av fler programplatser. Samtidigt ska stödet till de långtidsarbetslösa förbättras genom höjd aktivitet och kvalitet i garantierna. Arbetsförmedlingen har ett stort ansvar för att bedöma vilka arbetslösa som löper stor risk att fastna i arbetslöshet. Förmedlarens förmåga att motivera den arbetssökande och matcha mot jobb är av stor vikt. Det personliga mötet mellan arbetsförmedlaren och den arbetssökande blir därför viktigt. Det s.k. bedömningsverktyget kan här vara ett viktigt stöd vid bedömningen av de arbetssökandes jobbchanser och de insatser som är lämpliga för att förhindra långtidsarbetslöshet. Arbetsförmedlingen har under 2012 påbörjat arbetet med att införa ett bedömningsverktyg.

Uppföljningen genom personliga möten med korttidsarbetslösa har visat en viss, om än begränsad, ökning första kvartalet 2012 jämfört med motsvarande period 2011. Arbetsförmedlingen bedömer att resultatet kommer att fortsätta förbättras men regeringen bedömer att det är ännu för tidigt att dra några slutsatser kring detta.

En effekt som kan uppstå är s.k. undanträngning. Direkt undanträngningseffekt uppkommer då deltagare i program eller subventionerade anställningar utför arbetsuppgifter som gör att arbetsgivaren därigenom kan ha färre reguljärt anställda än vad som annars skulle ha varit fallet. Undanträngningen kan emellertid vara motiverad om arbetet går till en person som har svårare att få ett arbete. Arbetsförmedlingen har i uppdrag att se till att minimera undanträngning i det fall de inte är arbetsmarknadspolitiskt motiverade.

IAF har redovisat och granskat utvecklingen av återkallanden av anvisningar som regleras i någon av programförordningarna, men även programinsatser i form av ”arbete med stöd” ingår. Nystartsjobben omfattas inte av granskningen. IAF:s granskning bygger på jämförelser mellan första halvåret under 2009, 2010 och 2011.

En anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program kan upphöra av flera skäl, t.ex. för att personen har fått jobb eller fullföljt programmet. Om den arbetslösa inte följer kraven för deltagande kan anvisningen återkallas. Även i de fall ett nytt arbetsvillkor uppfyllts ska anvisningen återkallas.

Andelen återkallade anvisningar av totalt antal upphörda anvisningar var 1,9 procent första halvåret 2009, 1,5 procent 2010 och 2,3 procent 2011. En ökning av antalet återkallade anvisningar kan indikera en stärkt kontrollfunktion hos Arbetsförmedlingen, eller att en större andel av programdeltagarna bryter mot kraven. I och med att även ett nytt arbetsvillkor ska leda till återkallande finns det dock skäl att nyansera denna slutsats. Inom jobb- och utvecklingsgarantin var just ”uppfyllt arbetsvillkor” den vanligaste orsaken till återkallande första halvåret 2009, 2010 och 2011. IAF:s granskning av handläggningen och rutinerna för omprövningsärenden av beslut visar att nästan alla tillfrågade lokala förmedlingar har rutiner för att hantera dessa ärenden. Det fanns dock en viss otydlighet ifråga om vissa rutiner gällande omprövning av återkallningsbeslut. Regeringen ser positivt på att Arbetsförmedlingen har rutiner för handläggning av den här typen av ärenden, då det är viktigt att anvisningar återkallas när det finns skäl för det.

Arbetsförmedlingens effektivitet

Åtgärder för att säkerställa att befintliga resurser används på ett effektivt sätt är prioriterade. Arbetsförmedlingen är den huvudsakliga myndigheten för genomförandet av arbetsmarknadspolitiken. Det är därför av stor vikt för arbetsmarknadspolitiken att myndighetens verksamhet bedrivs på ett effektivt sätt. Arbetsförmedlingen har enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2011 redovisat en beskrivning och analys av verksamhetens kostnadseffektivitet. Redovisningen utgår från att kontakter med arbetsgivare och arbets sökande är Arbetsförmedlingens väsentligaste

prestation. För att en så stor andel som möjligt av personalresurserna ska läggas på dessa möten har stöd och ledning av den operativa verksamheten effektiviserats under 2011, genom bl.a. färre arbetsmarknadsområden och en större översyn av organisationen på huvudkontoret och chefsstrukturen har inletts. På regeringens uppdrag har Statskontoret kartlagt och analyserat hur Arbetsförmedlingen använder sina förvaltningsresurser (Statskontoret, 2012:16). Enligt rapporten har resultatredovisningen i Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2011 förbättrats, men Statskontoret lämnar också förslag på hur den kan utvecklas genom bl.a. kvalitetsmått och löpande tidredovisning.

I en granskningsrapport från Riksrevisionen, Effektivitetsmätning som styrmedel – en jämförelse mellan arbetsförmedlingskontor (RiR 2012:9), framkommer att Arbetsförmedlingen har en hög effektivitet, men att det finns förbättringspotential.

Regeringen ser positivt på Arbetsförmedlingens pågående arbete med att förbättra kostnadseffektiviteten samt uppföljningen och redovisningen av denna. Redovisningen och arbetet för att öka kostnadseffektiviteten är ett fortsatt utvecklingsområde bl.a. utifrån Statskontorets och Riksrevisionens rapporter. När det gäller Riksrevisionens granskning kommer den vara ett underlag i det fortsatta arbetet kring Arbetsförmedlingens effektivitet. Regeringen avser att under hösten 2012 lämna en skrivelse till riksdagen om de iakttagelser som redovisats i granskningsrapporten.

Jobb- och utvecklingsgarantin

Jobb- och utvecklingsgarantin riktar sig till dem som varit borta från arbetsmarknaden under en lång tid och är det program som har flest deltagare. Antalet har fortsatt att öka och uppgick under 2011 till i genomsnitt 91 000 personer per månad, varav 27 000 personer befann sig i sysselsättningsfasen (se tabell 3.2). Ökningen har fortsatt under första halvåret av 2012 och antalet var då i genomsnitt ca 96 000 personer per månad varav ca 30 000 i sysselsättningsfasen. Jobb- och utvecklingsgarantin stod under 2011 för 53 procent av det genomsnittliga antalet deltagare i samtliga program med aktivitetsstöd. Av dem som påbörjade programmet 2011 var könsfördelningen relativt jämn.

Tabell 3.2 Genomsnittligt antal deltagare per månad i jobb- och utvecklingsgarantin

	2009	2010	2011	1 halvår 2012
Jobb- och utvecklingsgarantins samtliga faser	57 000	78 000	91 000	96 000
Andel kvinnor %	50	47	46	47
Andel män %	50	53	54	53
Andel utrikes född %	29	29	30	31
Andel med funktionsnedsättning %	31	27	27	29
Sysselsättningsfasen, fas tre¹	4 700	19 600	27 000	30 400
Andel kvinnor %	47	49	49	48
Andel män %	53	51	51	52
Andel utländsk bakgrund %	28	29	31	32
Andel med funktionsnedsättning %	41	38	37	36

¹ Under våren 2009 påbörjade de första deltagarna sysselsättningsfasen.
Källa: Arbetsförmedlingen

Bland deltagarna är personer med funktionsnedsättning och äldre överrepresenterade. En grupp som ökat kraftigt under 2011 är tidigare deltagare i jobbgarantin för ungdomar, som utgjorde närmare en tredjedel av alla som påbörjade programmet.

Jobsökaktiviteter med coachning var fortsatt den vanligaste aktiviteten inom garantin 2011 (39 procent). Andelen arbetsplatsförlagda aktiviteter ökade, vilket är positivt eftersom dessa har en tydligare anknytning till arbetsmarknaden (29 procent). Övriga aktiviteter utgjordes av insatser hos kompletterande aktörer samt kartläggning och vägledning (32 procent).

Resultatet i form av övergångar till arbete eller utbildning har tydligt förbättrats under 2011 inom samtliga faser i jobb- och utvecklingsgarantin (se tabell 3.3). Övergångarna är fortsatt få, särskilt från sysselsättningsfasen.

Tabell 3.3 Andel i utbildning eller arbete med eller utan stöd 90 dagar efter programslut

	2009	2010	2011
Totalt			
Jobb- och utvecklingsgarantins fas ett och två	35 %	41 %	48 %
Sysselsättningsfasen, fas tre ¹	31 %	36 %	40 %
Totalt jobb- och utvecklingsgarantin	34 %	40 %	47 %
Kvinnor			
Jobb- och utvecklingsgarantins fas ett och två	35 %	37 %	45 %
Sysselsättningsfasen, fas tre ¹	30 %	36 %	39 %
Totalt jobb- och utvecklingsgarantin	35 %	37 %	44 %
Män			
Jobb- och utvecklingsgarantins fas ett och två	34 %	44 %	50 %
Sysselsättningsfasen, fas tre ¹	33 %	36 %	41 %
Totalt jobb- och utvecklingsgarantin	34 %	43 %	49 %

¹ Under våren 2009 påbörjade de första deltagarna sysselsättningsfasen.
Källa: Arbetsförmedlingen

Omsättningen till arbete eller utbildning uppgick till 4,6 procent under 2011 jämfört med 3,7 procent 2010. Förutom det förbättrade arbetsmarknadsläget, förklaras detta av att andelen arbetsplatsförlagda aktiviteter ökat. Enligt Arbetsförmedlingen är sannolikheten för dem som fått arbete 50 procent högre bland dem som haft någon arbetsplatsförlagd aktivitet jämfört med dem som inte haft det. Omsättningen till arbete och utbildning sjunker dock med stigande ålder och är också lägre än genomsnittet bland sökande med funktionsnedsättning och utrikes födda.

Av deltagarna i faserna ett och två upplevde 40 procent att de var mycket eller ganska nöjda med programmet, enligt Arbetsförmedlingens telefonintervjuer i maj och juni 2011. Hälften ansåg att deras chanser att få ett arbete ökat. Andelen som saknat aktivitet under den senaste veckan uppgick till 36 procent. Av deltagarna i sysselsättningsfasen var 75 procent helt eller delvis nöjda med insatsen. Två tredjedelar ansåg att uppgifterna varit mycket eller ganska väl anpassade efter deras behov och 80 procent att deras uppgifter varit meningsfulla. Deltagarna efterlyste dock ett bättre stöd i sitt arbetsökande.

Aktiviteterna i faserna ett och två i jobb- och utvecklingsgarantin ska täcka minst 75 procent av deltagarnas arbetsutbud. Resterande tid ska ägnas åt eget jobsökande. Att säkerställa kvaliteten och aktivitetsnivån har varit en betydande

utmaning för Arbetsförmedlingen eftersom antalet deltagare har ökat kontinuerligt. Regeringen tillförde Arbetsförmedlingen 672 miljoner kronor 2012 för att öka handläggartätheten både i jobb- och utvecklingsgarantin och i jobbgarantin för ungdomar. Arbetsförmedlingen uppger att handläggartätheten i jobb- och utvecklingsgarantin har ökat. Ökningen har hittills haft begränsad effekt på aktivitetsnivån för deltagarna. Det kan delvis förklaras med att det tar en viss tid att rekrytera och utbilda handläggare.

Ett viktigt verktyg för att få arbetsgivare att anställa personer som har varit utan arbete en längre tid är det särskilda anställningsstödet inom jobb- och utvecklingsgarantin. Antalet anställningar med sådant anställningsstöd har minskat under en följd av år men ökade 2011, med i genomsnitt närmare 1 000 anställningar och uppgick till 3 900 personer per månad med anställningsstöd. Andelen som 90 dagar efter avslutat stöd fått ett arbete uppgick till 46 procent, varav 36 procent fick ett nystartsjobb.

Under våren 2011 avsatte regeringen 99 miljoner kronor för arbetsmarknadsutbildning inom sysselsättningsfasen. Antalet personer som påbörjade en utbildning under 2011 uppgick till 900 personer. Andelen som hade ett arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning t.o.m. januari 2012 var 14 procent.

Sammanfattande bedömning

Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin har ökat kraftigt, vilket inneburit svårigheter att upprätthålla de ursprungliga intentionerna kring handläggartäthet och kvalitet i insatserna.

Fler deltagare har lämnat garantin till ett arbete eller utbildning 2011 jämfört med 2010. Ökningen sker dock från en låg nivå, inte minst vad gäller sysselsättningsfasen. Fortsatta ansträngningar krävs för att fler deltagare ska kunna få ett arbete inte minst genom att i större utsträckning utnyttja de möjligheter som det särskilda anställningsstödet ger.

Arbetsförmedlingen har under det första halvåret 2012 gjort stora rekryteringar och genomfört omfattande personalutbildning, vilket har lett till att handläggartätheten har ökat. Det är bekymmersamt att detta inte hittills haft effekt på aktivitetsnivån i samtliga faser i jobb- och utvecklingsgarantin. Det är positivt att de arbetsplatsförlagda aktiviteterna och sökaktiviteterna har ökat inom garantin. En förklaring till att

aktivitetsnivån inte har ökat i den omfattning regeringen har förväntat är att resursförstärkningen för personal inte fått genomslag i verksamheten det första halvåret 2012.

Regeringen förväntar sig ökad aktivitet och kvalitet i garantierna framöver genom bl.a. ett ökat antal besök och fler som deltar i arbetsplatsförlagda aktiviteter.

Regeringen följer noggrant Arbetsförmedlingens arbete med att förbättra kvaliteten i jobb- och utvecklingsgarantin.

Utbildning

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildningarna är ett verktyg som syftar till att rusta den arbetssökande för arbetsmarknaden och samtidigt motverka brist-situationer på arbetsmarknaden.

Under 2011 deltog enligt Arbetsförmedlingens statistik, i genomsnitt 9 000 personer per månad i en arbetsmarknadsutbildning. Av dessa omfattades 3 700 personer av jobb- och utvecklingsgarantin och 1 700 av jobbgarantin för ungdomar. Jämfört med 2010 ökade antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning med i genomsnitt ca 200 personer per månad.

Männens andel av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning var 63 procent och kvinnornas andel 37 procent. Jämfört med tidigare år har den ojämna könsfördelningen minskat bl.a. beroende på att antalet utbildningar med inriktning mot traditionellt kvinnodominerade yrken har ökat.

Vid planeringen av arbetsmarknadsutbildningarna använder Arbetsförmedlingen analys- och prognosmaterial som baseras dels på statistiskt material avseende arbetsmarknaden och dess delmarknader, dels intervjuer med arbetsgivare över hela landet. Vid planeringen beaktas även den kunskap som inhämtas genom samverkan med bl.a. lokalt näringsliv, utbildningsanordnare och kommunföreträdare.

Andelen deltagare som hade fått ett arbete 90 dagar efter avslutad utbildning uppgick till 30 procent under 2011, enligt Arbetsförmedlingen. Andelen, för deltagare utanför jobb- och utvecklingsgarantin, som efter samma tid hade fått ett arbete är större, 36 procent. Detta är dock en något mindre andel för denna grupp jämfört med föregående år. Regeringen anser att denna andel givet syftet med insatsen borde vara högre.

Förberedande utbildning

Förberedande eller orienterande utbildning är en insats som riktar sig till personer som behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, t.ex. arbetsmarknadsutbildning. Det finns även utbildningar i yrkessvenska, förberedande kurser i att starta näringsverksamhet, kunskapsvalidering och motivationshöjande kurser.

Förberedande utbildning ingår även som aktivitet inom jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar samt i etableringsuppdraget för vissa nyanlända invandrare.

Under 2011 deltog drygt 9 700 personer i genomsnitt per månad i en förberedande utbildning. Könsfördelningen var relativt jämn. Knappt hälften var utrikes födda och en tredjedel hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Studie och yrkesvägledning

Den snabba strukturomvandlingen på arbetsmarknaden, med nya kompetenskrav och nytt innehåll i många yrken, gör att allt fler behöver hjälp med vägledning och kompetensutveckling. Arbetsförmedlingens studie- och yrkesvägledning kan bidra till att öka träffsäkerheten i matchningen. Inom Arbetsförmedlingen pågår ett ständigt utvecklingsarbete med vägledningsverktygen. Under 2011 har t.ex. försök gjorts med vägledande samtal per telefon. Arbetsförmedlingen kommer att fortsätta utveckla vägledningsverktygen.

Nystartsjobb

Under 2011 uppgick antalet nya och pågående beslut om nystartsjobb till 118 500 beslut, vilket var en kraftig ökning jämfört med 2010, då antalet uppgick till 89 100. Antalet deltagare i genomsnitt per månad uppgick till 44 700 personer. Under andra halvåret 2011 har nystartsjobben minskat. Troligtvis är det avmattningen i konjunkturen som påverkat antalet nystartsjobb. Under 2011 hade 35 procent ett arbete utan stöd 90 dagar efter avslutad nystartsjobb.

Av besluten om nystartsjobb avsåg 63 procent män. Ser man till åldersfördelningen så var antalet personer i åldern 16–24 år underrepresenterade medan övriga åldrar var överrepresenterade. Även andelen utrikes födda (39,1 procent) var högre i nystartsjobben än bland sökande utan

arbete, medan däremot sökande med funktionsnedsättning var något underrepresenterade. Fördelningen efter utbildningsnivå motsvarade fördelningen bland sökande utan arbete.

De som fick nystartsjobb 2011 var i likhet med tidigare år huvudsakligen öppet arbetslösa, deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin, nyanlända invandrare eller anhöriga till dessa.

En studie från IFAU (rapport 2012:12) visar att nystartsjobben har minskat arbetslösheten och ökat sysselsättningen. Nystartsjobben har bidragit till att öka flödet från arbetslöshet till arbete med i genomsnitt 17 procent. Resultaten tyder på att nystartsjobben skapar nya jobb.

Regeringen bedömer att nystartsjobben har bidragit till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att insatsen riktas till dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Genom en sänkning av arbetsgivarens kostnader ökar chanserna för dessa personer att få ett arbete. Det finns utvecklingsmöjligheter, t.ex. bör det finnas möjlighet att öka antalet nystartsjobb för personer med en lång frånvaro från arbetsmarknaden på grund av sjukdom.

Arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling

Arbetsförmedlingens praktikprogram bestod under 2011 av insatserna arbetspraktik, prova-på-platser och praktisk kompetensutveckling. Förutom dessa program genomfördes också praktikinsatser som aktiviteter i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar.

Det genomsnittliga antalet deltagare i arbetspraktik och andra praktikprogram inklusive aktiviteter inom garantierna uppgick till 12 000 personer per månad under 2011. Det är en minskning med 14 300 personer jämfört med 2010. Praktikprogrammets resultat är relativt stabilt. Knappt 40 procent har ett arbete 90 dagar efter avslutad praktik.

Regeringen bedömer att praktikinsatserna har bidragit till att de arbetssökande inte har tappat kontakten med arbetsmarknaden under lågkonjunkturen och ökat deras chanser att få ett arbete.

3.4.2 Ungdomar

Arbetslösheten bland ungdomar uppgick till 23 procent under 2011 enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU). Bland kvinnor uppgick arbetslösheten till 22 procent och bland män 24 procent. Drygt hälften av ungdomsarbetslösheten bestod av ungdomar som är heltidsstudierande och söker arbete, inklusive arbete på helger och lov. I åldersgruppen 25–54 år var arbetslösheten ca 5 procent. I förhållande till andra grupper så utmärker sig ungdomsarbetslösheten i högre grad av korta arbetslöshetsperioder. De negativa arbetsmarknadsrelaterade effekterna kan bli varaktiga för dem som inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Störst risk att få arbetsmarknadsrelaterade problem har unga som saknar en slutförd gymnasieutbildning, är födda utomlands eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Jobbgarantin för ungdomar

Under 2011 deltog i genomsnitt 38 800 personer per månad i jobbgarantin för ungdomar, vilket är en minskning med 7 800 deltagare jämfört med 2010. Det är en något högre andel män som deltar i jobbgarantin för ungdomar (45 procent kvinnor och 55 procent män). Andelen utrikes födda uppgick till 15 procent under 2011 och andelen med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var 7 procent. Totalt deltog nästan 106 000 ungdomar i garantin under 2011.

Bland deltagarna i jobbgarantin för ungdomar var gymnasieutbildning (76 procent) den vanligaste utbildningsnivån. Totalt sett hade drygt 81 procent utbildning på gymnasienivå eller högre. Knappt 20 procent av deltagarna hade endast förgymnasial utbildning.

Såväl antalet ungdomar som har lämnat garantin för arbete som antalet som övergått till utbildning har minskat något under 2011 jämfört med året innan. Under 2011 lämnade 47 700 personer garantin för arbete eller studier. Motsvarande antal under 2010 var 52 200. Däremot ökade den relativa omsättningen till arbete och utbildning. Under 2011 uppgick andelen personer som övergått till arbete eller påbörjat en utbildning av de kvarstående i garantin till drygt 10 procent, vilket var en marginell ökning jämfört med 2010.

Arbetsförmedlingens arbete med att förbättra kvaliteten inom jobbgarantin för ungdomar har inriktats på att utveckla matchningsarbetet och öka andelen som får ta del av arbetsplatsförlagda aktiviteter. Utflödet av ungdomar från garantin till utbildning eller arbete är fortsatt relativt högt. Regeringen gör därför bedömningen att jobbgarantin för ungdomar ökar möjligheterna för ungdomar att övergå från arbetslöshet till arbete eller utbildning.

Aktiviteter inom jobbgarantin för ungdomar består dels av ett intensifierat stöd i jobbsökandet, dels av aktiviteter som motsvarar de insatser som erbjuds i de andra arbetsmarknadspolitiska programmen.

Andelen deltagare utan registrerad aktivitet har minskat med 68 procent under det första tertialet 2012 jämfört med motsvarande period 2011. Samtidigt har de arbetsplatsförlagda aktiviteterna ökat med 29 procent. Andelen deltagare i jobbgarantin för ungdomar som har deltagit i en arbetsplatsförlagd aktivitet uppgick till 31 procent under det första tertialet 2012. Det innebär en ökning med sju procentenheter jämfört med motsvarande period 2011. Under 2011 liksom 2010 var jobbsökaraktiviteter med coachning den vanligaste aktiviteten med nästan 50 procent av samtliga deltagare.

Även om de arbetsplatsförlagda aktiviteterna tycks ha ökat under de första fyra månaderna 2012 bedömer regeringen att aktivitetsnivån inte har uppnått önskad nivå. Regeringens bedömning är att aktivitetsnivån kommer att öka under 2012. Ungdomar ska erbjudas aktiviteter utifrån individuella behov och aktiviteterna ska täcka individens arbetsutbud.

Övriga insatser för ungdomar

Unga som saknar en slutförd gymnasieutbildning har en särskilt utsatt situation på arbetsmarknaden. Att slutföra grund- och gymnasieskolan är viktigt för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och det är därför angeläget att ungdomar som inte påbörjat eller slutfört gymnasieskolan återupptar sina studier. Mot denna bakgrund har regeringen vidtagit åtgärder för att fler ungdomar ska motiveras att återgå till studier. Sedan 2010 har arbetslösa ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan kunnat ta del av en kortare, studiemotiverande utbildning i folkhögskolornas regi, den

s.k. folkhögskolesatsningen. Under 2010 var det enbart deltagare i jobbgarantin för ungdomar som kunde ta del av satsningen. Från och med den 1 januari 2011 har målgruppen utvidgats, vilket möjliggjort för samtliga ungdomar mellan 16 och 25 år som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan att ta del av den studiemotiverande insatsen. Den 15 maj 2012 gjordes, till följd av den nya skollagen (2010:800), en viss ytterligare justering av målgruppen. Målgruppen består därför numera av ungdomar som har fyllt 16 men inte 25 år och som varken har grundläggande högskolebehörighet eller har gymnasieexamen. Under 2011 avsatte regeringen medel för i genomsnitt 1 000 utbildningsplatser per månad. Enligt Arbetsförmedlingen deltog drygt 2 250 ungdomar i insatsen under året. Andelen män var högre än andelen kvinnor, 58 jämfört med 42 procent. Under det första tertialet 2012 ökade andelen deltagare i den s.k. folkhögskolesatsningen med ca 71 procent jämfört med motsvarande period föregående år. Av dem som deltagit i satsningen från 2010 till och med april 2012 har ca 23 procent gått vidare till studier och ca 17 procent till arbete eller nystartsjobb.

3.4.3 Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetsförmedlingen har sedan 2002 ett samlat ansvar, sektorsansvar, för funktionshinderfrågor inom arbetsmarknadspolitiken och ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

Regeringen gav under hösten 2011 de myndigheter som är strategiska för genomförande av funktionshinderspolitiken i uppdrag att under 2011–2016 arbeta enligt de delmål som regeringen har slagit fast för respektive myndighet. Arbetsförmedlingen har fyra nya delmål inom ramen för denna strategi. Arbetsförmedlingen har i en första avrapportering redovisat en beskrivning av situationen när arbetet i förhållande till uppsatta delmål påbörjades (en s.k. nollmätning), samt hur samrådet med funktionshindersorganisationerna respektive dialogen med berörda aktörer i arbetet har utvecklats.

Av den dryga en miljon individer som under 2011 varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen hade 207 000 personer en funktionsnedsättning

som medför nedsatt arbetsförmåga. Det var 17 000 personer fler än under 2010. Rörelsehinder uppges vara den vanligaste orsaken till funktionsnedsättning, därefter kommer psykisk funktionsnedsättning, annan funktionsnedsättning, följt av astma, allergi eller annan överkänslighet. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga tillhör arbetskraften i betydligt mindre utsträckning än andra.

Lönebidrag och andra subventionerade anställningar

Arbetsförmedlingen kan erbjuda ekonomiskt stöd till arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, dels genom lönesubventioner, dels genom stöd som syftar till anpassning av arbetsförhållandena så att den anställdes nedsatta arbetsförmåga kan kompenseras. Under 2011 hade i genomsnitt 86 600 personer per månad en anställning med lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA), skyddat arbete hos Samhall AB eller en utvecklings- eller trygghetsanställning (se tabell 3.4).

Tabell 3.4 Särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

	2008	2009	2010	2011
Nya beslut¹				
Lönebidrag	19 900	16 500	19 700	20 800
OSA	1 900	1 700	1 800	1 900
Utvecklingsanställning	5 000	6 200	6 700	7 000
Trygghetsanställning	2 800	2 500	3 700	4 400
Samhall AB	1 800	1 900	1 600	2 800
Totalt	31 400	28 900	33 400	36 900
Kvarstående i genomsnitt per mån				
Lönebidrag	57 100	50 600	46 700	46 000
OSA	4 700	4 400	4 400	4 300
Utvecklingsanställning	2 500	1 900	2 500	3 300
Trygghetsanställning	6 000	9 900	13 900	17 700
Samhall AB ²	15 400	15 500	15 100	15 300
Totalt	85 800	82 300	82 600	86 600

Källa: Arbetsförmedlingen och Samhall AB

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Nya och omförhandlade beslut.

² Avser medelantal årsanställda med funktionsnedsättning.

Under 2011 ökade det totala antalet subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga jämfört med åren innan. Det bör noteras att antalet personer med lönebidrag har minskat medan antalet med trygghetsanställning ökat. En förklaring till detta kan vara att om behovet av lönestöd kvarstår efter fyra år med lönebidrag övergår lönestödet från lönebidrag till trygghetsanställning.

Genomgående präglas insatserna av en ojämn könsfördelning, ca 60 procent av deltagarna är män och ca 40 procent kvinnor. En förklaring till att män är överrepresenterade är att män med funktionsnedsättning överlag har sämre förutsättningar. Män som har subventionerade anställningar har i markant större utsträckning endast förgymnasial utbildning samt är i något större utsträckning utlandsfödda jämfört med kvinnor. Arbetsförmedlingen är uppmärksam på denna ojämna fördelning och arbetar aktivt med åtgärder för att minska skillnaderna. Arbetsförmedlingen har t.ex. genomfört internutbildning för all förmedlingspersonal om den könsuppdelade arbetsmarknaden för att uppmärksamma förmedlarna på detta förhållande.

Enligt Arbetsförmedlingen har gradvis ökande krav från arbetsgivarna på arbetstagarna inneburit att det blivit svårare att ta bort en lönesubvention helt. Detta har bl.a. bidragit till att Arbetsförmedlingen inte har kunnat uppfylla kravet på att antalet övergångar från lönebidrag till osubventionerade anställningar ska öka jämfört med föregående år.

Under 2011 hade Arbetsförmedlingen regeringens uppdrag att genomföra en informationskampanj med syfte att uppmärksamma bl.a. arbetsgivare på vilka insatser som finns för anställning av personer med funktionsnedsättning.

Arbetsförmedlingen har vidare regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för en myndighetsgemensam webbportal. Syftet är att samla all relevant information om den hjälp och det stöd som personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga kan erbjudas utifrån olika aktörers uppdrag. Arbetsförmedlingen menar att en webbportal skulle kunna underlätta för många personer att utföra sina ärenden.

Samhall AB

Samhall AB spelar en viktig roll när det gäller att erbjuda anställning åt personer med funktionsnedsättning. Samhall AB bidrar till personlig utveckling hos personer med funktionsnedsättning genom att erbjuda arbete, vilket ger möjlighet till ökad anställbarhet och i förlängningen också ökad möjlighet att gå vidare till andra arbetsgivare.

Andelen personer som lämnat Samhall AB för arbete på den reguljära arbetsmarknaden uppgick till knappt 6 procent under 2011. Under 2011 återkom dock 33 procent till Samhall AB. De flesta återgångar beror på att visstidsanställningar inte förlängts hos den nya arbetsgivaren.

Den statliga merkostnadsersättningen till Samhall AB uppgick till 4 405 miljoner kronor under 2011. Merkostnadsersättningen syftade till att Samhall AB skulle uppnå de mål som formulerats i det avtal som staten tecknat med bolaget. Mål som har satts upp är bl.a. att:

- ge arbete åt personer med funktionsnedsättning motsvarande 24,4 miljoner arbetstimmar,
- minst 6 procent av antalet personer med tillsvidareanställningar ska lämna Samhall för arbete på den reguljära arbetsmarknaden, och
- minst 40 procent av rekryteringarna i kärnuppdraget ska vara personer från prioriterade grupper som definierats gemensamt av Arbetsförmedlingen och Samhall, personer med psykisk funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, neuropsykologiskt funktionshinder eller med mer än ett funktionshinder som tillsammans medför nedsättningar i arbetsförmågan.

Samhall AB har, i likhet med 2010, nått samtliga uppställda mål under 2011. Under lågkonjunkturen har ett stort antal anställda saknat arbetsuppgifter och i stället erbjudits kompetensutveckling.

I slutet av 2011 var drygt 18 600 personer med funktionsnedsättning anställda hos Samhall AB. Andelen kvinnor var 47 procent och andelen män 53 procent.

Rekryteringen av personer i de prioriterade grupperna uppgick till 40 procent under 2011, vilket innebär att målet nåtts.

Tabell 3.5 Uppnådda resultat Samhall AB 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Arbetstimmar (tusental)	24 424	23 929	24 617	24 410	24 561
Övergångar (%)	5,3	4,9	5,4	5,4	5,7
Antal anställda med funktions- nedsättning (vid årets slut)	19 394	19 383	19 141	18 414	18 641
Merkostnads- ersättning (mnkr)	4 148	4 220	4 405	4 405	4 405
Ekonomiskt resultat (mnkr)	90	153	-25	156	126

Källa: Samhall AB.

Ekonomiskt resultat

Samhall AB har också uppfyllt målet att, i möjligaste mån, inte säga upp anställda med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga på grund av arbetsbrist. Under 2011 förekom det inte någon sådan uppsägning. Samhall AB har i uppdrag att anställa personer med 75 procents sjukersättning som Arbetsförmedlingen inte har hittat någon annan anställning åt inom sex månader. Vid årsskiftet 2011/12 hade Samhall AB totalt 223 anställda med 75 procents sjukersättning.

Det ekonomiska resultatet uppvisade ett överskott på 126 miljoner kronor 2011 jämfört med 156 miljoner kronor 2010.

Samhall AB utförde under 2011, utanför grunduppdraget, vissa tjänster inom ramen för Arbetsförmedlingens programverksamhet avseende personer med funktionsnedsättning. Det var i första hand fråga om förstärkt arbetsträning och fördjupad bedömning inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantin.

Övriga insatser

Som komplement eller alternativ till subventionerade anställningar har Arbetsförmedlingen möjlighet att främja sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Det sker genom att ge stöd till arbetshjälpmedel eller personligt biträde, särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) samt särskilt stöd till start av näringsverksamhet.

En betydande ökning av dessa insatser har skett under 2011. Störst omfattning har stöd till personligt biträde och det är också den insatsen som ökat mest i såväl absoluta tal som i relativa

tal från 8 500 under 2010 till 11 500 personer under 2011. Även antalet personer som fått del av SIUS har ökat relativt kraftigt från 4 700 under 2010 till 6 200 under 2011.

Fördelningen mellan kvinnor och män varierar mellan stödformerna. Det är en betydande övervikt för män när det gäller personligt biträde och SIUS, medan kvinnorna är i majoritet när det gäller mottagande av stöd till hjälpmedel och start av näringsverksamhet. Totalt fick drygt 24 700 personer del av dessa fyra olika stödformer under 2011 jämfört med ca 19 400 under 2010.

Arbetsförmedlingen har en viktig roll i arbetet med att ge personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga möjlighet att få ett arbete med eller utan stöd. Omfattningen av de särskilda insatserna för dessa arbets sökande är en viktig indikation på att personer som står långt från arbetsmarknaden prioriteras.

3.4.4 Insatser för sjukskrivnas återgång till arbete

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att bedriva arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser. Målgruppen är arbets sökande som har nedsatt arbetsförmåga på grund av ohälsa eller funktionsnedsättning. Målsättningen är att den arbetssökande ska finna, få och behålla ett arbete. Arbetsförmedlingens samlade utbud av tjänster är tillgängligt för målgruppen. Kunskap och kompetens hos kompletterande aktörer ska tas till vara i verksamheten.

Arbetsförmedlingens uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan underlätta övergång från ersättning via sjukförsäkringen till aktivt arbets sökande och nytt arbete, är en central del i den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Regeringen förstärkte kraftigt resurserna för rehabiliteringsinsatser i samarbetet mellan myndigheterna under 2012, en ökning med 424 miljoner kronor jämfört med 2011. Satsningen innebär att myndigheterna vid behov ska erbjuda förstärkta rehabiliteringsinsatser tidigare och mer systematiskt än hittills. För 2013 föreslås 738 miljoner kronor. Ett väl fungerande samarbete minskar risken för att individer faller mellan stolarna.

Under 2011 fick omkring 19 000 personer beslut om att få delta i arbetslivsintroduktion, vilket var färre än under 2010 då det var en stor

tillströmning i samband med att det nya regelverket trädde i kraft. I genomsnitt deltog 4 400 personer per månad i arbetslivsintroduktionen jämfört med 8 000 under 2010. Av dessa har 9 procent gått vidare till arbete inom 90 dagar efter avslutad insats. Nivån på detta resultat ska ses utifrån att arbetslivsintroduktionen är en s.k. förberedande insats. Syftet är att utreda deltagarnas förutsättningar och behov av fortsatta insatser. Andelen som gått till annat program inom 90 dagar efter avslutad arbetslivsintroduktion var 42 procent under 2011.

Det var fler kvinnor (69 procent) än män (31 procent) som deltog i arbetslivsintroduktionen. Det är samma könsfördelning som under 2010.

Under perioden 2008–2010 bedrev Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på uppdrag av regeringen (dnr S2008/702) en försöksverksamhet för att pröva alternativa insatser för långtids-sjukskrivna. Syftet med försöksverksamheten var att pröva om kompletterande aktörer, som erhåller ersättning utifrån prestation och resultat, snabbare och effektivare kan ge långtids-sjukskrivna stöd för att återfå arbetsförmågan och få ett reguljärt arbete. IFAU har genomfört en utvärdering av försöksverksamheten (IFAU 2012:3). Inga större skillnader i vare sig resultat eller kostnader mellan privata och offentliga anordnare kunde påvisas.

I den finansiella samordningen inom rehabiliteringsområdet (Finsam) har Arbetsförmedlingen deltagit i syfte att samverka i rehabiliteringsinsatser med flera olika aktörer. Finsam bedrivs av samordningsförbund. I maj 2012 fanns 83 samordningsförbund i drift vilka omfattade 220 kommuner. De vanligaste insatserna som Finsam finansierar är aktiverande och coachande insatser.

Den reformerade sjukförsäkringen ställer ökade krav på samarbete och ett mer aktivt förhållningssätt, med fler och tidigare övergångar från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan går nu in i ett fördjupat samarbete, som innebär att tidigare genomföra gemensamma insatser i rehabiliteringsprocessen. Den nya förstärkta samarbetsmodellen leder till gemensamma kartläggningar och ställningstaganden i fråga om individens plan för återgång till arbete.

För att tidiga insatser ska vara en framgångsrik strategi krävs också att insatserna är effektiva. En förutsättning är då att samarbetet fungerar och stärker arbetslinjen. Det är också viktigt att

uppmärksamma individer i behov av omställning när så är möjligt. Regeringen anser också att rehabiliteringsinsatserna genomförs på ett sådant sätt att verksamhetens effekter på deltagarnas arbetsförmåga kan utvärderas genom vetenskapliga metoder.

3.4.5 Insatser för ökad integration

Arbetslösheten bland utrikes födda är generellt högre än bland personer födda i Sverige. Den låga sysselsättningen bland utrikes födda innebär att det finns en stor arbetskraftspotential i denna grupp som skulle kunna ge ett avsevärt tillskott till den samlade sysselsättningen. En närmare beskrivning av etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda ges i avsnitt 3.4.1. Uppföljning av integrationspolitiken, under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Det är mycket viktigt med tidiga insatser för nyanlända invandrare för att öka sysselsättningen och förkorta arbetslöshetstiderna för utrikes födda. I syfte att påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet genomfördes 2010 en reformering av de insatser som erbjuds nyanlända invandrare, med utgångspunkten att arbetsmarknadsperspektivet ska gälla från första dagen.

Vid utgången av april 2012 hade Arbetsförmedlingen tagit emot ca 10 700 personer inom etableringsreformen. Av dessa skrevs drygt 2 500 personer in under 2012.

I slutet av april 2012 hade 89 procent av de nyanlända som haft en etableringsplan i högst sex månader deltagit i arbetsförberedande insatser eller arbetsmarknadspolitiska program. Arbetsförberedande insatser består till exempel av hälsofrämjande och sociala aktiviteter.

Kvinnor deltog i arbetsförberedande insatser i något mindre utsträckning än män och ledtiderna i etableringsprocessen var generellt något längre för kvinnor än för män.

Andelen av dem som haft etableringsplan i högst sex månader och som deltagit i undervisning i svenska för invandrare (sfi) och samhällsorientering var 70 respektive 32 procent. Andelen nyanlända som deltar i dessa insatser ökar ju längre individerna har haft sin etableringsplan. Av de som haft en etableringsplan i mer än tolv månader hade 97 procent deltagit i sfi och 64 procent i samhällsorientering.

De allra flesta som omfattades av etableringslagen har haft rätt till en etableringsplan. Hittills har endast två procent av de nyanlända inte haft rätt till en etableringsplan på grund av att den fysiska eller psykiska prestationsförmågan bedömts vara mindre än 25 procent, att individen inte kunnat styrka rätten till plan eller att individen studerar i gymnasieskolan.

Antalet tillgängliga etableringslotsar har stigit kontinuerligt sedan etableringsreformens ikraftträdande och vid slutet av april 2012 fanns det 200 lotsföretag med verksamhet på 870 verksamhetsadresser. Lotsföretagen varierar vad gäller storlek, bolagsform och branschriktning. Andelen nyanlända med etableringslots ökar och fram till slutet av april 2012 hade 77 procent av de nyanlända med en etableringsplan även valt en lots.

Från och med den 1 december 2010 till 2011 års slut hade drygt 5 800 nyanlända begärt hjälp med bosättning av Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen anvisade plats för bosättning till knappt 2 700 personer. Under perioden januari – maj 2012 tog Arbetsförmedlingen emot anmälan om behov av hjälp med bosättning från drygt 2 000 personer. Totalt anvisades under perioden knappt 1 700 personer.

Skillnaden i andel sysselsatta mellan kvinnor och män som är utrikesfödda är stor. Det tar längre tid för utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med för utrikes födda män. Ett viktigt steg för att öka utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad är etableringsreformen som är utformad för att öka förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män. Genom en individuellt anpassad etableringsplan och en individuell ersättning som inte är beroende av andra inkomster i hushållet, skapas bättre förutsättningar för nyanlända kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. För att en familj ska få full etableringsersättning ställs krav på att både kvinnan och mannen deltar i etableringsinsatser.

Statskontoret har i en rapport (2012:22) bedömt att arbetsmarknadsperspektivet i nyanländas etablering har stärkts genom reformen. Utbudet av insatser till nyanlända har blivit mer likvärdigt genom det statliga ansvaret. Arbetsförmedlingens kartläggning av de nyanländas bakgrund ger ett bra underlag för individuellt utformade aktiviteter. Statskontorets övergripande bedömning är att myndigheterna och kommunerna behöver förstärka samordningen

av sina verksamheter för att syftet med etableringsreformen ska kunna uppfyllas. De problem Statskontoret identifierar i etableringsprocessen är att många insatser inte är tillräckligt anpassade efter målgruppens förutsättningar och behov, att många nyanlända inte får en etableringsplan inom två månader efter beviljat uppehållstillstånd och att det fortfarande finns vissa problem avseende försörjningen i inledningsskedet av etableringsprocessen.

En beskrivning av reformen och erfarenheterna från denna samt de uppdrag om återrapportering och genomförande som regeringen har gett till berörda myndigheter i syfte att möjliggöra en uppföljning av reformen, finns i avsnitt 3.4.2 under utgiftsområde 13, Integration och jämställdhet.

Övriga utrikes födda som inte ingår i gruppen för nyanlända har erbjudits stöd och service utifrån sin situation på arbetsmarknaden och inom ramen för de generella insatser och program som Arbetsförmedlingen har till sitt förfogande.

Det riktade särskilda anställningsstödet i form av instegsjobb ska underlätta för nyanlända invandrare att snabbare komma in på arbetsmarknaden. Nya regler för instegsjobb trädde i kraft den 1 februari 2011. Ersättningen till arbetsgivaren höjdes från 75 till 80 procent av lönekostnaden från högst 750 kronor till högst 800 kronor per dag. Dessutom infördes ekonomiskt stöd till handledning i tre månader. Under 2011 var drygt 7 550 personer någon gång under året anställda med särskilt anställningsstöd i form av instegsjobb, vilket är en ökning med strax under 500 personer jämfört med 2010. Det är fler män än kvinnor som har instegsjobb. Andelen män 2011 var 60 procent och 40 procent var kvinnor. Andelen personer som efter avslutat instegsjobb 2011 gått vidare till arbete var 50 procent. Det är samma resultat som under 2010.

En annan form av insats för vissa nyanlända invandrare och deras anhöriga är nystartsjobb, som kan utgå under de tre första åren efter det att uppehållstillstånd har beviljats. Under 2011 var omkring 6 850 personer någon gång under året anställda med nystartsjobb, vilket är en ökning med 1 300 personer jämfört med 2010.

Nystartsjobben har kommit att spela en allt större roll för nyanländas möjlighet till fortsatt arbete antingen som komplement till eller efter avslutat instegsjobb.

Både i fråga om instegsjobb och nystartsjobb beslutade regeringen den 30 augusti 2012 att

utvidga målgruppen till att omfatta personer som har beviljats uppehållstillstånd på grund av bestämmelserna om verkställighetshinder, tillfälligt skydd eller tribunalvittnen. Ändringarna träder i kraft den 15 oktober 2012.

Sammanfattande bedömning

Etableringsreformen infördes i december 2010 och är fortfarande i ett uppbyggnadsskede. Det är för tidigt att dra slutsatser om reformens effekter men det finns uppföljningar som ger viktiga indikationer. Etableringsreformen har inneburit att de nyanlända kommer i kontakt med Arbetsförmedlingen och erbjuds arbetsförberedande insatser snabbare än tidigare. Arbetsmarknadsperspektivet i introduktionen av nyanlända har förstärkts. Regeringen följer genomförandet noga, bl.a. genom återkommande träffar med Arbetsförmedlingen och via skriftliga återrapporteringar.

Reformen omfattar många ansvariga aktörer och en avgörande förutsättning för genomförandet är ett väl fungerande samarbete emellan på nationell, regional och lokal nivå. Ansvariga aktörer har bedrivit ett intensivt genomförande- och utvecklingsarbete, såväl inom den egna organisationen som i samverkan med varandra. Regeringen ser mycket positivt på det arbete som bedrivs inom ramen för samverkan delegationen. Enligt Statskontorets bedömning samverkar aktörerna i gemensam riktning i enlighet med etableringsreformens syfte, men det är nödvändigt att aktörerna stärker samordningen av insatserna i etableringsprocessen för att genomförandet av etableringsreformen ska bli framgångsrik. Regeringen delar denna bedömning.

Etableringsreformen har medfört en utökad målgrupp för bosättningen då personer i eget boende numera har rätt till hjälp med bosättning upp till sex månader efter beslut om uppehållstillstånd. Den utökade målgruppen tillsammans med en ökad andel nyanlända, som bor på anläggningsboende under asyltiden, har inneburit att antalet som anmält behov om hjälp med bosättning var betydligt högre under 2011 än 2010. Mottagningskapaciteten i landets kommuner har dock inte ökat i samma utsträckning som behovet varför ledtiderna i bosättningen har ökat.

Det tar fortfarande för lång tid för många nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Etableringsmönstret visar stora likheter mellan

de nyanlända som omfattas av etableringsreformen och vissa grupper av övriga nyanlända som inte omfattas. Det gäller särskilt för kvinnor som kommer som anhöriginvandrare.

Resultatet av det riktade särskilda anställningsstödet i form av instegsjobb är fortsatt positivt, men i likhet med föregående år gör regeringen bedömningen att det finns utrymme för att öka volymerna. Nystartsjobben bör även fortsättningsvis spela en roll för möjligheten för utrikes födda att finna fortsatt arbete efter avslutat instegsjobb.

3.4.6 Europeiska socialfonden

Programperioden 2007–2013

För programperioden 2007–2013 har Sverige tilldelats medel från EU:s två strukturfonder: Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden (se utgiftsområde 19 Regional tillväxt). Medlen från Europeiska socialfonden avser det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013. Målet regional konkurrenskraft och sysselsättning ska bidra till att uppnå EU:s integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning inom Lissabonstrategin, numera Europa 2020-strategin, och målen för sammanhållningspolitiken. Sammanhållningspolitikens mål är att bidra till ekonomisk och social sammanhållning inom EU. Det nationella strukturfondsprogrammet är indelat i de prioriterade områdena Kompetensförsörjning och Ökat arbetsutbud, med 30 respektive 70 procent av programmedlen. Insatserna inom programmet ska bidra till kompetensutveckling som underlättar för sysselsatta att utvecklas i takt med arbetslivets krav och till att personer som står långt från arbetsmarknaden utvecklas och får arbete. Vidare ska insatserna bidra till likabehandling i arbetslivet och underlätta för unga och utrikes födda att etablera sig på arbetsmarknaden. Insatserna ska även bidra till en återgång i arbetslivet för personer som är eller har varit långtidssjukskrivna. Programbidraget från Europeiska socialfonden, inklusive s.k. tekniskt stöd, uppgår till ca 6 224 miljoner kronor. Nationell medfinansiering med motsvarande belopp tillkommer.

Våren 2008 fattade Svenska ESF-rådet de första projektbesluten och t.o.m. juni 2012 har

1 230 projekt som avser kompetensutveckling av sysselsatta beviljats medel. Totalt 212 000 personer, varav 54 procent kvinnor och 46 procent män, har påbörjat deltagande i projekten. Antalet motsvarar 88 procent av målet om 240 000 deltagare för programperioden som helhet och Svenska ESF-rådet bedömer att målet kommer att uppnås. Vidare har drygt 800 projekt som i första hand riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden beviljats medel. Antalet personer som har påbörjat deltagande uppgår till 76 000, varav ca 48 procent kvinnor och ca 52 procent män. Deltagarantalet innebär att målet om minst 75 000 deltagare under programperioden har uppnåtts. Svenska ESF-rådet bedömer att även flertalet övriga kvantifierade mål kommer att uppnås.

Svenska ESF-rådet har med de redovisade projektbesluten in-tecknat 6 084 miljoner kronor eller 98 procent av programbidraget från Socialfonden. Ett visst återflöde från projekten i form av icke utnyttjade socialfondsmedel förekommer dock. Svenska ESF-rådet vidtar nu åtgärder för att detta återflöde ska kunna utnyttjas i programmet. De utbetalda socialfondsmedlen uppgår t.o.m. juni 2012 till 2 832 miljoner kronor, vilket utgör 46 procent av programbidraget.

I det nationella strukturfondsprogrammet läggs stor vikt vid uppföljning och utvärdering, bl.a. för att främja lärande. I ett första steg har genomförandet av det nationella strukturfondsprogrammet utvärderats. Regeringen har i budgetpropositionerna för 2010–2012 redogjort för sammanlagt fem utvärderingsrapporter. Utvärderingen av det nationella strukturfondsprogrammet inriktas nu på resultat och effekter. En första delrapportering är planerad till slutet av 2012.

Svenska ESF-rådet har i en återrapportering den 15 juni 2012 kring erfarenheterna av det nationella strukturfondsprogrammet bl.a. redovisat följande slutsatser. Individuellt anpassade lösningar framstår som helt centrala för att utveckla effektiva insatser för dem som står långt från arbetsmarknaden. En viktig förutsättning för att projekten ska få genomslag är en fungerande samverkan mellan berörda aktörer. Socialfondsprojekten har enligt Svenska ESF-rådet bidragit till samverkan mellan myndigheter på lokal, regional och nationell nivå i en form som är svår att få till stånd i ordinarie strukturer. En framgångsfaktor är vidare en långsiktighet i satsningarna och särskilt att bygga vidare på

tidigare projekterfarenheter. Svenska ESF-rådet bedömer även att det nationella strukturfondsprogrammet har gett mätbara effekter i fråga om kunskaper om jämställdhetsintegrering och tillgänglighet.

Regeringen bedömer som tidigare att det nationella strukturfondsprogrammet 2007–2013 på ett värdefullt sätt kompletterar den ordinarie arbetsmarknadspolitiken vad gäller kompetensförsörjning och insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden. Merparten av programmedlen är nu in-tecknade genom projektbeslut och flertalet kvantifierade mål i programmet har uppnåtts eller beräknas komma att uppnås. Regeringen följer Svenska ESF-rådets åtgärder för att uppnå ett högt utnyttjande av programbidraget från Europeiska socialfonden.

En utvärdering av det nationella strukturfondsprogrammets resultat och effekter pågår som nämnts.

Programperioden 2014–2020

På EU-nivå pågår nu det förberedande arbetet inför nästa programperiod för sammanhållningspolitiken 2014–2020. Sammanhållningspolitiken finansieras via Europeiska socialfonden, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden. Europeiska kommissionen lämnade i oktober 2011 förslag till förordningar för sammanhållningspolitiken för 2014–2020 och rådsförhandlingar pågår om dessa. Förslaget innebär att sammanhållningspolitiken ska bidra till att uppnå målen i Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla. För att åstadkomma detta föreslås ett på EU-nivå gemensamt strategiskt ramverk som även omfattar Europeiska jordbruksfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden.

På nationell nivå ska en partnerskapsöverenskommelse för programperioden 2014–2020 träffas med Europeiska kommissionen. I överenskommelsen ska framgå hur prioriteringarna för det gemensamma strategiska ramverket för de nämnda fonderna ska tillämpas på nationell och regional nivå. Kopplingen mellan fondernas uppgifter och Europa 2020-strategin ska utgöra en grund för partnerskapsöverenskommelsen. Överenskommelsen syftar även till att främja synergier och undvika överlappning mellan fonderna samt öka förutsättningarna för sam-

ordning med andra EU-program. Detta välkomnas av regeringen.

Regeringen avser att utarbeta partnerskapsöverenskommelsen i samverkan med berörda aktörer. Detta arbete kommer att ske parallellt med framtagandet av förslag till operativa program.

Beträffande förslag till program inom Europeiska socialfonden har förberedelser påbörjats bl.a. genom dialoger med nationella och regionala aktörer. Regeringens generella utgångspunkter för utarbetandet av förslag till strukturprogram 2014–2020 redovisas under utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

3.4.7 Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Arbetslöshetskassornas interna styrning och kontroll är en viktig del i arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar. IAF hade under 2011 regeringens uppdrag att kartlägga hur arbetslöshetskassorna arbetar för att förhindra felaktiga utbetalningar samt analysera resultatet utifrån arbetslöshetskassornas arbete med intern styrning och kontroll. Av granskningen framgår att arbetslöshetskassorna har kommit olika långt vad det gäller intern styrning och kontroll, samt att arbetet med felaktiga utbetalningar inte alltid ingår som en naturlig del i verksamheten (IAF 2011:30).

Under 2012 har IAF haft i uppdrag att kartlägga arbetslöshetskassornas arbete med systematiska kontroller och kvalitén i handläggningen och beslut i ärenden som innebär myndighetsutövning. Kartläggningen visar att en majoritet av arbetslöshetskassorna genomför kontroller av ersättnings- och medlemsärenden, och att dessa kontroller genomförs systematiskt. Däremot är kontrollerna inte till fullo integrerade i arbetslöshetskassornas rutiner (IAF 2012:3).

Arbetsförmedlingen och IAF har fortsatt deltagit i det myndighetsgemensamma samverkansuppdraget mot felaktiga utbetalningar. Riskanalyser och stickprovkontroller genomförs löpande.

Utöver Arbetsförmedlingens arbete med kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen är det också viktigt att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott generellt inom arbetsmarknadspolitiken, bl.a. genom att säker-

ställa kvaliteten på anordnare av arbetsmarknadspolitiska program.

Arbetsförmedlingen har under 2011 särskilt fokuserat på anordnare inom jobb- och utvecklingsgarantin. Totalt har mer än 6 000 anordnare granskats. Arbetsförmedlingen kommer kontinuerligt att fortsätta att granska anordnare inom jobb- och utvecklingsgarantin.

Arbetsförmedlingen arbetar aktivt för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Regeringen ser positivt på det utvecklingsarbete som pågår och förutsätter att arbetet utvecklas vidare.

3.5 Politikens inriktning

3.5.1 Full sysselsättning och en väl fungerande arbetsmarknad

Regeringens viktigaste mål är full sysselsättning. Utformningen av politiken har sedan 2006 utgått från att arbetslinjen ska stärkas. Fler ska kunna och vilja arbeta. Färre ska stå utanför arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken är en central del av regeringens politik och en av de viktigaste komponenterna för att uppnå full sysselsättning. Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

3.5.2 En effektiv arbetsmarknadspolitik inriktad på att förhindra och bryta långtidsarbetslöshet

Sedan regeringsskiftet hösten 2006 har genomgripande reformer genomförts för att effektivisera arbetsmarknadspolitiken och förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Arbetet har inriktats på att stärka och tydliggöra arbetslinjen. Alla som kan och vill arbeta ska göra det. Reformerna har även genomförts för att stödja dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och säkerställa arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring. Rundgången mellan öppen arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska insatser har brutits genom införandet av jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Nystartsjobb och anställningsstöd gör det mer gynnsamt för arbetsgivare att anställa personer med en svag ställning på arbets-

marknaden och incitamenten för att arbeta har stärkts genom bl.a. jobbskatteavdrag. Mot bakgrund av att regeringen bedömer att insatserna inom arbetsmarknadspolitiken har bidragit till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ligger den övergripande inriktningen för politiken fast.

Politiken behöver dock ständigt anpassas till nya förutsättningar och behov. De förändringar som gjorts för att effektivisera arbetsmarknadspolitiken måste säkerställas men även utvecklas och anpassas vidare. Arbetslösheten är fortfarande hög och bedöms vara kvar på en hög nivå 2013. Det beror till viss del på att arbetskraftsdeltagandet har ökat genom att fler söker arbete. Detta är i grunden positivt, eftersom möjligheterna att hitta ett arbete är betydligt större för arbetssökande än för personer utanför arbetskraften. Den utdragna lågkonjunkturen riskerar dock att förstärka kvarvarande strukturella problem som innebär att många människor blir långtidsarbetslösa och att vissa grupper, exempelvis unga och utrikes födda, har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

I budgetpropositionen för 2012 föreslog regeringen ett antal förändringar inom arbetsmarknadspolitiken. Syftet var dels att möta den inbromsning i ekonomin som påbörjades under andra halvåret av 2011, dels att genomföra fortsatta strukturella reformer för att långsiktigt förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Reformerna bygger vidare på den förda politiken – matchningen ska fungera och de som behöver stöd ska kunna få det. Bland annat har ett nytt arbetssätt införts vid Arbetsförmedlingen för att motverka långa arbetslöshetstider och öka sysselsättningen.

Enligt forskningen finns det fog för slutsatsen att förmedlingsinsatser kan öka sysselsättningen, i synnerhet om de kombineras med kontroll och uppföljning av den arbetslöses olika aktiviteter för att söka arbete. Arbetsförmedlingens nya arbetssätt innebär bl.a. att den som skrivs in hos förmedlingen bedöms med hjälp av ett särskilt bedömningsverktyg som Arbetsförmedlingen har utvecklat. För att motverka långa tider utan arbete kan de personer som bedöms riskera långtidsarbetslöshet tidigt få individanpassat stöd i form av framför allt förstärkta förmedlingsinsatser. Även vissa programinsatser kan komma i fråga. Arbetssökandet för personer som bedöms ha bättre jobbchanser ska i ökad utsträckning följas upp, bl.a. genom personliga möten med en

arbetsförmedlare. Syftet med den ökade uppföljningen är att förbättra matchningen och att möjliggöra bättre kontroll och uppföljning av individens arbetssökande. För att underlätta det nya arbetssättet har den individuella handlingsplanen fått en förstärkt roll. I handlingsplanen ska inriktningen av arbetssökandet dokumenteras.

Vidare har resurser tillförts för att kvaliteten och aktiviteten i jobb- och utvecklingsgarantin ska höjas genom fler förmedlare och större möjligheter till programinsatser. Motsvarande satsning på fler handläggare har genomförts i jobbgarantin för ungdomar.

3.5.3 Fler i arbete på en inkluderande arbetsmarknad

För att få fler i arbete och en bättre fungerande arbetsmarknad behövs en rad åtgärder. I detta sammanhang är även utbildningspolitiken avgörande.

För att den nationella arbetsmarknadspolitiken ska fungera effektivt, är det även viktigt att Arbetsförmedlingen samverkar med andra aktörer, inte minst med arbetsmarknadens parter och kommunerna. Genomförandet av de satsningar som föreslogs i budgetpropositionen för 2012 ska säkerställas. De satsningar som presenterades i budgetpropositionen för 2012 avsåg även 2013. För att fortsatt möta den svaga konjunkturutvecklingen föreslår regeringen en rad tillfälliga åtgärder inom både arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Utbildningssatsningarna presenteras under utgiftsområde 15 och 16. Inom arbetsmarknadspolitiken föreslår regeringen åtgärder som ökar arbetsutbudet och sökaktiviteten bland arbetslösa, förbättrar anställningsbarheten hos individer med svag förankring på arbetsmarknaden samt förbättrar matchningen. Möjligheterna att få arbete ska förbättras genom insatser som stärker efterfrågan och sänker trösklarna in på arbetsmarknaden för grupper med svag förankring på denna. Ytterligare förstärkningar föreslås när det gäller ungdomar, nyanlända och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Andelen långtidsarbetslösa bedöms öka under 2012 och 2013. Långtidsarbetslöshetens karaktär skiljer sig dock åt mellan olika grupper. Som exempel kan nämnas att personer födda utanför Europa, äldre och personer med högst för-

gymnasial utbildning är långtidsarbetslösa i större utsträckning än andra grupper. För dessa blir det ännu svårare att få jobb när konjunkturen försvagas. Jobb- och utvecklingsgarantin infördes bl.a. för att bryta rundgången mellan olika arbetsmarknadspolitiska program och öppen arbetslöshet. Antalet deltagare i garantin har ökat kraftigt sedan programmet infördes. Det har inneburit att Arbetsförmedlingen haft svårt att kunna ge det stöd som ursprungligen var tänkt. Arbetsförmedlingen ska arbeta aktivt för att öka andelen som får del av arbetsplatsförlagda aktiviteter i jobb- och utvecklingsgarantin och för att säkerställa en hög kvalitet i insatserna. Arbetsförmedlingen ska ha fortsatt fokus på de utvecklingsområden som myndigheten har identifierat, bl.a. utökad användning av gruppaktiviteter, matchning vid varje kontakt med de arbetssökande och ökning av nivån på arbetsplatsförlagda aktiviteter. Regeringen har de senaste åren genomfört en studiemotiverande satsning vid folkhögskolorna för ungdomar som varken har grundläggande högskolebehörighet eller gymnasieexamen. Folkhögskolesatsningen bör utvidgas till att även omfatta deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin som är över 25 år. Satsningen pågår under 2013 och 2014 och innebär att deltagarna under högst tre månader erbjuds studiemotiverande utbildning.

I syfte att möjliggöra ett ökat utflöde från jobb- och utvecklingsgarantin till arbete bör den förstärkning som gjorts av det särskilda anställningsstödet, genom en höjning av taket, permanentas liksom möjligheten till handledarstöd. Regeringen bedömer vidare att det förstärkta handledarstöd som infördes för 2012 och 2013 för dem som är i sysselsättningsfasen behöver förlängas under 2014. Dessutom föreslås att medel för programinsatser för dem i sysselsättningsfasen, även ska avsättas 2013. För att ytterligare öka möjligheterna att få jobb för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden, bör Arbetsförmedlingens resurser förstärkas i syfte att förbättra informationen om olika lönesubventioner.

Under slutet av 2012 och början av 2013 kommer personer som omfattas av reformen om nyanländas etablering sedan december 2010 att avsluta etableringsperioden som kan pågå upp till två år. De personer som lämnar etableringsreformen och ännu inte har etablerats på arbetsmarknaden kommer, förutsatt att de uppfyller villkoren för inskrivning i jobb- och utvecklings-

garantin eller i jobbgarantin för ungdomar, som regel att skrivas in i garantierna.

På sikt kommer dock troligen behoven av aktiviteter i jobb- och utvecklingsgarantin att förändras. Det nya arbetssättet vid Arbetsförmedlingen innebär att de som skrivs in hos förmedlingen redan tidigt i arbetslösheten får sina förutsättningar bedömda. Behovet av exempelvis kartläggningsinsatser i jobb- och utvecklingsgarantin och i jobbgarantin för ungdomar kan därför komma att minska.

3.5.4 Underlätta matchningen och kontrollen samt öka effektiviteten

De satsningar som genomfördes i samband med budgetpropositionen för 2012 för att förhindra långtidsarbetslöshet och som innebar förstärkt förmedlingsstöd, ökad uppföljning av arbetslösas arbetssökande och vissa programinsatser kommer att fortsätta och följas upp. För att motverka att arbetslösheten biter sig fast till följd av den svaga konjunkturutvecklingen bör en tillfällig förstärkning göras av de arbetsmarknadspolitiska insatser som görs tidigt i arbetslösheten. Regeringen föreslår därför ökade resurser för bl.a. praktik- och utbildningsplatser avsedda för personer som riskerar långtidsarbetslöshet. Det är av stor vikt att Arbetsförmedlingen använder befintliga resurser på ett effektivt sätt och att den som är inskriven som arbetslös vid Arbetsförmedlingen får ändamålsenligt stöd utifrån vad som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Regeringen anser att det är angeläget att frågor om effektivitet och legitimitet ständigt hålls aktuella. Det är även viktigt att Arbetsförmedlingen fortsätter att utveckla sina arbetsgivarkontakter, dels för att stödja personer med en svag förankring på arbetsmarknaden, dels för att underlätta för arbetsgivare som har svårt att rekrytera.

En stärkt arbetslinje och tydligare krav

Arbetslinjen innebär att det ska finnas tydliga drivkrafter till arbete. Stöd till individen att finna ett arbete ska kombineras med krav på denne att försöka hitta en egen försörjning. Erfarenheten visar att övergången från arbetslöshet till sysselsättning kan öka när förmedlingsinsatser kombineras med kontroll och uppföljning av arbetssökandet. Enligt regeringen bör samtliga arbetslösa aktivt söka

arbete. Samma krav bör därför i princip ställas på arbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller ekonomiskt bistånd. Uppföljningsåtgärderna i de olika regelverken bör, där så är möjligt, också vara likartade.

För att ytterligare underlätta möjligheterna att följa upp och kontrollera att arbetslösa söker arbete i tillräcklig utsträckning kommer regeringen i anslutning till denna budgetproposition att föreslå att uppföljningsåtgärderna i arbetslöshetsförsäkringen reformeras så att de blir fler men mildare. Vidare ska kravet på att den sökande ska vara aktivt arbetssökande göras tydligare genom att underlåtenhet att aktivt söka arbete kommer att föreslås utgöra grund för åtgärd i arbetslöshetsförsäkringen. En helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter som föreligger för att kunna bedöma det aktiva arbetssökandet ska göras. Handlingsplanen är en viktig utgångspunkt vid denna bedömning och den inriktning på arbetssökandet som framgår av handlingsplanen är därför av stor vikt. I förslaget kommer att ingå även att en aktivitetsrapport ska införas. Aktivitetsrapporten ska göra det lättare att följa upp vad den arbetslöse gör för att ta sig ur arbetslösheten genom att de olika aktiviteterna dokumenteras i rapporten. Den kommer att införas för samtliga arbetslösa, inte bara för dem som har arbetslöshetsersättning. För att underlätta matchningen och kontrollera att de arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande och söker jobb kan även platsanvisningar användas. Det ska dock inte behövas en formell anvisning för att en underrättelse ska bli aktuell, utan den enskilde har själv ansvar att visa sin sökaktivitet. Regeringen kommer att följa genomförandet av förslagen noga.

För att harmonisera åtgärdsreglerna i arbetslöshetsförsäkringen med reglerna för aktivitetsstödet, dvs. den ersättning personer som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program kan uppbära, avser regeringen att göra en översyn av aktivitetsstödsreglerna. Regeringen avser att lämna förslag eller avisera förändringar i regelverket i samband med budgetpropositionen för 2014. För 2013 avser regeringen att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att kartlägga samt säkerställa efterlevnaden av krav, särskilt på att söka arbete, inom respektive program. Det är också viktigt att övriga inskrivna arbetslösa som varken uppbär arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd söker arbete aktivt och att Arbetsförmedlingen stödjer och följer upp arbetssökandet.

Detta gäller inte minst personer med ekonomiskt bistånd från kommunerna. Arbetsförmedlingen har här en viktig roll att fylla utifrån den fastlagda ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Mottagaren av ekonomiskt bistånd måste själv ge sitt medgivande till att socialtjänsten lämnar ut information till Arbetsförmedlingen om att den enskilde har ekonomiskt bistånd. Genom att Arbetsförmedlingen får kunskap om att den enskilde har sin försörjning från kommunen kan myndigheten ge bättre information till kommunen för socialtjänstens biståndsbedömning. Regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att främja informationsspridningen om hur kommuner och Arbetsförmedlingen kan samverka för att stödja arbetssökandet hos biståndstagare, bl.a. om hur Arbetsförmedlingen effektivt kan kommunicera med socialtjänsten om detta arbetssökande (se närmare under utg. omr. 9 avsnitt 7.15.7). I syfte att förbättra informationsutbytet rörande biståndstagares arbetssökande, kommer Arbetsförmedlingen att bedriva en aktiv dialog med aktörer på nationell och regional nivå. Arbetsförmedlingen kan bl.a. nyttja befintliga forum för samverkan med kommunerna i detta arbete. I budgetpropositionen för 2012 föreslog regeringen ett betydande permanent resurstillskott i syfte att generellt förbättra uppföljningen av korttidsarbetslösa arbetssökande. För att stärka uppföljningen av arbetssökandet för dem med ekonomiskt bistånd föreslår regeringen ett ytterligare permanent tillskott till Arbetsförmedlingen på 30 miljoner kronor. Regeringen avser att analysera hur uppföljningen av arbetssökandet för dem med ekonomiskt bistånd ytterligare kan effektiviseras.

Statskontoret har även ett uppdrag att kartlägga kommunernas och Arbetsförmedlingens insatser för personer med försörjningsstöd som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Uppdraget omfattar även en uppföljning av hur kommunerna tillämpar bestämmelserna om att som villkor för försörjningsstöd kräva deltagande i de arbetsmarknadspolitiska program som erbjuds eller i praktik och kompetenshöjande insatser i kommunal regi.

Även de reformer som genomfördes i samband med budgetpropositionen för 2012 för att stärka uppföljningen av arbetssökande ska följas noga.

För att matchningen ska fungera krävs att det finns arbetsgivare som kan och vill erbjuda

arbetsplatsförlagda aktiviteter och är beredda att anställa. För att upprätthålla legitimiteten och förtroendet för transfereringssystemen är det samtidigt viktigt att minimera risken för oegentligheter, överutnyttjande och andra felaktigheter kopplade till de ekonomiska stöd som kan ges till arbetsgivare. Regeringen kommer därför att tillsätta en utredning som bl.a. ska utreda i vilken utsträckning det förekommer oegentligheter, överutnyttjande och andra felaktigheter inom de arbetsmarknadspolitiska stöd som lämnas till arbetsgivare. Även situationer där det finns risk för att ett icke avsett utnyttjande av ersättningar till arbetsgivare ska kartläggas och analyseras.

3.5.5 Ungdomar

De som drabbas hårdast i en lågkonjunktur är framför allt de som redan är arbetslösa och de som är på väg att träda in på arbetsmarknaden, t.ex. ungdomar. I förhållande till andra grupper utmärker sig dock unga arbetslösa genom en hög grad av korta arbetslöshetsperioder. Till viss del är kortare perioder av arbetslöshet i övergången mellan skola och arbetsliv en naturlig del av etableringsprocessen på arbetsmarknaden. Det är betydligt mer problematiskt att vissa unga har återkommande perioder av arbetslöshet och att andra fastnar i långa tider i arbetslöshet. Störst risk är det för unga som saknar en slutförd grund- eller gymnasieutbildning, är födda utomlands eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Utbildningspolitiken har en central roll i det långsiktiga arbetet för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Inom utbildningspolitiken föreslås därför en rad olika åtgärder. Bland annat bör kvaliteten i de gymnasiala yrkesutbildningarna stärkas och möjligheterna att få en lärlingsplats förbättras genom ökade anordnarbidrag för gymnasielärlingar och inom lärlingsutbildningen för vuxna. Vidare föreslås fler platser på folkhögskolornas allmänna kurs i syfte att öka möjligheterna för de unga som saknar grundläggande högskolebehörighet eller gymnasieexamen att återgå till studier. Satsningen ska syfta till att särskilt nå de unga som går studiemotiverande utbildning vid folkhögskola.

I samband med budgetpropositionen för 2012 infördes möjligheter att ge stöd tidigt i arbetslösheten för dem som riskerar långtidsarbetslöshet. En ytterligare förstärkning görs fr.o.m. 2013

av Arbetsförmedlingens resurser för att arbeta aktivt med ungdomar redan från första dagen i arbetslöshet. Syftet är att kunna ge ungdomar som ofta saknar egna nätverk stöd genom matchnings- och vägledningsinsatser, bl.a. för att öka jobbchanserna direkt eller kunna hitta vägar tillbaka till studier. Tillämpningen av kraven på ungdomars deltagande i studier kommer att följas upp och analyseras. Regeringen avser även att ge ett uppdrag att kartlägga hur kravet på arbetssökande i jobbgarantin för ungdomar efterlevs. För att stimulera arbetsgivare att anställa unga som varit arbetslösa en längre tid och för att öka utflödet ur jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar kommer nystartsjobb för ungdomar att förstärkas genom att stödet till arbetsgivare som anställer en person under 26 år som varit utan arbete eller varit frånvarande från arbetslivet i minst tolv månader fördubblas. Stödet kommer således att uppgå till ett belopp som motsvarar två gånger arbetsgivaravgifterna och ska kunna utgå i högst ett år. Möjligheterna ska öka för arbetslösa ungdomar att söka arbete i hela landet eller flytta till annan ort för att studera. Ett treårigt försök kommer att genomföras som innebär att åldersgränsen för flyttningsbidrag för långtidsarbetslösa ungdomar sänks.

I samband med budgetpropositionen för 2012 förlängdes möjligheterna för ungdomar mellan 16 och 25 år som varken har grundläggande högskolebehörighet eller gymnasieexamen att delta i studiemotiverande utbildning vid folkhögskolan även under 2012 och 2013. Regeringen bedömer att en ytterligare förlängning t.o.m. 2014 bör ske.

Under 2011 och 2012 har ungdomar mellan 20 och 24 år som saknar fullständig grund- eller gymnasieutbildning möjlighet att få den högre bidragsnivån inom studiemedlen om de återgår till sådana studier. Regeringen bedömer att den tillfälliga satsningen bör förlängas med ett år så att dessa ungdomar kan få den högre bidragsnivån även för studier som påbörjas under 2013. Satsningen omfattar de ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före den 1 juli 2011.

3.5.6 Personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antalet arbetslösa inskrivna arbetssökande med en registrerad funktionsnedsättning har ökat från ca 40 000 under 2008 till 73 000 våren 2012. Det totala antalet inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning beräknas vid halvårsskiftet 2013 vara över 80 000. En viktig förklaring till den kraftiga ökningen är att många personer med funktionsnedsättning som lämnar sjukförsäkringssystemet kommer till Arbetsförmedlingen. Den svaga ekonomiska utvecklingen liksom långsiktiga strukturella förändringar på arbetsmarknaden försvårar dock för dessa personer att få ett arbete.

Mot denna bakgrund är det angeläget att Arbetsförmedlingens insatser för personer med funktionsnedsättning utvecklas. Förmedlingens verktygslåda måste bli mer flexibel för att möta komplexa behov hos nya grupper arbetslösa.

För att öka möjligheten för dem som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få ett arbete föreslås en utökning av platserna med särskilt introduktions- och uppföljningsstöd, SIUS. SIUS innebär att arbetsgivare och individer får stöd av en person med särskild kompetens, såväl i matchningsskedet som i anställningsprocessen och efter anställning på arbetsplatsen. För att ytterligare öka flexibiliteten i stödet till dem som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, kommer en utvidgning att göras av möjligheten att kombinera SIUS med utvecklingsanställning. Dessutom kommer personligt biträde, som alternativ till anordnarbidrag, att kunna kombineras med utvecklingsanställning och trygghetsanställning.

Arbetsförmedlingen kommer att ges i uppdrag att redovisa hur kvaliteten i bedömningsprocessen kan förbättras och hur arbetet kan utvecklas. Förslagen ligger i linje med FunkA-utredningens delbetänkande Sänkta trösklar – högt i tak (SOU 2012:31).

Regeringen avser att ge Arbetsförmedlingen uppdraget att stegvis implementera praktikprogram för personer med funktionsnedsättning inom de statliga myndigheterna utifrån tillgången på lämpliga arbetssökande och platser.

3.5.7 Vissa nyanlända invandrare

Som ett led i arbetet med att försöka nå målet att minska utanförskapet i Sverige har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att öka sysselsättningsgraden hos utrikes födda, bl.a. genom etableringsreformen för vissa nyanlända invandrare.

Etableringsreformen har inneburit ett utvidgat uppdrag för Arbetsförmedlingen, bl.a. i fråga om att anvisa personer till bosättning, erbjuda lots enligt ett valfritetssystem och besluta om den ersättning som staten lämnar till den nyanlända. Arbetsförmedlingen har också en central roll för att samordna insatser från olika aktörer och i nära samverkan med berörda myndigheter hitta lösningar på de problem som uppmärksammas.

Regeringen följer genomförandet av reformen noga och avser också att införa krav på nyanlända i etableringsreformen att acceptera ett erbjudande om lämpligt arbete i hela landet liknande de krav som ställs i arbetslöshetsförsäkringen. För att förstärka de arbetsförberedande insatserna i etableringsreformen, genom att göra dem mer målgruppsanpassade och komplettera med insatser som är tydligt kopplade till arbetslivet, avser regeringen att införa en möjlighet till ett praktiskt basår. Det ska vidare vara möjligt för dem som anordnar arbetsträning att under vissa förutsättningar kunna få merkostnadsersättning för personer som har behov av mer handledning, och arbetsträningen ska kunna anordnas både av privata och offentliga aktörer (se utg.omr. 13, avsnitt 3.5).

För att stimulera arbetsgivare att anställa fler nyanlända med instegsjobb kommer ändringar att göras av reglerna som bl.a. innebär att tiden under vilken individen kan ha instegsjobb förlängs vid heltid, från sex till tolv månader, och att anvisningsmöjligheten utvidgas till att omfatta dem som har avslutat sin etableringsplan under de senaste tolv månaderna. Vidare ska det bli möjligt att göra en ny anvisning till instegsjobb efter en anvisningsperiod, utan att det ställs krav på att vissa kursmål inom utbildning i svenska för invandrare (sfi) har uppnåtts.

Tabell 3.6 Beräknade utgifter UO14 totalt och per åtgärd

Miljoner kronor (netto)

	2013	2014	2015	2016
Förstärkning av särskilt anställningsstöd	0	229	329	318
Folkhögskolesatsning jobb- och utv.gar. (personer >25 år)	57	53	0	0
Program i jobb- och utv.gar. sysselsättningsfas	128	0	0	0
Program utanför garantierna	680	342	0	0
Uppföljningsåtgärder a-kassa	-4	-4	-4	-4
Uppföljning arbetsökande	30	30	30	30
Tidiga förmedlingsinsatser	46	46	46	0
Flyttningsbidrag	11	11	11	0
Förlängd folkhögskolesatsning	0	76	0	0
Förlängt högre studiebidrag ¹	-102	-49	-27	0
Förstärkt nystartsjobb ²	-29	-61	-65	-66
SIUS och personligt biträde	55	110	110	110
Information lönesubventioner	5	0	0	0
Personal etableringsuppdraget	142	143	127	117
Regelförändringar instegsjobb	47	95	96	98
Finansiering AF ökning AV ³	-2	0	0	0
Finansiering AF arkivtjänster ³	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Summa UO14 Arbetsmarknad	1 063	1 021	653	603

Anm: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Innebär ökade utgifter inom utg.omr. 15 Studiestöd.² Innebär även ökad skatteutgift som belastar budgetens inkomstsida med 66 mnkr 2013, 135 mnkr 2014, 137 mnkr 2015 och 140 mnkr 2016.³ Se avsnitt 3.6.1.**Tabell 3.7 Beräknade årsplatser UO14 och nystartsjobb**

Tusental platser

	2013	2014	2015	2016
Förstärkning av särskilt anställningsstöd	0	2,6	3,0	2,5
Folkhögskolesatsning jobb- och utv.gar. (personer >25 år)	1	1	0	0
Program i jobb- och utv.gar. sysselsättningsfas	1	0	0	0
Program utanför garantierna	9,5	4,8	0	0
Förlängd folkhögskolesatsning	0	1	0	0
Förlängt höjt studiebidrag ¹	-1,5	-0,8	-0,4	0
Förstärkt nystartsjobb ungdomar	0,5	1	1	1
Regelförändringar instegsjobb	0,3	0,6	0,6	0,6
Program etableringsuppdraget	3,7	4,4	4,4	4,4
Totalt	14,5	14,6	8,6	8,5
varav nettoökning UO14 ²	11,5	8,3	3,6	4,0

¹ Motsvarande ökning sker av antalet studerande inom det reguljära utbildningsväsendet (UO15).² Vissa av platserna avser omprioriteringar inom befintlig volym av platser.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Utvald post	Resultat
2011	Utfall	5 774 939	Anslags-sparande 192 391
2012	Anslag	7 185 502 ¹	Utgifts-prognos 7 122 088
2013	Förslag	6 993 684	
2014	Beräknat	6 990 394 ²	
2015	Beräknat	6 691 551 ³	
2016	Beräknat	6 788 689 ⁴	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 6 832 101 tkr i 2013 års prisnivå.³ Motsvarar 6 419 610 tkr i 2013 års prisnivå.⁴ Motsvarar 6 371 251 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader och viss medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2011	27 638	26 138	1 500
Prognos 2012	32 773	-32 773	-610
Budget 2013	39 190	-39 080	110

Uppdragsverksamheten avser tjänsteexport som finansieras av SIDA och EU. Verksamheten sker i enlighet med inriktningen för det svenska biståndet och EU:s prioriterade områden. Insatserna består i att utveckla styrning, organisation, tjänster och metoder på arbetsförmedlingar inklusive arbetslivsinriktad rehabilitering. Det ackumulerade överskottet i verksamheten uppgick till 6,7 miljoner kronor till och med 2011.

Regeringens överväganden

Anslagssparandet uppgick till 192 miljoner kronor 2011. Av anslagssparandet fördes 14 miljoner kronor bort som en indragning av anslagsbelopp.

Anslaget ökas från och med 2013 med 30 miljoner kronor för stöd och uppföljning av arbetssökande som får ekonomiskt bistånd från kommunerna samt med 46 miljoner kronor årligen 2013–2015 för att öka stödet till ungdomar under deras första tid i arbetslöshet. Anslaget ökas med 5 miljoner kronor tillfälligt 2013 för att Arbetsförmedlingen ska förbättra informationen till arbetsgivarna kring lönesubventionerade anställningar. Se även avsnitt 3.5. Vidare minskas anslaget med 4 miljoner kronor från och med 2013 för att finansiera ett ökat resursbehov för det under utgiftsområde 4 Rättsväsendet uppförda anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* med anledning av lagförslag om uppföljningsåtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen som regeringen avser att återkomma till riksdagen med i anslutning till denna budgetproposition (se avsnitt 3.5). Förändringarna väntas leda till en ökad arbetsbelastning vid domstolarna på grund av att fler beslut kan komma att överklagas. Anslaget minskas därför tillfälligt med 2 miljoner kronor 2013 för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket*. Anslaget minskas även med 470 000 kronor fr.o.m. 2013 för att finansiera arkivtjänster som Riksarkivet tillhandahåller Arbetsförmedlingen. Det under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid uppförda anslaget 6:1 *Riksarkivet* ökas med motsvarande belopp. Utöver tidigare aviserad ökning av anslaget med 79,5 miljoner kronor för verksamheten inom etableringsreformen för vissa nyanlända invandrare tillförs ytterligare 142 miljoner kronor 2013, 143 miljoner kronor 2014, 127 miljoner kronor 2015 och 117 miljoner kronor 2016. Sammanlagt uppgår därmed de beräknade personalresurserna inom etableringsreformen till 675,5 miljoner kronor 2013. Anledningen är att antalet deltagare i etableringsinsatserna förväntas öka (se även utg.omr. 13 avsnitt 3.5). Slutligen minskas anslaget med 529 miljoner kronor med anledning av tidigare aviserade beslut.

Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition ökar utgifterna med 274 miljoner kronor 2013, 218 miljoner kronor 2014, 204 miljoner kronor 2015 och 151 miljoner kronor 2016.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 6 993 684 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 6 990 394 000 kronor, 6 691 551 000 kronor respektive 6 788 689 000 kronor.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tusental kronor				
	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	7 185 502	7 185 502	7 185 502	7 185 502
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	37 097	204 438	343 053	510 314
Beslut	-229 602	-391 462	-828 768	-898 708
Övrigt	687	-8 084	-8 236	-8 419
Förslag/beräknat anslag	6 993 684	6 990 394	6 691 551	6 788 689

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

3.6.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2011	Utfall	31 002 379	Anslags-sparande	5 933 946
2012	Anslag	34 521 815 ¹	Utgifts-prognos	31 353 113
2013	Förslag	31 175 947		
2014	Beräknat	28 774 499		
2015	Beräknat	25 063 140		
2016	Beräknat	24 089 824		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är bidrag till arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och utvecklingsersättning för arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, bidrag till arbetslöshetskassor och statliga ålderspensionsavgifter. Utgifterna påverkas främst av antalet arbetslösa med arbetslöshetsersättning, omfattningen av programinsatser samt ersättningsnivåer.

Medel från anslaget får även användas för utgifter enligt ändamålet för anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* med som högst 400 miljoner kronor per år. Syftet är att ge Arbetsförmedlingen en viss flexibilitet i medelsanvändningen gällande avvägningen mellan ersättning och kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Bidrag till arbetslöshetsersättning

Under 2011 erhöll i genomsnitt 79 000 personer i månaden arbetslöshetsersättning vid heltidsarbetslöshet, vilket var ca 25 000 färre än 2010. Antalet personer som uppbar ersättning vid deltidsarbetslöshet var ca 32 000, vilket innebar en minskning jämfört med 2010. Som deltidsarbetslös ersättningstagare räknas den som någon gång under månaden har arbetat och uppburit arbetslöshetsersättning under en och samma vecka. Under 2011 uppgick utgifterna för arbetslöshetsersättning till 13 058 miljoner kronor. Det innebar en minskning med 4 589 miljoner kronor jämfört med 2010. Under 2011 och 2012 har regeringen, med stöd av 93 a § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, lämnat ett bidrag om 10 miljoner kronor respektive 6,5 miljoner kronor till små arbetslöshetskassor för att kompensera deras höga administrativa kostnader per medlem.

Utgifterna under 2012 beräknas uppgå till 14 407 miljoner kronor, vilket är 1 841 miljoner kronor lägre än avsatta medel för ändamålet. Jämfört med bedömningen i 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna för arbetslöshetsersättning minska med 378 miljoner kronor 2012, 692 miljoner kronor 2013, 507 miljoner kronor 2014, 425 miljoner kronor 2015 och 79 miljoner kronor 2016.

Aktivitetsstöd

Under 2011 uppgick antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning till i genomsnitt 171 000 personer per månad, vilket var en minskning med 9 000 personer jämfört med 2010. Under 2011 var det i genomsnitt 9 600 programdeltagare per månad som inte uppbar aktivitetsstöd, vilket var 1 200 fler än 2010. Ökningen bestod främst av personer som fick sin försörjning via etableringsersättning, vilket belastade utgiftsområde 13 *Integration och jämställdhet* och anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare*. Dessa personer deltog främst i förberedande utbildning. Sammantaget var det fortsatt en större del av programdeltagarna utan aktivitetsstöd som ingick i arbetslivsinriktad rehabilitering och fick sin försörjning via det under utgiftsområde 10 *Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktions-*

nedsättning uppförda anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* Utgifterna för aktivitetsstöd, inklusive utvecklingsersättning, uppgick till 15 364 miljoner kronor 2011, vilket var en minskning med 792 miljoner kronor jämfört med 2010. Utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning beräknas uppgå till 14 517 miljoner kronor 2012, vilket är 1 327 miljoner kronor lägre än avsatta medel för ändamålet.

Jämfört med bedömningen i 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning bli 731 miljoner kronor lägre 2012, 801 miljoner kronor högre 2013, 133 miljoner kronor lägre 2014, 426 miljoner kronor lägre 2015 och i det närmaste en oförändrad nivå 2016.

Statliga ålderspensionsavgifter

Arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd är be- lagda med statliga ålderspensionsavgifter som uppgår till ca tio procent av den utbetalade ersättningen. Det preliminära beloppet som beräknas årligen, korrigeras med två års eftersläpning utifrån utfall genom ett s.k. regleringsbelopp. Avsatta medel för avgiften utbetalas med en tolfedel av beloppet varje månad från Arbetsförmedlingen till Försäkringskassan. Under 2011 betalades 2 581 miljoner kronor i statliga ålderspensionsavgifter, vilket inkluderar regleringsbeloppet för budgetåret 2008. Utgifterna för statliga ålderspensionsavgifter 2012 kommer att uppgå till 2 430 miljoner kronor, vilket inkluderar regleringsbeloppet för 2009 som motsvarar ett negativt saldo om 609 miljoner kronor. För 2013 beräknas utgifterna bli 1 324 miljoner kronor, vilket inkluderar regleringsbeloppet för 2010 som minskar utgifterna med 1 500 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Under budgetåret 2011 uppgick anslagssparandet till 5 934 miljoner kronor. Detta anslagssparande har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Jämfört med anvisade medel i statsbudgeten för 2012 beräknas utgifterna bli 3 169 miljoner kronor lägre, vilket innebär ett anslagssparande även 2012. Utgifterna minskar också med 1 667 miljoner kronor 2013, 1 586 miljoner kronor 2014 och 1 606 miljoner kronor

jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012. De åtgärder som redovisas under avsnitt 3.5 innebär att utgifterna blir 408 miljoner kronor högre 2013 men att de därefter minskar med 144 miljoner kronor 2014, 405 miljoner kronor 2015 och 331 miljoner kronor 2016. De förslag till lagändringar om uppföljningsåtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen som regeringen avser att återkomma till riksdagen med i anslutning till denna budgetproposition bedöms leda till ökade administrativa kostnader vid arbetslöshetskassorna. För att kompensera dessa kostnader beräknas därför under anslaget ett tillfälligt bidrag till arbetslöshetskassorna om 46 miljoner kronor 2013.

Utöver ovanstående belopp redovisas effekter av tidigare beslutade reformer som beslut i tabellen nedan. Övriga makroekonomiska förutsättningar är t.ex. effekten av ändrade antaganden om antalet arbetslösa samt antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar.

Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna under anslaget bli 1 110 miljoner kronor lägre 2012, 128 miljoner högre 2013, 710 miljoner kronor lägre 2014, 1 051 miljoner kronor lägre 2015 och 88 miljoner kronor lägre 2016.

Regeringen bedömer att det inte föreligger behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 31 175 947 000 kronor för 2013. Av detta belopp beräknas 14 004 331 000 kronor för bidrag till arbetslöshetsersättning, 15 847 996 000 kronor för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning och 1 323 620 000 kronor för statliga ålderspensionsavgifter. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 28 774 499 000 kronor, 25 063 140 000 kronor respektive 24 089 824 000 kronor.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	34 521 815	34 521 815	34 521 815	34 521 815
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-1 222 930	-1 233 666	-1 494 565	-1 420 110
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-2 122 938	-4 513 650	-7 964 110	-9 011 881
Förslag/beräknat anslag	31 175 947	28 774 499	25 063 140	24 089 824

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.6.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknads- politiska program och insatser

Tabell 3.13 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2011	Utfall	6 913 657	Anslags- sparande	622 867
2012	Anslag	8 297 981 ¹	Utgifts- prognos	6 926 569
2013	Förslag	7 892 779		
2014	Beräknat	7 900 298		
2015	Beräknat	7 272 315		
2016	Beräknat	7 352 703		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är i huvudsak kostnader för jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar, arbetsmarknadsutbildning, anställningsstöd inklusive bidrag till instegsjobb, förberedande utbildning och övriga kringkostnader vid arbetsmarknadspolitiska program. Av anslaget får högst 400 miljoner kronor användas för ändamål enligt anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*. Syftet är att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en viss flexibilitet i medelsanvändningen mellan programplatser med aktivitetsstöd och andra programkostnader. Anslaget får även användas för viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*. Anslaget får dessutom användas för medfinansiering av de regionala tillväxtprogrammen och de lokala utvecklingsavtalen inom storstadspolitiken, t.ex. för att vidareutveckla de samverkansöverenskommelser som träffats. Vidare beräknas under anslaget utgifter för delfinansiering av ett OECD-program som ska mäta den vuxna befolkningens

kunskaper och kompetens som pågår under 2008–2013 (PIAAC). Utgifterna under anslaget påverkas främst av omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 500 000 000 kronor 2014 och 2015.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmarknadspolitiska program och insatser där det lämnas ersättning för kringkostnader pågår normalt ca sex månader, men kan pågå längre, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 500 000 000 kronor 2014 och 2015.

Tabell 3.14 Beställningsbemyndigande

Tusental kronor

	Utfall 2011	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	3 595 507	3 274 117	4 000 000	–	–
Nya åtaganden	2 335 259	3 136 000	3 210 000	–	–
Infriade åtaganden	-2 656 649	-2 410 117	-2 710 000	-3 385 000	-1 115 000
Utestående åtaganden	3 274 117	4 000 000	4 500 000	–	–
Erhållet/förslaget bemyndigande ¹	3 700 000	4 000 000	4 500 000	–	–

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive förslag till ändringar i statens budget 2012 i samband med denna proposition

Regeringens överväganden

Utgifterna under anslaget minskade med 256 miljoner kronor under 2011 jämfört med 2010 och uppgick till sammanlagt 6 914 miljoner kronor. En förklaring till utgiftsminskningen är färre deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, vilka uppgick till i genomsnitt 178 000 personer per månad under 2011. Jämfört med 2010 var det en minskning med knappt 8 000 personer. Dessutom omfattades ca 1 000 personer av etableringsuppdraget för vissa nyanlända invandrare som inte belastar utgifterna under anslaget utan utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. En ytterligare förklaring är lägre utgifter för upphandlad jobbcoachning under 2011.

Anslagssparandet från budgetåret 2011 uppgick till 623 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Under första halvåret 2012 utbetalades 3 132 miljoner kronor under anslaget, vilket var 371 miljoner kronor lägre än utgifterna under samma period i fjol.

Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen beräknas 2012 öka till i genomsnitt 188 000 personer per månad, inklusive ca 8 000 platser i form av anställningsstöd. Utgifterna under 2012 beräknas uppgå till sammanlagt 6 927 miljoner kronor, vilket är i nivå med utgifterna 2011. Utgifterna beräknas därmed bli 1 371 miljoner kronor lägre än anvisade medel i statens budget för 2012. Huvudförklaringen är att trots att fler långtidsarbetslösa fått ett arbete med särskilt anställningsstöd så har insatsen ändå inte nått upp till den omfattning regeringen tidigare beräknat.

Jämfört med beräknade anslag i budgetpropositionen för 2012 antas utgifterna bli 781 miljoner kronor lägre 2013, men öka med 702 miljoner kronor 2014 och 824 miljoner kronor 2015.

Under 2013 beräknas 200 000 personer per månad delta i arbetsmarknadspolitiska program. I tabell 3.15 redovisas programvolymerna och utgifterna under anslaget för perioden 2013–2016.

Tabell 3.15 Volymerna och utgifter arbetsmarknadspolitiska program

	2013	2014	2015	2016
Volymerna (tusental)				
Deltagare med aktivitetsstöd ¹	168	146	127	123
Övriga med annan ersättning ²	22	27	28	27
Anställningsstöd	11	12	11	11
Summa	200	185	166	161
Utgifter (mnkr)				
Verksamhet m.m.	7 893	7 900	7 272	7 353
Aktivitetsstöd ³	17 292	15 484	13 661	12 984
Summa	25 185	23 384	20 933	20 337

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive utvecklingsersättning.

² Deltagare i program där aktivitetsstöd normalt lämnas men där deltagarna istället får etableringsersättning eller rehabiliteringsersättning som belastar anslaget under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet respektive utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

³ Inklusive statliga ålderspensionsavgifter.

Beloppen och volymerna ovan är beräknade och ska indikera resursutrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser vid Arbetsförmedlingen.

I enlighet med vad regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2009 beräknas 21 miljoner kronor under perioden 2009–2013 under anslaget för delfinansiering av ett OECD-program som ska mäta den vuxna befolkningens kunskap och kompetens (PIAAC).

De åtgärder som redovisas i avsnitt 3.5 innebär att utgifterna under anslaget ökar med 384 miljoner kronor 2013, 840 miljoner kronor 2014, 750 miljoner kronor 2015 och 682 miljoner kronor 2016. Utöver detta redovisas som beslut i följande tabell även effekter av tidigare beslutade reformer.

Övriga makroekonomiska förändringar beror på effekter av en uppräknings av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex samt volymförändringar som inte sker på grund av reformer.

Utgifterna under anslaget jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas minska med 830 miljoner kronor 2012 och 394 miljoner kronor under 2013, men ökar därefter med 688 miljoner kronor 2014, 820 miljoner kronor 2015 och 1 169 miljoner kronor 2016.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 7 892 779 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 7 900 298 000 kronor, 7 272 315 000 kronor respektive 7 352 703 000 kronor.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	8 297 981	8 297 981	8 297 981	8 297 981
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	150 887	-715 965	-1 173 354	-1 241 371
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-556 089	318 282	147 688	296 093
Förslag/beräknat anslag	7 892 779	7 900 298	7 272 315	7 352 703

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.6.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tabell 3.17 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	15 537 414	Anslags-sparande	551 941
2011	Utfall	15 537 414	Anslags-sparande	551 941
2012	Anslag	16 749 761 ¹	Utgifts-prognos	16 418 516
2013	Förslag	17 356 578		
2014	Beräknat	17 161 577		
2015	Beräknat	16 838 730		
2016	Beräknat	16 830 614		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålen för anslaget är i huvudsak bidrag till anställningar med lönebidrag, bidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA), utvecklingsanställning, trygghetsanställning och bidrag till Samhall AB. Vidare lämnas under anslaget bidrag för särskilt introduktions- och

Tabell 3.18 Beställningsbemyndigande

Tusental kronor

	Utfall 2011	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
Ingående åtaganden	8 634 856	10 084 283	12 000 000	-	-	-
Nya åtaganden	8 332 695	9 915 717	9 500 000	-	-	-
Infriade åtaganden	-6 883 269	-8 000 000	-9 000 000	-9 200 000	-3 000 000	-300 000
Uttestående åtaganden	10 084 283	12 000 000	12 500 000	-	-	-
Erhållet/förslaget bemyndigande¹	11 000 000	12 000 000	12 500 000	-	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive förslag till ändringar i statens budget 2012 i samband med denna proposition

uppföljningsstöd, projektmedel för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, stöd till hjälpmedel och personligt biträde på arbetsplatsen, särskilda insatser för syn- och hörselskadade, särskilt stöd till start av näringsverksamhet samt för att utveckla ny arbetsförmåga. Anslaget får även användas för viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013*. Utgifterna under anslaget påverkas främst av omfattningen av antalet lönebidrag och anställda vid Samhall AB och av den genomsnittliga bidragsnivån för de stöd som utbetalas under anslaget.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 500 000 000 kronor 2014–2016.

Skälen för regeringens förslag: Beslut om insatser under anslaget omfattar normalt ett år, men kan vara längre, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 500 000 000 kronor 2014–2016.

Regeringens överväganden

Utgifterna under anslaget ökade med 1 038 miljoner kronor 2011 jämfört med 2010 och uppgick till 15 537 miljoner kronor. Trots detta uppstod ett anslagssparande som uppgick till 552 miljoner kronor, vilket förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Under 2011 hade i genomsnitt 86 600 personer per månad en anställning med lönebidrag, skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare, utvecklingsanställning, trygghetsanställning eller anställning i Samhall AB (se vidare avsnitt 3.4.3).

Omfattningen av insatserna inklusive Samhall AB beräknas under 2012 uppgå till närmare 91 000 personer i genomsnitt per månad, att jämföra med den i budgetpropositionen för 2012 beräknade omfattningen på 95 000 personer i genomsnitt per månad under 2012. Ökningen jämfört med 2011 förklaras främst av fler trygghetsanställningar. Utgifterna 2012 beräknas uppgå till 16 419 miljoner kronor, vilket är 331 miljoner kronor lägre än vad som anvisats på statens budget för 2012. Jämfört med beräknade anslag i budgetpropositionen för 2012, antas utgifterna öka med 468 miljoner kronor 2013, 432 miljoner kronor 2014 och 404 miljoner kronor 2015. Antalet anställda med funktionsnedsättning vid Samhall AB har under 2011 ökat något och medelantalet årsanställda uppgick till 15 300 personer.

För 2011 uppvisar Samhall AB ett positivt rörelseresultat om 126 miljoner kronor. Detta kan jämföras med resultatet 2010 på 156 miljoner kronor och ett underskott på 25 miljoner kronor 2009.

Enligt avtalet staten tecknat med Samhall AB skulle bidraget 2011 motsvara 24,4 miljoner arbetstimmar. Utfallet uppgick till 24,6 miljoner arbetstimmar.

Tabell 3.19 Program för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)

	2013	2014	2015	2016
Volym (tusental) ¹	96	95	93	93
Utgifter (Mnkr)	17 357	17 162	16 839	16 831

Inom ramen för resurserna finns en flexibilitet för Arbetsförmedlingen att utifrån enskilda arbetssökandes behov välja olika typer av insatser. Detta innebär att ovanstående tabell inte ska tolkas som mer än en beräkning av de totala resurser regeringens förslår för särskilda insatser

för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga 2013–2016.

Förslaget i denna budgetproposition att öka resurserna för särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) innebär att anslaget föreslås öka med 55 miljoner kronor 2013 och beräknas öka med 110 miljoner kronor från och med 2014 (se avsnitt 3.5).

I enlighet med budgetpropositionen för 2012 innebär de tillfälliga satsningarna under 2012–2014 på subventionerade arbeten för personer som lämnar sjukförsäkringen inom det s.k. Kulturarvslyftet samt tidsbegränsade anställningar i Samhall AB, att anslaget föreslås öka med 157 miljoner kronor 2013. För 2013 beräknas satsningen uppgå till sammanlagt 575 miljoner kronor och för 2014 beräknas den till 346 miljoner. Verksamheten inom Kulturarvslyftet har inte nått upp till de förväntade nivåerna och resursutnyttjandet i år bedöms bli lågt. Anledningen till detta är att uppstarten av projektet tog längre tid än vad som antagits. Detta kan delvis förklaras av de initialt genomförda informationsinsatserna inte fick fullt genomslag, vilket medförde att möjliga anordnare inte uppfattade hur de kan ta del av satsningen. Det tar också tid från det att anordnare informerats till att projekt startats och anställningar genomförts. För att komma till rätta med detta har Arbetsförmedlingen och Riksantikvarieämbetet genomfört riktade informationsinsatser till tänkbara anordnare. Regeringen förutsätter att fortsatta åtgärder vidtas för att säkerställa genomförandet av satsningen. Ovanstående anslagsförändringar framgår under beslut i tabell 3.20.

Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna under anslaget minska med 174 miljoner kronor 2012, men därefter öka med 168 miljoner kronor 2013, 228 miljoner kronor 2014 och 231 miljoner kronor 2015 samt 232 miljoner kronor 2016. Omfattningen av de subventionerade anställningarna beräknas dock vara oförändrade jämfört med tidigare bedömningar över förslaget att förstärka resurserna för SIUS förklaras de ökade utgifterna av högre styckkostnader för lönebidrag och övriga kringkostnader på anslaget. Regeringen ser utifrån detta anledning att noggrant följa utgiftsutvecklingen framöver.

Övriga makroekonomiska förändringar förklaras även av en uppräknings av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex och timlöneutveckling.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 17 356 578 000 kronor för 2013. Av dessa medel beräknas 4 405 miljoner kronor för bidrag till Samhall AB i syfte att sysselsätta personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 17 161 577 000 kronor, 16 838 730 000 kronor respektive 16 830 614 000 kronor.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	16 749 761	16 749 761	16 749 761	16 749 761
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	211 591	37 611	-308 303	-308 303
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	395 226	374 205	397 272	389 156
Förslag/beräknat anslag	17 356 578	17 161 577	16 838 730	16 830 614

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget

3.6.5 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tabell 3.21 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2011	105 092	-1 771	
2012	Anslag 109 333 ¹		104 838
2013	Förslag 110 524		
2014	Beräknat 112 593 ²		
2015	Beräknat 114 557 ²		
2016	Beräknat 116 960 ²		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 110 369 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålen för anslaget är förvaltningskostnader vid Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) och kostnader för nationell medfinansiering av s.k. tekniskt stöd inom Europeiska socialfonden. Svenska ESF-rådet är förvaltande och attesterande myndighet för det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning avseende programperioden 2007–2013. Svenska ESF-rådet är även ansvarig myndighet för Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare inom EU:s ramprogram för solidaritet och han-

tering av migrationsströmmar för samma period. En redogörelse för denna fond lämnas under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Regeringens överväganden

Projektverksamhet i det nationella strukturfondsprogrammet beräknas fortgå till 2015. Förberedelser för programperioden 2014–2020 för Socialfonden har som framgår av avsnitt 3.4.6 påbörjats inom Regeringskansliet. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2014 återkomma till riksdagen med eventuella förslag till förändringar av anslaget med anledning av detta och avslutandet av Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare.

I beräkningarna av anslaget har hänsyn tagits till att medel har avsatts inom programbudgeten för det nationella strukturfondsprogrammet för s.k. tekniskt stöd som får täcka vissa administrativa kostnader. Detta stöd ska medfinansieras under anslaget. Hänsyn har även tagits till vissa administrativa medel inom Europeiska fonden för integration av tredjelandsmedborgare.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 110 524 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 112 593 000 kronor, 114 557 000 kronor respektive 116 960 000 kronor.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	109 333	109 333	109 333	109 333
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	779	2 998	4 957	7 355
Övrigt	412	262	267	272
Förslag/beräknat anslag	110 524	112 593	114 557	116 960

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

3.6.6 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013

Tabell 3.23 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2011	Utfall	1 290 721	Anslags-sparande	219 279
2012	Anslag	1 537 000 ¹	Utgifts-prognos	1 416 199
2013	Förslag	1 425 000		
2014	Beräknat	897 000		
2015	Beräknat	788 000		
2016	Beräknat	732 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden för programperioden 2007–2013. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning. Från anslaget utbetalas även den statliga medfinansieringen av insatser inom programmet för kompetensutveckling av sysselsatta. Anslaget får vidare användas för eventuella slutjusteringar av stöd från Europeiska socialfonden avseende mål 3 för programperioden 2000–2006. Svenska ESF-rådet svarar för utbetalningarna under anslaget.

Bidraget från Europeiska socialfonden uppgår till ca 691,5 miljoner euro under programperioden. Beräknat på en valutakurs om 9 kronor per euro enligt gällande förordning (1999:710) om valutakurs vid stöd från EG:s strukturfonder motsvarar detta belopp ca 6 224 miljoner kronor. På anslaget tillkommer den statliga medfinansieringen av insatser inom programmet för kompetensutveckling av sysselsatta om totalt ca 1 793 miljoner kronor för programperioden.

De utbetalade medlen under anslaget, inklusive den berörda statliga medfinansieringen, uppgår t.o.m. 2011 till totalt 3 141 miljoner kronor. Av anslagssparandet har 97 miljoner

kronor förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Under det första halvåret 2012 har 713 miljoner kronor betalats ut. Utgifterna under 2012 beräknas uppgå till 1 416 miljoner kronor, vilket är 121 miljoner kronor mindre än vad som anvisats i budgeten för 2012. Jämfört med beräknade anslag i budgetpropositionen för 2012 antas utgifterna bli 82 miljoner kronor lägre 2013, 225 miljoner kronor lägre 2014 och 138 miljoner kronor högre 2015. Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna under anslaget minska med 38 miljoner kronor 2012, vara oförändrade 2013, för att därefter öka med 42 miljoner kronor 2014, 391 miljoner kronor 2015 och 100 miljoner kronor 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013* ingå ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 806 832 000 kronor 2014–2016.

Skälen för regeringens förslag: Verksamheten inom det nationella strukturfondsprogrammet omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Förslaget till bemyndigande om ekonomiska åtaganden är beräknat med hänsyn tagen till redan in-tecknade medel och totala medel på anslaget för programperioden som helhet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007–2013* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 806 832 000 kronor 2014–2016.

Tabell 3.24 Beställningsbemyndigande

Tusental kronor

	Utfall 2011	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
Ingående åtaganden	2 880 863	3 664 485	3 013 540	–	–	–
Nya åtaganden	2 187 086	1 216 097	409 360	–	–	–
Infriade åtaganden	-1 403 464	-1 867 042	-1 616 068	-1 071 451	-672 142	-63 239
Utestående åtaganden	3 664 485	3 013 540	1 806 832	–	–	–
Erhållet/förslaget bemyndigande	3 750 000	3 013 540	1 806 832	–	–	–

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringens överväganden

Anslagsnivåer för programperioden 2014–2020 kan inte fastställas innan förhandlingarna inom EU är avslutade. Regeringen har dock under anslaget för 2014–2016, med ledning av innevarande programperiod, uppskattat kommande behov av anslagsmedel för den nya programperioden. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2014 föreslå att dessa medel förs upp på ett nytt anslag för programperioden 2014–2020.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 1 425 000 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 897 000 000 kronor, 788 000 000 kronor respektive 732 000 000 kronor.

Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2007-2013

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	1 537 000	1 537 000	1 537 000	1 537 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	0	-225 000	-1 518 000	-1 645 000
Övrigt	-112 000	-415 000	769 000	840 000
Förslag/ beräknat anslag	1 425 000	897 000	788 000	732 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet.2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.6.7 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tabell 3.26 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2011	Utfall	27 666	Anslags- sparande	499
2012	Anslag	31 616 ¹	Utgifts- prognos	31 302
2013	Förslag	35 729		
2014	Beräknat	38 523 ²		
2015	Beräknat	39 250 ²		
2016	Beräknat	40 124 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 37 644 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader och finansieringsbidrag för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2014 och 2015.

Skälen för regeringens förslag: IFAU beviljar bidrag för externa projekt som kan pågå längre än ett år, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden, som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2014 och 2015.

Tabell 3.27 Beställningsbemyndigande

Tusental kronor

	Utfall 2011	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	6 957	7 234	7 434	-	-
Nya åtaganden	6 049	5 800	5 800	-	-
Infriade åtaganden	-5 772	-5 600	-5 600	-5 700	-1 934
Utestående åtaganden	7 234	7 434	7 634	-	-
Erhållet/förslaget bemyndigande	9 000	9 000	9 000	-	-

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan

Regeringens överväganden

Arbetsmarknads- och utbildningspolitiken utgör tillsammans med socialförsäkringen stora offentliga utgifter. Det är därför viktigt att följa upp och utvärdera insatser och reformer. IFAU utgör en viktig resurs i detta arbete.

I budgetpropositionen för 2012 uttalade regeringen att utvärderingsfunktionen för utbildningsområdet borde förstärkas. Ett utvidgat uppdrag till IFAU bedömdes vara det mest ändamålsenliga alternativet. IFAU:s förvaltningsanslag ökades med 4 miljoner kronor 2012. För 2013 föreslås en ökning med 4 miljoner kronor. Från och med 2014 beräknas anslaget öka med ytterligare 2 miljoner kronor. Därmed kommer IFAU:s anslag att ha ökat med 10 miljoner kronor i nivå fr.o.m. 2014 och myndigheten bedöms då ha resurser för att fullt ut genomföra sitt utvidgade uppdrag inom utbildningsområdet.

IFAU får åta sig såväl bidragsfinansierade som avgiftsbelagda utvärderingsuppdrag. Under 2011 finansierade IFAU 17 procent av sin verksamhet med hjälp av externa anslag och avgifter, nära genomsnittet för den senaste tioårsperioden.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 35 729 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 38 523 000 kronor, 39 250 000 kronor respektive 40 124 000 kronor.

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	31 616	31 616	31 616	31 616
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	113	854	1 466	2 203
Beslut	4 000	6 093	6 208	6 347
Övrigt	0	-40	-41	-42
Förslag/beräknat anslag	35 729	38 523	39 250	40 124

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

3.6.8 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 3.29 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2011	Utfall	52 494		4 720
2012	Anslag	56 138 ¹	Utgifts- prognos	54 392
2013	Förslag	56 330		
2014	Beräknat	57 485 ²		
2015	Beräknat	58 534 ²		
2016	Beräknat	59 806 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 56 251 tkr i 2012 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). IAF är förvaltningsmyndighet för tillsynen av arbetslöshetsförsäkringen och ska utöva tillsyn över arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens hantering av ärenden som påverkar arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringens överväganden

Av anslagssparandet för 2011 har drygt 3 miljoner kronor förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 56 330 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 57 485 000 kronor, 58 534 000 kronor respektive 59 806 000 kronor.

Tabell 3.30 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor				
	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	56 138	56 138	56 138	56 138
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	192	1 428	2 478	3 752
Övrigt	0	-81	-82	-84
Förslag/ beräknat anslag	56 330	57 485	58 534	59 806

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

3.6.9 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet

Tabell 3.31 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2011	Utfall	52 444	Anslags- sparande	0
2012	Anslag	53 019 ¹	Utgifts- prognos	53 019
2013	Förslag	53 326		
2014	Beräknat	53 889 ²		
2015	Beräknat	54 634 ²		
2016	Beräknat	55 593 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 53 250 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är bidrag till förvaltningskostnader i den kompletterande arbetslöshetskassan Alfa. Utgifterna avser administrationen av grundbeloppet för de personer som inte är anslutna till eller medlemmar i någon arbetslöshetskassa.

Regeringens överväganden

Under 2011 fick totalt 29 500 personer ersättning från Alfakassan, varav 13 500 personer var anslutna och 16 000 inte anslutna till kassan. Antalet anslutna ersättningstagare minskade med 13 procent och inte anslutna med 25 procent mellan 2010 och 2011. Under 2009 präglades Alfakassan av långa handläggningstider, särskilt för gruppen som inte var ansluten till kassan. Handläggningstiderna har sedan avtagit, och under hösten 2011 nått halverade nivåer jämfört med 2009. Administrationsavgiften som tas ut av dem som inte är anslutna till Alfakassan uppgick under första halvåret 2010 till 17 kronor, för att därefter öka till nuvarande nivå på 24 kronor per ersättningsdag fr.o.m. juli 2010.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 53 326 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 53 889 000 kronor, 54 634 000 kronor respektive 55 593 000 kronor.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet

Tusental kronor				
	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	53 019	53 019	53 019	53 019
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	307	947	1 693	2 653
Övrigt	0	-77	-78	-79
Förslag/ beräknat anslag	53 326	53 889	54 634	55 593

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

3.6.10 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tabell 3.33 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2011	Utfall	8 303	Anslags- sparande	0
2012	Anslag	8 303 ¹	Utgifts- prognos	8 303
2013	Förslag	8 303		
2014	Beräknat	8 303		
2015	Beräknat	8 303		
2016	Beräknat	8 303		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för de åtaganden svenska staten har för verksamheten och kompensation för de ökade kostnader som uppstår för Finland och Norge till följd av att utbildningstjänsterna är mervärdesskattepliktiga i Sverige.

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten är en svensk statlig stiftelse som enligt en överenskommelse med Finland och Norge anordnar utbildningar. Syftet är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och att stärka det regionala samarbetet för i första hand de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Utöver stiftelsens stadgar regleras verksamheten av en överenskommelse mellan länderna som omförhandlas vart fjärde år.

Regeringens överväganden

I november 2011 undertecknades en ny överenskommelse för perioden 2012–2015 (A2011/2830). De avtalade årsplatserna uppgår till 80 för Finland, 60 för Norge och 145 för Sverige. Enligt den nya överenskommelsen ska stiftelsen främja ett ökat samarbete utifrån ett Nordkalottperspektiv med utgångspunkt i en analys av näringslivsutvecklingen och arbetsmarknadsutsikterna i regionen. Vidare ska validering av yrkeskompetenser utvecklas så att verksamheten bättre kan bidra till att inträdet på arbetsmarknaden för bl.a. personer med utomnordisk yrkes- och utbildningskompetens kan förkortas. Även arbetet med uppföljning av kostnader och resultat i verksamheten ska utvecklas.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 8 303 000 kronor för 2013. För

2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 8 303 000 kronor respektive år.

3.6.11 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tabell 3.34 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2011	Utfall	1 830 171	Anslags- sparande	-145 000
2012	Anslag	2 305 000 ¹	Utgifts- prognos	2 237 500
2013	Förslag	1 400 000		
2014	Beräknat	1 000 000		
2015	Beräknat	825 000		
2016	Beräknat	775 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är ersättningar till arbetstagare för lönefordringar enligt lönegarantilagen (1992:497) vid konkurs och företagsrekonstruktion. Anslaget ska även täcka administrativa kostnader hos Kammarkollegiet för förvaltning av anslaget. Från anslaget ersätts också länsstyrelserna för arbetet med att betala ut ersättning för lönefordringar.

Lönegarantiersättningen utgör ett skydd om arbetsgivaren går i konkurs eller genomgår en företagsrekonstruktion och den anställda har utestående lönefordringar. Anslaget är nettobudgeterat, vilket innebär att belopp som återkrävs vid konkurser och företagsrekonstruktioner förs till anslaget och får användas för utbetalning av ersättning. De viktigaste utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är utvecklingen av antalet konkurser och företagsrekonstruktioner, antalet anställda och deras lönenivåer samt antalet dagar som lönegarantiersättningen utbetalas. En begränsning av utgifterna utgörs av det lagstadgade maximibeloppet som motsvarar fyra gånger basbeloppet per person. Inkomstsidan påverkas av hur stora tillgångar som återkrävs vid konkurser och företagsrekonstruktioner.

Regeringens överväganden

För 2011 uppgick bruttoutgifterna på anslaget för lönegarantiersättningen till 1 830 miljoner kronor, de administrativa utgifterna till drygt 13 miljoner kronor (belastar anslaget nästkommande budgetår) och inkomsterna till 340 miljoner

kronor. Inkomsterna har under första halvåret 2012 minskat med 28 procent och bruttoutgifterna har ökat med 76 procent jämfört med motsvarande period 2011 (se tabell 3.35). Nettoutgifterna har därmed ökat med lite drygt 100 procent första halvåret 2012 jämfört med motsvarande period 2011. Ett underskott från 2011 på 145 miljoner kronor har förts över till 2012 års anslagsmedel.

Tabell 3.35 Nettoutgifter m.m. för anslaget 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2011 respektive 2012

Miljoner kronor

	Bruttoutgifter	Inkomster	Nettoutgifter
1:a halvåret 2011	900	190	709
1:a halvåret 2012	1 588	137	1 450

Antalet konkurser uppgick till 3 900 under första halvåret 2012 (se tabell 3.36), vilket är en ökning med fyra procent jämfört med motsvarande period 2011. Antalet anställda i de aktuella företagen uppgick till 12 300, vilket är en ökning med 30 procent jämfört med motsvarande period 2011.

Lönegaranti vid företagsrekonstruktion infördes den 1 juni 2005. Antalet rekonstruktioner uppgick till 175 under 2011 och har därmed minskat med 10 procent jämfört med 2010. Antalet berörda anställda i företagsrekonstruktioner uppgick till 4 750 personer och har därmed ökat med 10 procent jämfört med 2010. Ökningen beror främst på företagsrekonstruktionen av Saab Automobile AB under 2011. Antalet personer som har fått lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till 28 300 under perioden juli 2011–juni 2012 (se tabell 3.37), vilket är en ökning med 17 procent jämfört med motsvarande period föregående år. Ökningen beror främst på Saabs Automobile AB företagsrekonstruktion hösten 2011 och efterföljande konkurs. Den genomsnittliga ersättningen per person, inklusive arbetsgivaravgift, uppgick till 85 500 kronor under denna period och har därmed ökat med 28 procent jämfört med motsvarande period 2010/2011. Det genomsnittliga antalet dagar med lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till 63, vilket är 11 dagar fler jämfört med motsvarande period 2010/2011 (se tabell 3.37).

Tabell 3.36 Företagskonkurser m.m. budgetåret 2009-- första halvåret 2012

	2009	2010	2011	Första halvåret 2012
Antal företagskonkurser	7 600	7 300	7 000	3 900
Antal företagsrekonstruktioner	243	194	175	
Antal anställda berörda av företagskonkurser	29 100	21 200	23 800	12 300
Antal anställda berörda av företagsrekonstruktioner	11 400	4 300	4 750	

Källa: Tillväxtnalys och Kammarkollegiet.

Anm. Statistik för företagsrekonstruktioner första halvåret 2012 finns inte ännu tillgänglig.

Tabell 3.37 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2009–juli 2011/juni 2012

	2009	2010	2011	Juli 2011–Juni 2012
Antal personer med lönegarantiersättning	39 200	25 400	27 200	28 300
Genomsnittlig ersättning per person	79 300	65 900	66 200	85 500
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person	61	49	51	63

Källa: Kammarkollegiet.

Tabell 3.38 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2011–juli 2011/juni 2012

	2011	Juli 2011–Juni 2012
Antal personer med lönegarantiersättning vid konkurs	23 200	24 200
Antal personer med lönegarantiersättning vid företagsrekonstruktion	4 700	5 100
Genomsnittlig ersättning per person vid konkurs	68 600	92 600
Genomsnittlig ersättning per person vid företagsrekonstruktion	58 400	54 900
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid konkurs	52	65
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid företagsrekonstruktion	40	43

Källa: Kammarkollegiet.

Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012, beräknas utgifterna öka med 450 miljoner kronor 2013, 150 miljoner kronor 2014 och 50 miljoner kronor 2015. Anslaget tilldelades 1 105 miljoner kronor på ändringsbudget i samband med 2012 års ekonomiska vårproposition. Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna öka med 78 miljoner kronor 2012 och 200

miljoner kronor 2013 men vara oförändrade 2014–2016.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 400 000 000 kronor för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 1 000 000 000 kronor, 825 000 000 kronor respektive 775 000 000 kronor.

Tabell 3.39 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	200 000	-200 000	-375 000	-425 000
Förslag/beräknat anslag	1 400 000	1 000 000	825 000	775 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4 Arbetsliv

4.1 Omfattning

Arbetslivspolitikerna är indelade i områdena Arbetsmiljö, Arbetsrätt och Lönebildning.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljöområdet omfattar insatser för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete. I området ingår verksamhet vid Arbetsmiljöverket (AV). Stöd till den regionala skyddsombudsverksamheten omfattas också. Resultat inom arbetsmiljöområdet redovisas under avsnitt 4.4.1. Verksamheten vid AV redovisas på anslagsnivå under avsnitt 4.6.1.

Arbetsrätt

Arbetsrättsområdet behandlar de arbetsrättsliga frågorna, utom den del som avser statlig arbetsrätt (se redovisning av Statliga arbetsgivarfrågor utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning). Resultat redovisas under avsnitt 4.4.3. Verksamheten vid Arbetsdomstolen redovisas på anslagsnivå under avsnitt 4.6.2.

Lönebildning

Lönebildningsområdet avser insatser för en väl fungerande lönebildning och medling i arbetstvister. I området ingår Medlingsinstitutets (MI) verksamhet, som bl.a. avser kostnader för medling, informationsarbete och statistikproduktion. Resultat inom lönebildningsområdet redovisas under avsnitt 4.4.5. Verksamheten vid MI redovisas på anslagsnivå under avsnitt 4.6.4.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2011 ¹	Budget 2012 ²	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
2:1 Arbetsmiljöverket	591	606	606	606	614	624	638
2:2 Arbetsdomstolen	27	30	26	28	31	32	32
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	28	33	30	33	33	33	33
2:4 Medlingsinstitutet	44	57	51	57	58	59	60
Summa Arbetsliv	691	725	712	724	735	748	763

Anm. Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summa.

¹ Utfall 2011 inkluderar det under budgetåret 2008 uppförda anslaget 23:6 Avvecklingsmyndigheten för Arbetslivsinstitutet.

² Inklusive ändringsbudget till statens budget 2012 (prop. 2011/12:99, bet. 2011/1:FiUX) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anm. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar flyttas till anslag 1:2 Kammarkollegiet

Utgifterna för arbetslivspolitikerna 2012 beräknas bli något högre jämfört med utgifterna för 2011. I jämförelse med anvisade medel i statens budget för 2012 förväntas de prognostiserade utgifterna för 2012 bli något lägre. Jämfört med 2012 års ekonomiska vårproposition beräknas de totala utgifterna för området Arbetsliv bli i stort sett oförändrade för perioden 2012–2016.

4.3 Mål

Målet för utgiftsområdet

Målet för arbetslivspolitikerna är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män.

Mål för arbetslivspolitikens tre delområden

Arbetsmiljö: En arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och motverkar att människor utestängs från arbetet och tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.

Arbetsrätt: En arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både

arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.

Lönebildning: En lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

Resultatredovisningen i det följande görs i förhållande till målen inom arbetslivspolitikerna (se vidare avsnitten 4.4.1, 4.4.3 och 4.4.5).

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Arbetsmiljö

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

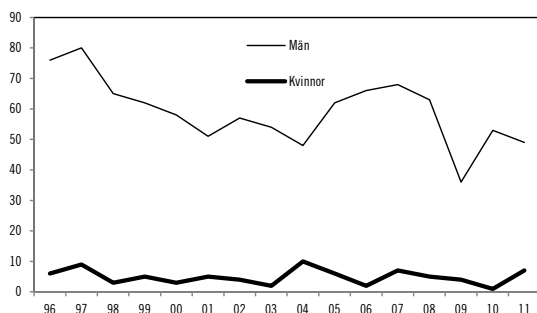
De indikatorer för arbetsmiljön som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- Antal dödsolyckor i arbetet.
- Antal anmälda arbetsolyckor med frånvaro.
- Antal anmälda arbetssjukdomar.
- Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär.
- Anställda och ohälsa.
- Krav och kontroll i arbetslivet, andel som inte kan koppla bort tankarna från arbetet när de är lediga och som har lågt handlingsutrymme.

Resultat

Diagram 4.1 Antal dödsfall i arbetsolyckor 1996–2011

Antal förvärvsarbetande

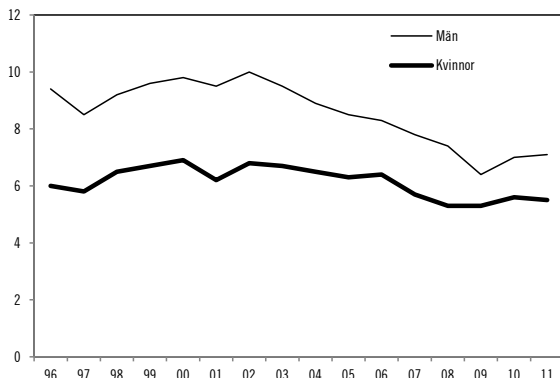

Källa: Arbetsmiljöverket.

Dödsolyckorna har minskat under en lång period och 2009 uppmättes den lägsta nivån dödsfall i arbetsolyckor sedan 1950-talet. Mellan 2009 och 2010 ökade dock antalet dödsolyckor med 13 personer till totalt 54 personer. Ökningen fortsatte under 2011 med 3 personer till totalt 57, varav 7 var kvinnor. Flest dödsolyckor bland förvärvsarbetande inträffade inom jord- och skogsbruk, tillverkningsindustri och byggverksamhet som tillsammans står för drygt 50 procent av dödsfallen. Dödsolyckor bland egenföretagare inträffar i hög grad inom jord- och skogsbruk. Sverige har, enligt statistik från Eurostat som omfattar samtliga EU-gemensamma branscher, från 2009 förhållandevis få dödsolyckor i ett internationellt perspektiv. Många europeiska länder har haft minskat antal dödsolyckor i arbetet per 100 000 sysselsatta från 2008 till 2009. Sverige ligger fortfarande mycket bra till och enbart Storbritannien hade lägre antal dödsolyckor per 100 000 sysselsatta än Sverige.

Diagram 4.2 Antal anmälda arbetsolyckor med frånvaro 1996–2011

Antal tusen förvärvsarbetande

Källa: Arbetsmiljöverket.

Antalet arbetsolyckor minskade kraftigt under perioden 2003–2009, främst bland män, men ökade något under 2010 och 2011. Efter en uppgång i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet ligger frekvensen anmälda arbetsolyckor på en lägre nivå än i mitten av 1990-talet (se diagram 4.2). Bland kvinnor är det främst fallolyckor som har resulterat i anmälningar, medan det för män varit olyckor orsakade av stationära maskiner, handverktyg och fordon. Yngre män är överrepresenterade när det gäller arbetsolyckor.

Diagram 4.3 Antal anmälda arbetssjukdomar 1996–2011

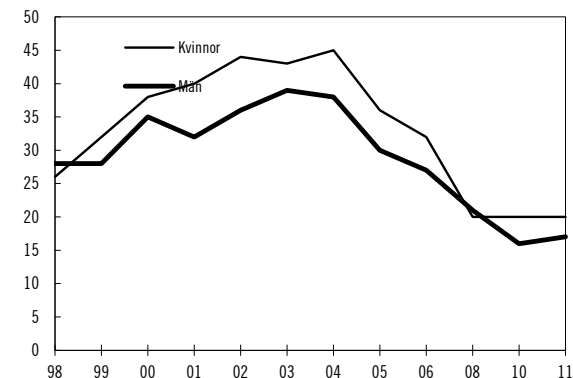
Antal per tusen förvärvsarbetande

Källor: Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån (AKU).

Antalet anmälda arbetssjukdomar har minskat kraftigt mellan 2003–2009. Nedgången i anmälningarna under den perioden var ca 65 procent för både kvinnor och män. Under 2010 ökade antalet anmälda arbetssjukdomar igen med ca en procent. Ökningen fortsatte i samma omfattning under 2011 (se diagram 4.3). Ungefär hälften av sjukdomsanmälningarna orsakas av belastningsfaktorer.

Diagram 4.4 Andel av sjukfrånvaron som uppges bero på arbetsorsakade besvär 1998–2011

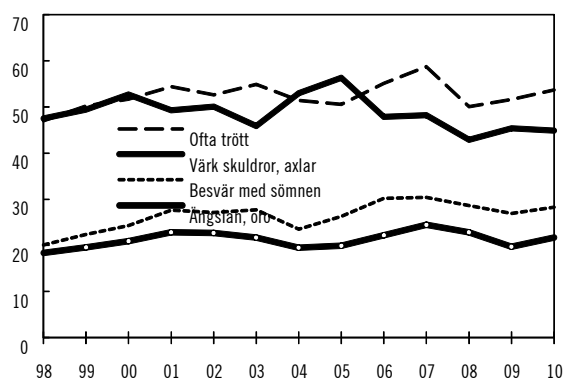
Källa: Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån (AKU).

Anm. Uppgifterna bygger på den egna bedömningen av den som ingår i undersökningen arbetsorsakade besvär.

Från mitten av 1990-talet fram till och med 2003 ökade den andel av sjukfrånvaron som uppgavs vara arbetsrelaterad. Därefter har denna andel mer än halverats. Särskilt markant var minskningen för män mellan 2006 och 2010 (se diagram 4.4).

Diagram 4.5 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos kvinnor 1998–2010

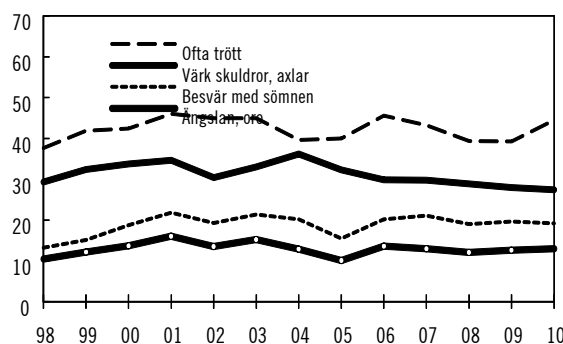
Procent

Källor: Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån (ULF).

Diagram 4.6 Anställda och ohälsa, upplevda besvär hos män 1998–2010

Procent

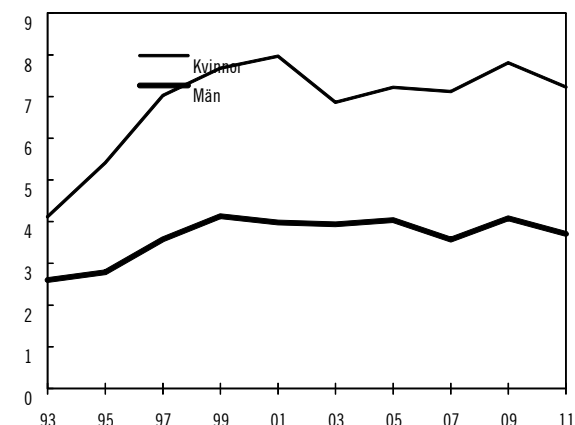
Källor: Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån (ULF).

Anm. Från och med 2006 ändrades datainsamlingen i undersökningen rörande Anställda och ohälsa, vilket betyder betydligt färre svarande jämfört med tidigare år. Förändringar fr.o.m. 2006 bör därför tolkas med försiktighet.

Ovanstående diagram illustrerar upplevda besvär avseende olika symptom hos förvärvsarbetande som kan ha en koppling till arbetslivet. Som framgår finns det skillnader mellan kvinnor (diagram 4.5) och män (diagram 4.6), då kvinnor i högre utsträckning än män upplever sig ha besvär i samtliga fall. Andelen kvinnor som har värk i skuldror och axlar har minskat något mellan 2009 och 2010, medan övriga besvär har ökat. Andelen män som ofta är trötta har ökat markant mellan 2009 och 2010, medan andelen med övriga besvär är ungefär densamma som tidigare.

Diagram 4.7 Andel som inte kan koppla bort tankarna från arbetet när man är ledig och som också har lågt handlingsutrymme 1993–2011

Procent

Källa: Arbetsmiljöverket

Ovanstående diagram är baserat på fyra olika frågor ur AV:s arbetsmiljöundersökning. Frågorna belyser olika aspekter av egenkontroll. Brist på inflytande eller egenkontroll är en faktor som kan bidra till stress. Kombinationen av höga krav och låg egenkontroll anses som en väsentlig riskfaktor för ohälsa. Jämfört med män anger knappt dubbelt så många kvinnor att de har lågt handlingsutrymme och svårt att koppla bort tankarna från jobbet. Antalet kvinnor som ansåg sig ha denna situation ökade kraftigt under 1990-talet. Uppgången bröts i början av 2000-talet och minskade något fram till 2007. Mellan 2007 och 2009 kan en viss ökning utläsas, men är inte signifikant, vare sig för kvinnor eller män. Denna utveckling har inte fortsatt, mellan 2009 och 2011 pekar utvecklingen i motsatt riktning.

Verksamhet vid Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverkets (AV) kärnuppgift är tillsyn över efterlevnaden av arbetsmiljölagen m.m. AV meddelar också föreskrifter och allmänna råd med stöd av i första hand arbetsmiljölagen, ansvarar för införlivandet av ett antal EU-direktiv och bedriver informationsverksamhet inom arbetsmiljöområdet. I det följande ges en kortfattad beskrivning av verksamheten.

Vanligen inspekteras de arbetsplatser som bedöms vara riskutsatta, men myndigheten arbetar även med andra aktiviteter som berör särskilda områden eller branscher. Arbetsställebesök används som samlingsnamn för de besök på arbetsplatser som sker för att genomföra inspektion, uppföljning, utredning, samverkan, samråd eller

information. Av tabellerna 4.2 och 4.3 framgår utvecklingen avseende antalet arbetsställebesök respektive antalet inspektioner de tre senaste åren.

Tabell 4.2 Antal arbetsställebesök 2009–2011

År	2009	2010	2011
Antal besök	30 000	33 500	35 000

Källa: Arbetsmiljöverket

Tabell 4.3 Antal inspektioner 2009–2011

År	2009	2010	2011
Antal inspektioner	20 600	22 000	21 900

Källa: Arbetsmiljöverket.

AV:s anslag minskade under perioden 2007–2009, vilket innebar ett minskat antal inspektioner och färre arbetsställebesök. Samtidigt har ett mål för AV varit att öka den del av inspektörernas tid som används till inspektion. Antalet arbetsställebesök per inspektör har ökat från 115 besök per heltidsarbetande inspektör 2009 till 143 besök 2011. Den ökade produktiviteten beror främst på effektivare inspektionsmetoder och mindre administrativt arbete. Antalet inspektioner har ökat varje år sedan 2009. De kategorier som ökar mest är uppföljningarna, som ökar huvudsakligen på grund av att inspektören gör ett uppföljningsbesök i stället för att kräva in skriftliga svar på åtgärder. Tillvägagångssättet har reducerat administrationen både för arbetsgivarna och inspektörerna.

Inspektionsaktiviteten Ett hållbart arbetsliv var AV:s bidrag till den Europeiska arbetsmiljöveckan. Inspektionerna riktades mot små och medelstora arbetsställen som inte tidigare besökts. Vid inspektionerna undersöktes om arbetsgivare och chefer har tillräckliga kunskaper för att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete samt om arbetstagarna hade kunskaper om riskerna i arbetet och hur man undviker att skada sig. Aktiviteten berörde alla branscher utom detaljhandeln, jord- och skog samt tillverkning där stora inspektioner redan pågick.

Exempel på andra tillsynsaktiviteter under året var Ungas arbetsmiljö, Pilotprojekt Screening (Grafiska branschen), Hot och våld och Explosionsfarliga miljöer.

Under året arbetade AV med ett tiotal marknadskontrollprojekt. Exempel är Varuhusprojektet där drygt 300 produkter kontrollerades i

nästan 300 butiker, Bowlingprojektet där inspektioner gjordes av samtliga ca 240 bowlinghallar i Sverige och Robotcellprojektet där fem arbetsställen med nyinstallerade robotceller besöktes. Under året har AV fått ansvar för produktregler och marknadskontroll på ett nytt område. Det gäller utrustning för spridning av bekämpningsmedel.

AV har utfärdat sju nya författningar under året. Åtta författningar har upphävts genom att flera har inarbetats i de nya reglerna för kemiska risker och hygieniska gränsvärden. Ändringar har gjorts i 14 författningar på grund av en ny lag om ackreditering och teknisk kontroll.

En ny kommunikationsavdelning har inrättats och den kommunikativa förmågan har utvecklats. Den samlade publiciteten i medierna ökade med närmare 15 procentenheter jämfört med året innan. De digitala kanalerna är viktiga arenor där information, råd och stöd ges i arbetsmiljöfrågor. Särskilda informationsaktiviteter riktade till små detaljhandelsföretag, utländska byggföretag samt nystartade och små företag har genomförts. Femton nya kunskapsöversikter har tagits fram inom olika områden. De behandlar ämnen av stor betydelse för arbetsmiljön, exempelvis hot och våld på arbetsplatser, kolnanorör, kvarts, organiskt damm i lantbruket och explosionsfarliga miljöer. Det interna analysarbetet och kunskapsöversiktterna utgör en central del av myndighetens kunskapsbildning och – spridning samt för intern styrning och inriktning av verksamheten.

AV har också en viktig roll i regeringens arbete med att minska de administrativa kostnaderna för organisationer och företag. Inom Arbetsmarknadsdepartementets områden har de administrativa kostnaderna för regler som belastar företag minskat med 255 miljoner kronor eller 3,9 procent under perioden 2006–2010 (Tillväxtverket 2011: Resultat från mätperioden 2006–2010). Cirka hälften av minskningen är resultat av arbete inom AV. När ett behov uppstår överväger man noga om en föreskrift behövs eller om man kan lösa problemen på annat sätt, t.ex. genom information. Sedan 1996 har antalet paragrafer minskat med två tredjedelar.

I oktober 2011 fick ett tjugotal strategiska myndigheter för funktionshinderspolitiken, däribland AV, i uppdrag att arbeta med ett antal delmål som myndigheterna själva föreslagit inom sina respektive verksamhetsområden för åren

2011–2016 och hur målen ska följas upp. Arbetet ska årligen rapporteras till regeringen och Handisam. AV har påbörjat arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken i sina ordinarie uppdrag. De aktiviteter myndigheten gör inom området ska vara systematiska, mätbara och konkreta. Inriktningen på arbetet ska vara att undanröja hinder för tillgänglighet och delaktighet. AV har arbetat med att samordna uppdraget att integrera funktionshinderperspektivet i föreskrifts- och inspektionsverksamheten med det interna arbetet kring egen tillgänglighet. Både kvantitativa och kvalitativa mål har formulerats och en enkätundersökning genomförts för att analysera hur perspektivet funktionsnedsättning och funktionshinder har beaktats i föreskrifts- och standardiseringsarbetet.

Genom de aktiviteter som har redovisats ovan är den sammantagna bilden att AV använder sina tilldelade resurser i linje med sitt uppdrag på ett effektivt och väl avvägt sätt.

Skyddsombudens roll

Skyddsombuden är en viktig del av det svenska arbetsmiljösystemet. De regionala skyddsombudens uppgift är att aktivera och vara ett stöd för arbetstagar sidan i det lokala arbetsmiljöarbetet, främst på mindre arbetsställen där det saknas skyddskommittéer. Staten ger årligen ett bidrag till den regionala skyddsombudsverksamheten. Regeringen gav den 2 april 2009 Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att se över rutinerna för administration och redovisning av hur det statliga stödet på drygt 100 miljoner kronor används och vid behov utarbeta nya rutiner. Uppdraget redovisades den 18 september 2009. Rapporten har remissbehandlats (dnr A2009/2948/ARM). Regeringen gav den 3 mars 2011, i enlighet med ESV:s förslag, AV i uppdrag att fastställa vilka prestationer arbetstagarorganisationerna årligen ska åiterrapportera med anledning av att statligt stöd till den regionala skyddsombudsverksamheten betalats ut. Uppdraget redovisades den 11 november 2011.

Särskild satsning på arbetsmiljö

I budgetpropositionen för 2009 avsattes 33 miljoner kronor 2009 och aviserades 45 miljoner

kronor 2010 samt 47 miljoner kronor per år från och med 2011 för extra arbetsmiljöinsatser. Satsningen utgår från inriktningen för den förnyade arbetsmiljöpolitiken, som innebär att politiken ska bidra till den samlade jobbpolitiken och lyfta fram arbetsmiljöns potential för ökad konkurrenskraft. AV har därför tillförts extra medel inom tre områden; informations- och kunskaps-satsning, förstärkt information till utländska företag och arbetstagare samt marknadskontroll och standardiseringsarbete. Satsningen bedöms ha gett goda resultat genom att verket i ökad grad har kunnat nå ut med information och kunskap inom arbetsmiljöområdet.

Direktiv om stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården

I maj 2010 antogs Rådets direktiv 2010/32/EU av den 10 maj 2010 om genomförande av det ramavtal om förebyggande av stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården som ingåtts av Hospeem och Epsu (EUT L 134, 1.6.2010, s. 66). Direktivet är baserat på ett avtal mellan arbetsmarknadens parter på EU-nivå och anger minimiregler för skyddet av arbetstagare mot risker för stick- och skärskador. Skälet för regleringen är att sådana skador i vissa fall kan leda till överföring av blodsmitta. Vissa ändringar i svensk rätt torde krävas för att genomföra direktivet. AV har fått i uppdrag att genomföra direktivet i svensk rätt. Direktivet ska genomföras senast den 11 maj 2013.

Arbetsmiljöpolitisk handlingsplan

I september 2010 överlämnade regeringen skrivelsen En förnyad arbetsmiljöpolitik med en nationell handlingsplan 2010–2015 till riksdagen (skr. 2009/10:248). Riksdagen behandlade och godkände skrivelsen i mars 2011 (rskr. 2010/11:187). Den nationella handlingsplanen gäller under perioden 2010–2015.

Handlingsplanen har som huvudsakligt syfte att peka på i vilken riktning utvecklingen inom arbetsmiljöområdet bör gå och vilka områden som bör prioriteras för kommande insatser. En grundläggande utgångspunkt för den nationella handlingsplanen är att arbetsmiljön inte ska ses enbart som en källa till risker för individen, utan också visa på de positiva möjligheter som ligger i

en bra arbetsmiljö. I detta ligger positiva värden för individen, verksamheten och samhället. Regeringens syn i dessa frågor utvecklas vidare under avsnitt 4.5.2.

Inriktningen för framtida insatser inom arbetsmiljöområdet beskrivs i handlingsplanen utifrån nedanstående punkter. Avsikten är att konkreta åtgärder ska preciseras efter hand och genomförda eller pågående åtgärder redovisas årligen i budgetpropositionen.

- Systemen för att minska riskerna i arbetsmiljön ska förbättras samtidigt som arbetsmiljöns möjligheter att bidra till hälsa och välbefinnande i högre grad ska uppmärksammas och utvecklas.
- Arbetsmiljöförutsättningar ska beaktas som en viktig komponent i arbetet med att minska utanförskapet.
- Arbetsmiljö som en viktig konkurrens- och lönsamhetsfaktor ska synliggöras och därmed förstärkas.
- Medvetenhet och kunskap om arbetsmiljöfrågor ska öka i hela samhället.

Regeringen har under 2010, 2011 och 2012 vidtagit ett antal åtgärder i syfte att uppnå ovanstående. Dessa redovisas nedan. Utöver detta har också insatser av betydelse för handlingsplanens målsättningar genomförts inom andra politikområden. Exempelvis har kunskapsområdena arbetsmiljö, arbetsmarknad och arbetsrätt tydliggjorts i kursplanerna i samhällskunskap för grundskolan och motsvarande skolformer och i gymnasieskolans nya ämnesplan för samhällskunskap. Detta kan på sikt ge förutsättningar att öka medvetenheten och kunskapen om arbetsmiljöfrågor.

Jord- och skogsbruket är en av Sveriges mest olycksdrabbade branscher och regeringen har därför bl.a. tagit initiativ till att förstärka rådgivningen till lantbruket.

Pilotprojekt för att utveckla tillsynsmetoder

Efter beslut i budgetpropositionen för 2010 genomför Arbetsmiljöverket (AV) under perioden 2010–2012 ett pilotprojekt för att utveckla och prova en tillsynsmetod genom s.k. screening (en genomgång av samtliga arbetsställen i en bransch genom inspektionsbesök). AV har i samråd med arbetsmarknadens parter valt den grafiska branschen för detta projekt. Tillsynen inom projektet startade hösten 2010 och beräknas

omfatta ca 1 500 arbetsställen. Under 2011 har drygt 1 000 inspektionsbesök och ca 500 uppföljningsbesök genomförts. Omkring 70 procent av besöken resulterade i krav på förbättringar av arbetsmiljön. En utvärdering av projektets resultat kommer att genomföras under hösten 2012 och redovisas till regeringen senast den 14 december 2012. AV har för pilotprojektet fått sammanlagt 24 miljoner kronor till sitt förfogande. Se vidare under avsnitt 4.5.3.

Hot och våld i arbetslivet

Hot och våld i arbetslivet är ett område där regeringen bedömt att särskilda insatser för att minska riskerna behövs. Under 2009 gav regeringen därför AV i uppdrag att genomföra en satsning för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet. För perioden 2009–2010 avsattes sammanlagt 14 miljoner kronor under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet till AV för genomförandet. I februari 2011 gav regeringen AV i uppdrag att fortsätta och fördjupa denna satsning. För 2011 avsattes 3,2 miljoner kronor under utgiftsområde 13, anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder. Myndigheten har under 2011 genomfört följande aktiviteter:

En kunskapsöversikt kring hot och våld inom vård och omsorg har tagits fram. Översikten visar att riskerna för hot och våld är störst inom ambulanssjukvård, akutsjukvård, psykiatrisk och geriatrisk vård och att det främst är unga oerfarna eller utbildade kvinnor som drabbas. Bristen på tid för de anställda när det gäller omvårdnad av patienter är troligen den viktigaste riskfaktorn.

Hot och våld i skolan har belysts genom en kunskapsöversikt och en enkätstudie bland lärare och elever. Kunskapsöversikten visar att pojkar och flickor, liksom män och kvinnor, utövar olika typer av våld. Generellt använder pojkarna mer fysiskt våld och flickorna mer av indirekt relationellt/socialt våld. En slutsats är att de olika våldsuttrycken och förekomsten av hot och våld avspeglar de könsnormer som råder i samhället. Författarna lyfter också fram att det saknas evidensbaserade metoder för ett effektivt arbete mot hot och våld i skolan.

Under våren 2011 inledde AV en treårig riksomfattande inspektionsverksamhet för att förebygga hot och våld under myndighetsutövning. Syftet är att förbättra det systematiska arbetet när det gäller att undersöka, bedöma och åtgärda

risker. Under 2011 genomfördes 500 inspektioner vid 300 arbetsställen. Vid en majoritet av inspektionerna upptäckts brister som måste åtgärdas. Bristerna består i att rutinerna är föråldrade och okända av personalen. En vägledning angående hot och våld och jämställdhet i arbetet har tagits fram och införts i inspektionsverksamheten. I vägledningen tas bl.a. olika arbetsförhållanden och olika risker för män och kvinnor upp.

En särskild inspektionsaktivitet om hot och våld i detaljhandeln pågick under hela 2011. Sammantaget genomfördes 2 040 inspektioner varav ca 70 procent resulterade i krav på åtgärder. Främst gällde kraven bättre kunskaper.

Sammantaget har de särskilda satsningarna under åren 2009–2011 resulterat i ett stort antal aktiviteter som omfattar olika former för kunskapsinsamling och kunskapsspridning samt inspektioner. AV har samlat resultaten på sin webbplats under en särskild temaside om hot och våld. Här finns bl.a. forskningsbaserade kunskapsöversikter som rör olika aspekter på hot och våld i arbetslivet och en interaktiv webbutbildning för förebyggande arbete på arbetsplatser. De kunskaper och erfarenheter som aktiviteterna gett kommer nu fortsättningsvis att integreras i myndighetens ordinarie verksamhet.

Psykosocial arbetsmiljö

Stress och andra psykosociala faktorer i arbetsmiljön är ett växande problem. I december 2011 genomförde regeringen och arbetsmarknadens parter gemensamt konferensen ”Den psykosociala arbetsmiljön i dåtid, nutid och framtid”. Syftet med konferensen var att med hjälp av forskare få ökad kunskap om utvecklingen av den psykosociala arbetsmiljön, viktiga faktorer och vilka utmaningar som behöver mötas i dagens arbetsliv. Under dagen diskuterades också hur parterna på olika sätt kan arbeta tillsammans för att åstadkomma en bättre psykosocial arbetsmiljö.

Kvinnors arbetsmiljö

Trots att den fysiska arbetsmiljön stadigt förbättrats, kvarstår ändå avsevärda problem. Det gäller bl.a. inom vissa kvinnodominerade yrken och branscher. Problem i form av tunga lyft, besvärliga arbetsställningar och ensidiga arbetsmoment är alltför vanligt förekommande. Som framgår tidigare under resultatavsnittet är det fler kvinnor än män som anmäler att de har drabbats av arbetssjukdom och som uppger att de har besvär med värk i skuldror och axlar. Det

är också fler kvinnor som uppger sin sjukfrånvaro som arbetsrelaterad.

Under 2011 gav regeringen AV i uppdrag att utveckla och genomföra särskilda aktiviteter för att förebygga att kvinnor slås ut från arbetslivet på grund av arbetsmiljörelaterade problem. Uppdraget, som ska pågå under perioden 2011–2014, ska fokusera på att förebygga förslitningsskador på grund av felaktig arbetsbelastning. Uppdraget ska ge en ökad kunskap om kvinnors arbetsmiljö och bättre metoder för att i tillsynsarbetet uppmärksamma risker för belastningsskador. AV har valt att genomföra uppdraget i två delar; ”Hållbar arbetsmiljö med kvinnor i fokus – ett genusperspektiv på ohälsan i arbetslivet” och ”Ergonomi i kvinnors arbetsmiljö”. Aktiviteterna omfattar inspektionsaktiviteter, kunskapsinhämtning, information samt metod- och kompetensutveckling. Under 2011 har kunskapsöversikter beställts av forskare och under 2012 har de första inspektionsaktiviteterna påbörjats. För genomförande av uppdraget har totalt 20,5 miljoner kronor avsatts under utgiftsområde 13, anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Arbetsmiljö och lönsamhet

De medel som avsattes i samband med budgetpropositionen för 2009 i syfte att stimulera till en ökad forskning inom området arbetsmiljö och lönsamhet, har nu resulterat i en första forskningsrapport (Rapport 2011:11). Forskarna har i en systematisk litteraturgenomgång analyserat det internationella vetenskapliga kunskapsläget som behandlar sambandet mellan psykosociala arbetsmiljöfaktorer, anställdas hälsa och organisationers produktion. Rapporten visar att de studier som finns visserligen visar på ett samband, men att forskningen inom området är bristfällig, med relativt få studier av tillräckligt hög kvalitet och att slutsatser om sambandens art därför blir begränsade. Ytterligare rapporter inom ramen för satsningen kommer att publiceras under 2012 och 2013.

Ny indikator för att följa utvecklingen av goda arbetsmiljöer

Enligt regeringen kan en god arbetsmiljö främja flexibilitet, produktivitet och konkurrens. I samband med budgetpropositionen för 2010 gavs AV därför i uppdrag att se över möjligheterna att följa utvecklingen av goda arbetsmiljöer avseende förbättrad produktivitet och konkurrens. AV har i en delrapport den 1 juni

2012 redovisat hur arbetet fortskrider. I delrapporten redovisas att flera olika indikatorer behöver utnyttjas för att beskriva utvecklingen. Indikatorerna ska beskriva individknutna arbetsmiljöfaktorer, t.ex. arbetsskada och hälsa, och arbetsmiljöfaktorer knutna till strukturkapital i en organisation, dvs. arbetsplatsen. Ambitionen är att använda befintliga kunskaper och befintlig data så långt det är möjligt. Där sådana saknas menar myndigheten att nya kunskaper och nya data kan behövas tas fram. Arbetet med att ta fram indikatorerna genomförs i samråd med andra myndigheter och forskare samt i dialog med arbetsmarknadens parter. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2012.

Coacher över tröskeln – försöksverksamhet för minskat utanförskap och bättre psykosocial arbetsmiljö

I samband med budgetpropositionen för 2011 och 2012 gav regeringen Arbetsförmedlingen och AV i uppdrag att i samverkan genomföra ett försök med coacher över tröskeln, dvs. coacher med särskild arbetsmiljökompetens upphandlade som kompletterande aktörer till stöd för både arbetsgivare och arbetstagare. Försöket ska genomföras under perioden 2011–2013 och syftar till att öka möjligheterna för arbets sökande med långvarig frånvaro från arbetsmarknaden att behålla sin praktikplats eller anställning. Särskild uppmärksamhet ska ges till utformningen av den psykosociala arbetsmiljön och särskilda individuella behov för att underlätta en introduktion på arbetsplatsen. Arbetsgivare ska också erbjudas att ingå i ett nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapsstöd. Under 2011 har coacher upphandlats och verksamheten har startat under våren 2012. Försöksverksamheten är planerad så att resultatet kan utvärderas. Försöket genomförs i Göteborg, Östersund och Örnsköldsvik.

Nya regler om sanktioner i arbetsmiljölagen och arbetstidslagen

I mars 2010 förordnades en särskild utredare för att se över arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningens regler om föreläggande, förbud, straffsanktion och sanktionsavgifter med syfte att åstadkomma en klarare och effektivare reglering. Målet med utredningen var att samhällets resurser ska användas mer effektivt och att genomdrivandet av lagstiftningens krav ska bli effektivare. Brottsbalkens regler om straff för arbetsmiljöbrott omfattades inte av utredningsuppdraget.

Utredaren redovisade sitt uppdrag den 1 juli 2011 i betänkandet En bättre arbetsmiljö genom effektivare sanktioner (SOU 2011:57). I utredningen sägs i huvudsak följande. Dagens system med straffsanktion är i många fall ineffektivt. En stor del av ärendena läggs ner. Det tar tid innan en reaktion kommer och påföljden blir oftast ett lågt bötesstraff. Anledningen är ofta bevissvårigheter. Dagens system innebär ofta dubbelarbete, eftersom flera myndigheter är inblandade. Området där sanktionsavgifter kan användas bör därför utökas och sanktionsavgifter användas i betydligt större omfattning än i dag. Detta skulle innebära att straffsanktionen ersätts med sanktionsavgift i fråga om ett stort antal av de överträdelser som i dag är straffbelagda. Även när det gäller brott mot regler om skyddsanordningar mot fallolyckor, som i dag inte är straffsanktionerade, föreslår utredningen att sanktionsavgifter ska kunna användas. Med sanktionsavgifter räcker det att visa att en regel inte har följts, det behöver inte bevisas att detta beror på att någon varit oaktsam. Högsta beloppet för en sanktionsavgift på arbetsmiljöområdet bör höjas från 100 000 kronor till 1 miljon kronor. Betänkandet har remissbehandlats.

Minska olyckstalen i jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbruket är en av Sveriges mest olycksdrabbade branscher och regeringen har därför tagit initiativ till att förstärka rådgivningen till lantbruket och tydliggjort att arbetsmiljö är ett prioriterat område i Sveriges Landsbygdsprogram under perioden 2007–2013. Genom prioriteringen ges möjlighet att finansiera det gårdsbaserade rådgivningsprojektet, Säkert bondförnuft, vars mål är att halvera olycksfallen inom jordbruket till 2013. Vid utgången av 2011 hade Säkert bondförnuft nått ut till ca 29 000 deltagare genom fält- och gårdsvandringar, gårdsbesök, kurser och allmänna informationsinsatser.

4.4.2 Analys och slutsatser Arbetsmiljö

Tillgängliga indikatorer inom arbetsmiljöområdet pekar på en positiv utveckling sett över flera år. Under 2010 och 2011 har dock antalet dödsolyckor liksom antalet anmälda arbetsskador (olyckor och sjukdomar) ökat något, se avsnitt 4.4.1. Någon motsvarande ökning kan inte ses när det gäller den andel av sjukskrivningarna som

vid förfrågan uppges bero på arbetsorsakade besvär.

Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet påverkas av konjunkturella faktorer. Den ekonomiska krisen under 2008–2009 och dess effekter på arbetsmarknaden kan ha bidragit till att antalet dödsolyckor och anmälda skador minskade under denna period. Likaledes kan den återhämtning beträffande sysselsättningen som därefter ägt rum ha spelat en roll för den ökning av skadorna som inträffat.

Antalet dödsolyckor i arbetet har trendmässigt minskat under många år. Räknar man både arbetstagare och egenföretagare så omkom i genomsnitt 138 personer årligen under 1980-talet och 95 under 1990-talet. Hitills under 2000-talet har i medeltal ca 60 personer förölyckats per år. Under 2011 inträffade 57 dödsolyckor, vilket är fler än året innan. Inom t.ex. tillverkningsindustrin kan den långsiktiga minskningen delvis förklaras av att färre arbetar inom näringsgrenen. Inom byggverksamheten inträffar en minskning trots att antalet sysselsatta sett över längre tid legat på ungefär samma nivå. Beräkningar indikerar att åtminstone 800 dödsfall i cancer, lungsjukdom eller hjärtinfarkt årligen är arbetsrelaterade (Arbetsmiljöverket, rapport 2010:3). Dessa dödsfall ligger utanför statistiken. De kan i många fall antas avspegla arbetsmiljöpåverkan åtskilliga år tillbaka i tiden.

Arbetsolyckor med sjukfrånvaro liksom arbetssjukdomar har haft en nedåtgående trend sedan 2003. Anmälningarna har dock, som tidigare nämnts, ökat något både under 2010 och 2011. För kvinnor har fall varit den vanligaste olycksorsaken, medan för män olyckor orsakade av maskiner, handverktyg och fordon dominerat. När det gäller arbetssjukdomar svarar belastningsskador för ungefär hälften av anmälningarna. Därnäst dominerande orsak är organisatoriska och sociala faktorer.

Andelen av sjukfrånvaron som på förfrågan uppges bero på arbetsorsakade besvär ökade fram till 2003–2004. Utvecklingen har därefter visat en nedåtgående tendens. Av dem som under mätveckan 2012 var frånvarande från arbetet uppgav omkring en sjättedel att arbetsorsakade besvär låg bakom frånvaron. För såväl män som kvinnor är det fysisk belastning samt stress och andra psykiska orsaker som dominerar bland de angivna orsakerna.

Andelen som inte kan koppla av tankarna från arbetet när de är lediga och som samtidigt har lågt handlingsutrymme i arbetet har under den sista femtonårsperioden med vissa fluktuationer legat på ca 7 procent för kvinnor och ca 4 procent för män.

På senare år har inga förändringar i sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna gjorts som i väsentlig grad kan förväntas ha påverkat anmälningsbenägenheten. Detta skulle tala för att det är färre personer som drabbas av arbetsolyckor med frånvaro eller arbetssjukdomar i dag än för några år sedan. Den minskning som man ser beträffande uppskattade arbetsorsakade besvär är dock inte lika stor som för anmälda arbetsolyckor och arbetssjukdomar, vilket eventuellt kan tyda på en viss minskning i benägenheten att anmäla arbets-skador.

Den sammantagna bedömningen är att utvecklingen inom arbetsmiljöområdet under 2000-talet varit trendmässigt positiv. Det finns dock anledning att noga följa och analysera utvecklingen när det gäller antalet dödsolyckor och arbetsskador för att den långsiktiga minskningen ska kunna fortsätta. Hänsyn måste tas till riskutveckling på olika områden. Särskild uppmärksamhet kan t.ex. behövas avseende problem med hot och våld, liksom när det gäller stress i arbetet. Vid bedömning av utvecklingen måste även hänsyn tas till konjunkturella faktorer och till eventuella mörkertal.

4.4.3 Arbetsrätt

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Inom arbetsrätten är det komplicerat att genom indikatorer fullt ut visa hur reglerna på det arbetsrättsliga området fungerar. De indikatorer som används kan dock ge en bild av hur olika anställningsformer enligt lag och avtal nyttjas på den svenska arbetsmarknaden.

Följande resultatindikatorer redovisas inom arbetsrättens område:

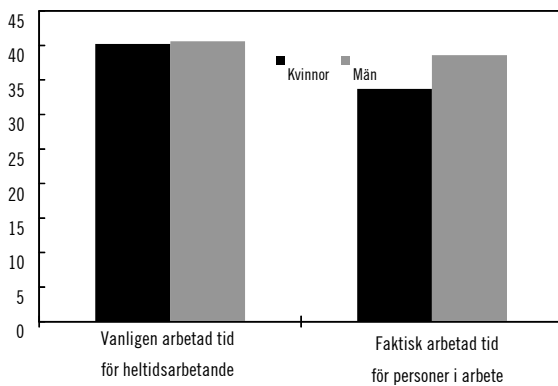
- Veckoarbetstid.
- Deltidsarbete.
- Tidsbegränsad anställning.

Resultat

Den vanligen arbetade tiden för heltidsarbetande kvinnor och män uppgick 2011 till drygt 40 timmar i veckan, vilket var oförändrat jämfört med de senaste åren. Vanligen arbetad tid för heltidsarbetande avser den tid som heltidsarbetande personer (mer än 34 timmars arbetstid) uppger att de arbetar en vanlig vecka. Den faktiskt arbetade tiden är lägre än den vanligen arbetade tiden, framför allt för kvinnor. Det beror på att den mäts för alla i arbete oavsett arbetstid. Till följd av att det är fler kvinnor än män som arbetar deltid är därmed den faktiskt arbetade tiden betydligt lägre för kvinnor än för män (se diagram 4.8). Under 2011 uppgick den faktiskt arbetade tiden per vecka till i genomsnitt knappt 34 timmar för kvinnor och knappt 39 timmar för män, vilket var en liten ökning för kvinnorna, respektive en marginell minskning för männen jämfört med 2010. Faktisk arbetad tid beräknas bland sysselsatta som är i arbete, dvs. som inte av någon anledning är frånvarande från arbetet.

Diagram 4.8 Veckoarbetstid (15-74 år), 2011

Timmar

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Anm. Eftersom män arbetar heltid i större utsträckning än kvinnor representerar diagrammet för vanligen arbetad tid för heltidsarbetande betydligt färre kvinnor än män. Den faktiskt arbetade tiden är den tid personerna arbetade under SCB:s mätvecka, oavsett vad deras vanligen arbetade tid är. I gruppen ingår både heltids- och deltidsarbetande.

Av samtliga sysselsatta kvinnor arbetade knappt 34 procent deltid jämfört med knappt 13 procent av samtliga sysselsatta män under 2011. Under 2011 minskade både andelen deltidsarbetande kvinnor och män. Totalt arbetade knappt 23 procent deltid under 2011 (se tabell 4.4).

Tabell 4.4 Deltidsarbete (15-74 år), 2006-2011

Andel deltidsarbete i procent av samtliga sysselsatta

År	Kvinnor	Män
2006	36,5	12,6
2007	36,4	12,6
2008	35,9	12,8
2009	35,8	13,5
2010	34,7	13,3
2011	33,9	12,9

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Anm. Deltidsarbete definieras som arbete upp till och med 34 timmar per vecka.

Kvinnor har i en något större omfattning än män tidsbegränsade anställningar (se tabell 4.5). Det senaste året ökade dock både andelen män och kvinnor med tidsbegränsad anställning jämfört med 2010.

Tabell 4.5 Tidsbegränsad anställning (15-74 år), 2006-2011

Andel anställda som har tidsbegränsad anställning i procent av samtliga anställda

År	Kvinnor	Män
2006	19,1	15,4
2007	19,9	15,0
2008	18,7	13,4
2009	17,6	12,9
2010	17,6	14,0
2011	18,3	14,5

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Genomförande av direktiv om bemanningsföretag

I november 2008 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/104/EG av den 19 november 2008 om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag (EUT L 327, 5.12.2008, s. 9). Direktivet skulle vara genomfört i medlemsstaterna senast den 5 december 2011. Regeringen gav den 24 september 2009 en särskild utredare i uppdrag (dir. 2009:85) att överväga och lämna förslag på åtgärder som behöver vidtas för att genomföra direktivet om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag i svensk rätt. Bemanningsutredningen överlämnade sitt betänkande den 24 januari 2011 (Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige, SOU 2011:5). En lagrådsremiss med förslag till en ny lag om uthyrning av arbetstagare beslutades den 5 juli 2012. I lagrådsremissen föreslås att bemanningsdirektivet genomförs i Sverige

genom en ny lag om uthyrning av arbetstagare. Kärnan i den föreslagna lagen är en likabehandlingsprincip som innebär att en arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag, under den tid som uppdraget varar, ska ha minst samma grundläggande arbets- och anställningsvillkor som om arbetstagaren hade anställts direkt av kundföretaget för att inneha samma tjänst. Arbetsmarknadens parter ges dock rätt att ingå kollektivavtal som avviker från likabehandlingsprincipen under förutsättning att det övergripande skyddet för uthyrda arbetstagare respekteras. Vidare föreslås ändringar i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare, som innebär att utstationerade uthyrda arbetstagare i viktiga avseenden kan ges lika förmånliga villkor som uthyrda arbetstagare här i landet.

Ändring av direktiv om mammaledighet

Hösten 2008 presenterade EU-kommissionen ett förslag till ändring av Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. Ändringsförslaget innebär en utökad barnledighet för mamman från 14 till 18 veckor, varav sex veckor ska vara obligatoriska efter förlossningen. Kommissionen anser att kvinnor ska ha rätt till 100 procent av lönen vid denna barnledighet, men medlemsstaterna kan sätta ett tak som motsvarar ersättningen vid sjukdom. Även skyddet mot uppsägning och rätten att få tillbaka samma arbete eller ett arbete med motsvarande villkor efter mammaledigheten föreslås bli starkare. Hösten 2010 behandlade Europaparlamentet förslaget i en första läsning. Förhandlingarna väntas fortsätta under det kommande året. Någon gemensam ståndpunkt har ännu inte antagits av rådet.

Förslag om tillämpningsdirektiv för utstationering och Monti II-förordning

Den 21 mars 2012 antog EU-kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om genomförande av direktiv 96/71/EG om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, tillämpningsdirektivet (KOM(2012) 131 slutlig), och ett förslag till Rådets förordning om utövandet av rätten att

vidta kollektiva åtgärder i samband med etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, Monti II-förordningen (KOM(2012) 130 slutlig). Förslagen presenterades av kommissionen vid rådsarbetsgruppsmöte den 27 mars 2012 och förhandlingarna i rådsarbetsgruppen planeras fortsätta under året. Kommissionen har fått ett s.k. gult kort avseende Monti II-förordningen. Ett visst antal parlament, det svenska inkluderat, anser att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen. Kommissionen har nu att besluta om det ursprungliga förslaget ska kvarstå, ändras eller dras tillbaka. Det finns ingen tidsgräns för hur länge kommissionen kan överväga vilken åtgärd som ska väljas.

Översyn av ledighetslagstiftningen

Den 28 januari 2010 beslutade regeringen lagrådsremissen En enklare ledighetslagstiftning. Vissa förslag till ändringar av förslaget till ny lag om rätt till ledighet för utbildning beslutades i en lagrådsremiss den 5 maj 2011. Förslagen innefattar ändringar i åtta ledighetslagar, bland andra föräldraledighetslagen (1995:584) och lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning. Syftet är att förenkla lagarna och minska företagens administrativa kostnader. Vissa lagar med innehåll som ligger nära varandra föreslås samordnas till en lag. Antalet ledighetslagar minskar enligt förslaget till fem. Det materiella innehållet i lagarna påverkas endast i mindre grad. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Gymnasial lärlingsanställning

Från och med hösten 2011 har det varit möjligt att inom ramen för yrkesprogrammen gå gymnasial lärlingsutbildning, där utbildningen i huvudsak är förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Lärlingsutredningen (Utbildningsdepartementet) lämnade i mars 2010 sitt betänkande Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv (SOU 2010:19), där man bl.a. granskade förutsättningarna för att inom gymnasial lärlingsutbildning kombinera anställning och studier. Frågan om en ny anställningsform för den som går en gymnasial lärlingsutbildning bereds inom Regeringskansliet.

Utredning om lärlingsprovanställning

Regeringen tillkallade den 3 november 2011 en särskild utredare med uppdrag att utreda och föreslå lösningar i fråga om en ny anställningsform med utbildningsinnehåll för unga – lärlingsprovanställning (dir. 2011:87). Avsikten är att underlätta för unga kvinnor och män att etablera sig på arbetsmarknaden och att särskilt stimulera mindre företag att anställa. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2012.

Utredning om kostnader för arbetsgivare vid tvist om uppsägning

Regeringen gav den 15 september 2011 en utredare i uppdrag att se över regelverket kring tvister i samband med uppsägning (dir. 2011:76). I uppdraget ingår bl.a. att kartlägga hur tvister som uppstår i samband med att en anställning avslutas hanteras i praktiken, bedöma vilka problem nuvarande regelverk medför och föreslå åtgärder som minskar arbetsgivarens kostnader vid tvist om uppsägning. Uppdraget ska redovisas senast den 28 september 2012.

Utredning om rätten att kvarstå i anställning till 69 år

Den 14 april 2011 utsåg regeringen en särskild utredare (dir. 2011:34) (Socialdepartementet) med uppdrag att analysera hur den genomsnittliga pensionsåldern kan höjas och att ta fram konkreta förslag till åtgärder för att fler ska kunna arbeta längre. Uppdraget omfattar bl.a. frågan om möjligheterna till höjd ålder för rätten att kvarstå i anställning från 67 till 69 år. Utredaren överlämnade delbetänkandet Längre liv, längre arbetsliv (SOU 2012:28) till regeringen och Pensionsgruppen den 19 april 2012. Uppdraget ska redovisas genom ett slutbetänkande senast den 1 april 2013. Se vidare i budgetpropositionen volym 6, avsnitt Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Delegation för jämställdhet i arbetslivet

Regeringen beslutade den 6 oktober 2011 att tillsätta en delegation för jämställdhet i arbetslivet. Delegationen ska sammanställa och till-

gängliggöra kunskap om kvinnors och mäns olika villkor och möjligheter i arbetslivet, liksom om de förhållanden som är grunden för dessa skillnader. Delegationen ska också stimulera till debatt om hur jämställdhet i arbetslivet kan främjas och lämna förslag på insatser som kan främja jämställdhet i arbetslivet och minska lönegapet mellan kvinnor och män. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 24 oktober 2014.

Uppdrag att lämna förslag till ett system för korttidsarbete

Den 20 februari 2012 fattades inom Regeringskansliet beslut om att ge tre utredare under Finansdepartementet i uppdrag att lämna förslag till ett system för korttidsarbete. Med detta avses i sammanhanget ett statligt subventionerat trepartssystem som syftar till att bevara arbetstillfällen vid företag som möter en vikande efterfrågan genom att de anställda tillfälligt går ner i arbetstid och lön. Systemet ska kunna användas vid en djup, kortvarig och utifrån skapad lågkonjunktur.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2012.

Anmälningsskyldighet vid utstationering

En departementspromemoria Anmälningsskyldighet vid utstationering samt förtydligande avseende missbruk av visstidsanställningar enligt anställningsskyddslagen (Ds 2011:22) utarbetades under våren 2011 inom Regeringskansliet. I promemorian föreslås bl.a. att det införs bestämmelser i utstationeringslagen om att utländska arbetsgivare som utstationerar arbetstagare i Sverige ska vara skyldiga att göra en anmälan till Arbetsmiljöverket (AV) om utstationeringen och utse en kontaktperson i Sverige. Kontaktpersonen ska vara behörig att ta emot delgivningar för arbetsgivarens räkning och kunna tillhandahålla sådana handlingar som visar att kraven i utstationeringslagen är uppfyllda. Undantag föreslås om verksamheten i Sverige pågår under högst fem dagar. Promemorian har remitterats och remisstiden gick ut den 14 oktober 2011. Beredning pågår inom Regeringskansliet.

Förslag om förstärkt skydd för arbetstagare med allmän visstidsanställning eller vikariat

Den 22 mars 2010 fick Sverige en formell under rättelse av Europeiska kommissionen angående införlivandet av rådets direktiv 1999/70/EG av den 28 juni 1999 om ramavtalet om visstidsarbete undertecknat av EFS, UNICE och CEEP (EGT L 175 10.7.1999, s. 43) (visstidsdirektivet).

En departementspromemoria, Anmälnings skyldighet vid utstationering samt förtydligande avseende missbruk av visstidsanställningar enligt anställningsskyddslagen (Ds 2011:22), med bl.a. förslag till förtydligande av rättsläget avseende visstidsanställningar har utarbetats inom Regeringskansliet och remitterats. Remisstiden löpte ut den 14 oktober 2011. Mot bakgrund bl.a. av de remissynpunkter som framfördes har en ny departementspromemoria, Förstärkt skydd för arbetstagare med allmän visstidsanställning och vikariat (Ds 2012:25), med förslag till ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd utarbetats. Syftet med de föreslagna ändringarna är att begränsa risken för att olika former av tidsbegränsade anställningar kombineras på ett sätt som innebär ett kringgående av de tidsgränser som gäller för att en allmän visstidsanställning eller en anställning som vikarie ska övergå till en tillsvidareanställning. Därmed stärks skyddet för arbetstagare med tidsbegränsade anställningar. Avsikten med lagändringarna är att säkerställa svensk rätts överensstämmelse med visstidsdirektivet. Promemorian har remitterats och remisstiden går ut den 25 september 2012.

Medlingsinstitutets uppdrag

I regleringsbrevet för 2011 fick Medlingsinstitutet (MI) i uppdrag att senast den 12 maj 2011 lämna ett förslag till regeringen om hur informationsservice om arbetsrätt och kollektivavtal skulle kunna se ut. Den 11 maj 2011 lämnade MI en redogörelse till regeringen. I MI:s regleringsbrev för 2012 anges att myndigheten ska bygga upp en informationsservice angående gällande regler om arbetsrätt och kollektivavtal samt utöka informationen på den egna webbplatsen och delta i myndighetssamarbetet på webbplatsen verksamt.se. MI ska senast den 5 oktober 2012 till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) redovisa hur arbetet fortskrider.

Internationella arbetsorganisationen (ILO)

ILO:s beslutande organ, Internationella arbetskonferensen, antog i juni 2012 en rekommendation om grundläggande sociala förmåner. Rekommendationen, som inte är juridiskt bindande, ska inom högst 18 månader efter antagandet överlämnas till riksdagen för information.

Vid junimötet antog konferensen även slutsatser med förslag till omedelbara åtgärder för att tackla den globala ungdomsarbetslösheten. Förslagen till åtgärder riktas såväl till ILO som till medlemsstaterna.

Verksamhet vid Arbetsdomstolen

Antalet mål som kom in till Arbetsdomstolen (AD) var lägre under 2011 jämfört med både 2010 och 2009. Knappt 60 procent av målen var s.k. A-mål (mål i vilka talan väcks direkt hos AD), vilket var något lägre jämfört med tidigare år. Även antalet avgjorda mål och inneliggande mål minskade jämfört med föregående år, se tabell 4.6.

Tabell 4.6 Målstatistik för Arbetsdomstolen 2009–2011

Antal	2009	2010	2011
Inkomna mål	432	374	353
Avgjorda mål	450	408	384
Antal domar och särskilt uppsatta beslut	98	96	95
Inneliggande mål vid årets slut	245	205	174

Källa: Arbetsdomstolen

Genomströmningstiderna (handläggningstiderna) är av stor betydelse för att bedöma om arbetsrättsliga tvister avgörs inom rimlig tid. Genomströmningstiderna har varit relativt konstanta under perioden 2009–2011, se tabell 4.7. Det gäller både A- och B-mål (mål som först har prövats i tingsrätt och sedan överklagats till AD).

Tabell 4.7 Genomströmningstid för mål vid Arbetsdomstolen 2009–2011

Antal månader			
	2009	2010	2011
A-mål totalt	7	7	6
A-mål avgjorda efter dom eller särskilt uppsatt beslut	13	13	12
B-mål totalt	3	2	2
B-mål avgjorda efter dom eller särskilt uppsatt beslut	13	13	12

Källa: Arbetsdomstolen

Verksamhet vid Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

Bestämmelser om nämnden och dess sammansättning finns i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. Bestämmelserna innebär i korthet att om tvist uppkommer mellan en arbetsgivare och arbetstagarare i en fråga som avser tillämpningen av lagen kan parterna kostnadsfritt vända sig till nämnden för att få ett opartiskt utlåtande. Har tvisten förts till domstol för prövning, kan även domstolen hämta utlåtande från nämnden. Nämnden har under 2011 hållit ett sammanträde i plenum. För närvarande finns ett pågående ärende i nämnden.

Nämnden fick en modifierad revisionsberättelse för budgetåret 2011, vilket innebär en reservation till följd av att årsredovisningen inlämnades för sent.

Som ett led i utformningen av en mer samordnad och effektiv hantering av små myndigheter bör Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar och dess verksamhet föras över till Kammarkollegiet. Mot denna bakgrund föreslog regeringen i samband med 2012 års ekonomiska vårproposition att de ändamål och den verksamhet som avser Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar och som finansieras från anslaget 2:3 *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv flyttas till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

4.4.4 Analys och slutsatser Arbetsrätt

De insatser som har gjorts inom arbetsrättsområdet är liksom tidigare år i första hand kopplade till lagstiftningsåtgärder, dels i form av nationella initiativ, dels som en följd av det internationella samarbetet.

Den svenska modellen utgör, enligt regeringens mening, en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad. De arbetsrättsliga reglerna i Sverige ger goda förutsättningar för att kombinera trygga förhållanden på arbetsmarknaden med en hög sysselsättningsnivå. Grunderna för arbetsrätten bör därför bestå också framöver. Vissa grupper såsom unga och utrikes födda kan dock, till följd av utformningen av vissa delar av arbetsrätten, möta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Ett antal mindre justeringar av gällande regler för att minska dessa problem aviserades därför i budgetpropositionen för 2011. En särskild anställningsform skulle introduceras för gymnasieärlingar och lärlingsprovanställningar inrättas. Därutöver aviserades att arbetsgivarnas kostnader vid tvist om uppsägning skulle begränsas och Medlingsinstitutet ges ett tydligt uppdrag att informera företagare om rådande regler om arbetsrätt och kollektivavtal. Vidare skulle det, genom dialog i Pensionsgruppen, undersökas om det fanns möjlighet till höjd ålder för rätten att kvarstå i anställningen från 67 till 69 år, i syfte att höja utträdesåldern och därmed förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna.

Sedan dess har genomförandet av de åtgärder som aviserats påbörjats.

Det ska vara lätt att anställa och tillsvidareanställningar ska vara grunden på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt spelar tidsbegränsade anställningar en viktig roll. Tidsbegränsade anställningar kan vara en viktig bro in i arbetslivet men det är viktigt att de inte missbrukas. Som redovisats i resultatavsnittet pågår arbete inom Regeringskansliet med att förstärka skyddet för arbetstagarare med allmän visstidsanställning och vikariat vid på varandra följande anställningar.

Avseende regelarbete inom arbetsrättens område som pågår inom EU-samarbetet kan särskilt nämnas hanteringen av de nya förslag från EU-kommissionen som avser ett direktiv om genomförande av utstationeringsdirektivet och förslag till förordning om utövandet av rätten att vidta kollektiva åtgärder i samband med etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, vilka redovisats i resultatavsnittet.

Regeringens bedömning är att de insatser som har gjorts inom området förväntas bidra till målet för arbetsrätten; att skapa förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetsta-

garnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.

4.4.5 Lönebildning

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Nedanstående indikatorer har ansetts särskilt betydelsefulla som bedömningsgrunder inom lönebildningsområdet:

- Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt.
- Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar där Medlingsinstitutet (MI) har förordnat medlare.
- Löneutvecklingen per timme för hela arbetsmarknaden.
- Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet i förhållande till euroområdet och USA.

Resultat

Avtalsrörelsen 2011 omfattade en relativt sett mindre del av arbetsmarknaden då året var ett mellanår i avtalsammanhang. Under 2011 tecknades ca 150 avtal, varav närmare 40 inom ramen för det nya industriavtalet. De övriga större avtal som tecknades gällde vårdsektorn, transportsektorn och Svenska Kyrkan. Merparten av de nya avtalen träffades för 24 månader. Det största intresset riktades mot industrin som sedan industriavtalets tillkomst 1997 angivit normen för löneökningarna på svensk arbetsmarknad och samtidigt bidragit till få konflikter och till att den konkurrensutsatta industrin varit lönenormerande. I juni 2011 tecknades ett nytt industriavtal som gällde fr.o.m. den 1 juli. Avtalet tecknades av Byggnadsämnesförbundet, Gruvornas Arbetsgivareförbund, Grafiska Företagens Förbund, Industri- och Kemigruppen, Livsmedelsföretagen, Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet, Skogsindustrierna, Stål- och Metall Arbetsgivareförbundet, Svemek, Teknikföretagen, TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag och Trä- och Möbelföretagen för arbetsgivarsidan och på arbetstagersidan GS Facket för skogs, trä och grafisk bransch, Industrifacket Metall,

Livsmedelsarbetareförbundet, Sveriges Ingenjörer och Unionen. Till skillnad från det tidigare industriavtalet anslöt sig inte Svenska Pappersarbetareförbundet till det nya avtalet. Förbundet menade att det inte gick att förena det nya industriavtalet med samordningen inom LO. Övriga LO-förbund inom industriavtalet ställde sig utanför LO-samordningen.

Arbetsgivarna inom industrin tecknade för sina omkring 300 000 anställda i november 2011 löneavtal med sina motparter Unionen, IF Metall och Sveriges Ingenjörer. Avtalet slöts för 14 månader från den 1 februari 2012 till den 31 mars 2013 och innebär löneökningar på 3 procent vilket på årsbasis motsvarar löneökningar på 2,6 procent. Ökningen ska vara normerande på arbetsmarknaden i sin helhet under avtalsrörelsen 2011–2012. Normen har starkt ifrågasatts av flera fackförbund och en allvarlig situation skulle kunna uppstå om den konkurrensutsatta industrin inte längre skulle sätta ”märket” på svensk arbetsmarknad.

Under 2012 löper ca 500 avtal ut och avtalsrörelsen kommer att omfatta praktiskt taget hela arbetsmarknaden. En utmaning kommer att vara den konkurrensutsatta industrins roll som lönenormerande för hela arbetsmarknaden.

Antal förlorade arbetsdagar

Som nämnts omfattade avtalsrörelsen 2011 endast en mindre del av arbetsmarknaden. I nio fall lades varsel om konflikt och av dessa verkställdes fyra. Det rörde sig inte om några arbetsnedläggelser utan enbart om blockader. Det är andra gången under MI:s historia som inga arbetsnedläggelser äger rum, vilket får betraktas som anmärkningsvärt med tanke på att så många som ca 150 nya förbundsavtal ändå förhandlades fram. I LO-förbundens förhandlingar (hängavtal) på lokal nivå verkställdes stridsåtgärder i ett fall. Det var en strejk under två dagar av som berörde två arbetstagare som varslats av Livsmedelsarbetareförbundet. Fem medlemmar i SAC (Syndikalisterna) genomförde en 50 dagars strejk vid ett ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse. Sammanlagt förlorade Sverige således 254 dagar på grund av konflikt 2011, vilket är den lägsta siffran sedan MI startade sin verksamhet. Det förekom inte heller några vilda strejker under året.

Antalet förlorade arbetsdagar till följd av arbetsmarknadskonflikter under perioden 2007–2011 redovisas i nedanstående tabell. Såväl lov-

liga konflikter (då kollektivavtal löpt ut) som olovliga konflikter (då kollektivavtalens fredsplikt gäller) ingår.

Tabell 4.8 Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt 2007–2011

År	2007	2008	2009	2010	2011
Antal	13 666	106 801	1 560	28 892	254

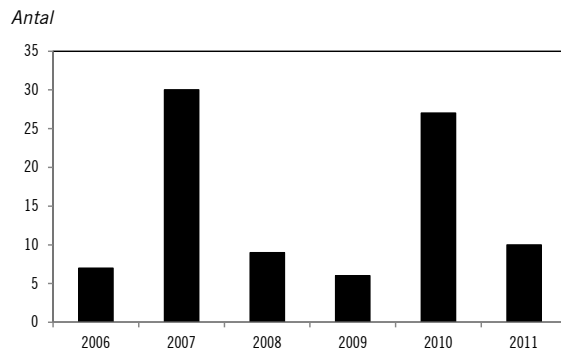
Källa: Medlingsinstitutet

Antal medlingsärenden

MI utsåg under 2011 särskilda medlare i tio avtalsförhandlingar mellan förbundsparter, vilket är ungefär lika många som under 2008 och 2009 års avtalsrörelse som är närmast jämförbara vad avser avtalsrörelsens omfattning. Under 2011 förelåg varsel om stridsåtgärder i nio av de tio förhandlingar där MI utsett medlare. Därutöver utsågs medlare i ett fall efter en gemensam begäran från parterna. Huvuddelen av medlingarna under 2011 gällde transportbranschen och flyget. Att så är förhållandet är inte utmärkande för 2011, utan det har sett ungefär likadant ut under hela 2000-talet. Parterna på dessa områden har sett till att deras förhandlingar inte sammanfaller med de stora avtalsrörelserna och det har gjort att dessa branscher kommit att dominera antalet medlingar under mellanåren.

För medling i lokala tvister förordnade MI under 2011 fem fasta medlare med varsitt geografiskt verksamhetsområde. Medlarna handlägger i första hand tvister mellan enskilda oorganiserade arbetsgivare och fackliga organisationer (hängavtal). Antalet nya lokala ärenden under 2011 uppgick till 46. Det är betydligt färre än föregående år då siffran var 62. Under senare år har det skett en kontinuerlig minskning av ärendetillströmningen vad avser dessa ärenden. Av totalt tolv lokala avtalstvister har tio tvister handlagts av de regionala fasta medlarna. Under 2011 var LO-förbund part i åtta tvister, TCO-förbundet Unionen i två och Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC) svarade för 33 av de sammanlagt 46 lokala ärendena. Ingen av SAC:s tvister rörde tecknande av kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor, utan varsel om stridsåtgärder användes i intressetvister där tyngdpunkten låg på tvister om lön. Inget medlingsärende under 2011 gällde heller utländska entreprenadföretag.

Diagram 4.9 Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar där MI har förordnat medlare, 2006–2011, år med omfattande avtalsrörelser

Källa: Medlingsinstitutet.

Löneutvecklingen per timme för hela arbetsmarknaden

Det fortsatt låga resursutnyttjandet och konjunkturavmattningen har gjort att löneökningstakten legat kvar på en låg nivå. Löneökningarna under tiden januari – december 2011 uppgick till 2,5 procent för hela ekonomin. Löneökningstakten har legat relativt stabilt på knappt 2,6 procent alltsedan våren 2011 då avtalen från 2007 löpte ut och nya lägre avtal började gälla. En viss tendens till stigande löneökningar i näringslivet under 2011–2012 kan dock skönjas.

Tabell 4.9 Löneutveckling per timme för hela arbetsmarknaden, 2007–2011

År	2007	2008	2009	2010	2011
Timlön	3,3	4,3	3,4	2,4	2,5

Källa: Medlingsinstitutet, Årsredovisningen och konjunkturlönestatistiken.

Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme

Arbetskraftskostnaden för en anställd innehåller lön, lag- och kollektivavtalsreglerade avgifter samt eventuell bonus. Arbetskraftskostnadsutvecklingen i det svenska näringslivet har rört sig ned mot nivåerna i de viktigaste konkurrentländerna. Den av finanskrisen orsakade inbromsningen av kostnadsutvecklingen gick dock snabbare i omvärlden än i Sverige, där de relativt höga avtalen från 2007 fortfarande gällde en bit in på 2010. Detta medförde att arbetskraftskostnaderna ökade något mer i Sverige än i konkurrentländerna under 2009 och 2010. År 2011 tilltog återigen kostnadsökningarna i euroområdet och fortsatte i USA. I euroområdet blev ökningen densamma som i Sverige och uppgick till 2,8 procent.

Tabell 4.10 Arbetskraftskostnadsutvecklingen per timme inom näringslivet, 2007–2011

Procentuell förändring från föregående år (aktuell utveckling i SEK)

År	Sverige	Euroområdet ¹	USA
2007	3,4	2,5	3,1
2008	2,4	3,4	2,9
2009	3,7	2,9	1,5
2010	2,0	1,3	1,9
2011	2,8	2,8	2,2

Källa: Medlingsinstitutet, Årsredovisningen och Eurostat m.fl.¹
Vägt med KIX.

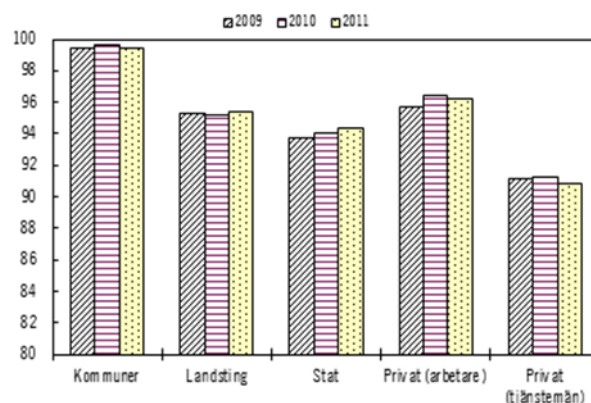
Löneskillnader mellan kvinnor och män

MI ska enligt sin instruktion analysera löneutvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv. En jämförelse av kvinnors och mäns genomsnittliga löner för hela arbetsmarknaden visar att kvinnor 2011 hade 85,9 procent av mäns lön, skillnaden var alltså 14,1 procent. Om man med hjälp av den statistiska metoden standardvägning tar hänsyn till skillnader i yrke, sektor, ålder, utbildning och arbetstid, blir löneskillnaden 5,9 procent för hela arbetsmarknaden. Denna skillnad kallas ofta för oförklarad löneskillnad och kan bero på lönediskriminering eller annat som inte låter sig fångas i mätbara variabler. Resultaten visar på en utveckling med minskade löneskillnader mellan kvinnor och män under 2009–2011 och gäller för alla sektorer. Studerar man inkomsterna ser man också deltidens stora betydelse för löneskillnaderna mellan kvinnor och män. När 2011 års avtalsrörelse summeras kan det konstateras att den i likhet med avtalsrörelsen 2010, i mycket liten omfattning medfört ändringar i avtalens bestämmelser med koppling till kvinnors och mäns löner och anställningsvillkor i övrigt. Däremot har parterna under de båda åren inrättat nya gemensamma arbetsgrupper och startat projekt med ambitionen att främja jämställdhet i arbetslivet.

Diagrammet nedan visar att det under 2011, efter standardvägning, fanns oförklarade löneskillnader mellan kvinnor och män på drygt åtta procentenheter mellan olika sektorer. Vidare framgår att kvinnornas lön 2011 var 99 procent av männens lön inom kommunal sektor medans kvinnornas lön inom privat tjänstesektor var 91 procent av männens.

Diagram 4.10 Kvinnors lön i procent av mäns lön sektorsvis efter standardvägning 2009–2011

Procent

Källa: Medlingsinstitutet och SCB

Verksamhet vid Medlingsinstitutet

Verksamheten vid MI präglades under 2011 förutom av avtalsrörelsen och information om förutsättningarna för denna av analysverksamhet, publicering, seminarier och konferenser. MI arrangerade åtta konferenser och seminarier med skilda teman för arbetsmarknadens parter, medlare, ekonomer, statistiker och media. Även representanter för Konjunkturinstitutet, Riksbanken, affärsbankerna, forskarvärlden, Industrins ekonomiska råd och Regeringskansliet deltog. Under året har också poolen med de 40 fasta medlarna och den egna personalen kompetensutvecklats. De viktigaste publikationerna är årsrapporten "Avtalsrörelsen och lönebildningen 2011", rapporten "Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2011?" och den skrift "Röster om lönebildning och medling" som presenterades i samband med den av MI arrangerade jubileumskonferensen. Den egna analysverksamheten har som tidigare år bestått bl.a. av de avtalsanknutna arbetskraftskostnadsundersökningarna där MI:s beräkningar är en viktig indikator för arbetskraftskostnadsutvecklingen innan avtalsrörelsens utfall ger utslag i konjunkturlönestatistiken. Att effektivisera administrationen och myndighetens it-miljö har också varit angelägna uppgifter under året. I MI:s regleringsbrev för 2012 anges att myndigheten ska bygga upp en informationsservice utifrån gällande regler om arbetsrätt och kollektivavtal. Vidare ska MI bl.a. utöka informationen på den egna webbplatsen och delta i myndighetssamarbetet på webbplatsen

verksamt.se. Den 5 oktober 2012 ska MI redovisa hur arbetet fortskrider.

4.4.6 Analys och slutsatser Lönebildning

Löneökningstakten har i hela Europa minskat som en följd av finanskrisen. Denna minskning nådde Sverige först 2010–2011 vilket är något senare än i övriga Europa på grund av de treåriga avtalen från 2007. Löneökningstakten i Sverige under 2010 och 2011 har hållit sig på en i princip oförändrad nivå på omkring 2,5 procent. Arbetskraftskostnadsutvecklingen i det svenska näringslivet hamnade 2011 på 2,8 procent dvs. samma procentuella förändring som i våra viktigaste konkurrentländer. Utvecklingen går således mot en utjämning av kostnadsutvecklingen mellan Sverige och övriga Europa.

Avtalsrörelsen 2011 kan delas upp i två delar där den första var en fortsättning på avtalsrörelsen 2010. Den andra delen inleddes med de avtal som började träffas inom industriavtalets ram från och med mitten av december 2011. Avtalen inom industrin angav en löneökningstakt på 2,6 procent – ett resultat som sannolikt får betydelse för de ca 500 avtal som kommer att träffas under 2012. Som tidigare konstaterats var 2011 ett mellanår och ändå registrerades ca 150 nya avtal hos MI. I nio fall lades varsel om konfliktåtgärder och fyra av dem verkställdes. I samtliga fall rörde det sig om blockader. Inga arbetsnedläggelser ägde rum och antalet förlorade arbetsdagar var det lägsta (254) sedan MI startade sin verksamhet. Att arbetskraftskostnadsutvecklingen numera dessutom ligger i nivå med övriga Europa, talar för en positiv utveckling av den svenska konkurrenskraften. Mot nämnda bakgrund kan konstateras att lönebildningen under den analyserade perioden fungerat väl. En utmaning för MI under 2012 blir att inom ramen för kommande förbundsförhandlingar om löner och allmänna anställningsvillkor förmå parterna att träffa ansvarsfulla avtal som leder till en lönebildning i samhällsekonomisk balans.

4.5 Politikens inriktning

4.5.1 Utgångspunkter för områdena arbetsmiljö och arbetsrätt

Ett långsiktigt hållbart arbetsliv

Regeringens främsta mål under mandatperioden är att föra Sverige mot full sysselsättning och därigenom minska utanförskapet. Alla människor som kan och vill arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina förutsättningar. Arbetsmiljön och övriga arbetsvillkor har stor betydelse för att göra detta möjligt. Arbetsmiljöarbetet ska förebygga ohälsa och olycksfall, men också bidra till att utveckla verksamheter och individer. Arbetsrätten ska skapa förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande. Grunderna för arbetsrätten bör bestå. Arbetsvillkoren ska främja ett långsiktigt hållbart arbetsliv som gör det möjligt för så många som möjligt att träda in, utvecklas och kvarstå på arbetsmarknaden. Arbetsförhållandena ska vara sådana att de inte utestänger vissa grupper eller personer från arbete.

Ett arbetsliv i förändring

Sverige utgör en del av den globaliserade ekonomin med ett ökat internationellt beroende, vilket innebär utmaningar men också möjligheter. En stor utmaning ligger i att framgångsrikt och långsiktigt ta vara på all tillgänglig arbetskraft och att bryta utanförskapet för dem som står utanför arbetsmarknaden och arbetslivet. Arbetsförhållanden och arbetsvillkor har en stor betydelse för att kunna möta utvecklingen på ett bra sätt. Utformningen av det arbetsrättsliga regelverket och arbetsmiljöpolitiken spelar en viktig roll i det avseendet.

4.5.2 Arbetsmiljö

Arbetsmiljöpolitiken har en viktig uppgift i att bidra till regeringens mål om att alla som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina egna förutsättningar. Insatser inom arbetsmiljöområdet ska förebygga ohälsa och olycksfall och i övrigt skapa en god arbetsmiljö. Därigenom kan förtida utträde från arbetslivet motverkas

och möjligheterna till inträde ökas. En god arbetsmiljö med hänsyn till teknik, arbetsorganisation och arbetets innehåll, där utrymme ges för inflytande, ansvar, lärande i arbetet och kreativitet, kan också utveckla verksamheten och skapa förutsättningar för såväl trygghet som flexibilitet och fler personer i arbete. En viktig del i detta är att arbetsmiljöarbetet systematiskt integreras i verksamhetens planering, styrning och drift. Det är regeringens uppfattning att den goda arbetsplatsen inte bara innebär en arbetsmiljö som är fri från riskerna att skadas eller drabbas av sjukdom. Det ska även finnas möjligheter för de anställda att utvecklas och känna trygghet på arbetsplatsen. Det är i det lokala arbetet på arbetsplatserna i samverkan mellan arbetsmarknadens parter som arbetsvillkoren närmare utformas. Arbetsmarknadens parter har också en viktig roll genom möjligheterna att anpassa och komplettera lagstiftningen genom avtal. De har även betydelsefulla uppgifter när det gäller utbildning, informationsverksamhet, kunskapsbildning och kunskapspridning.

En god arbetsmiljö och ett bra arbetsmiljöarbete innebär ett arbetsliv där fler får möjlighet att träda in på arbetsmarknaden och där färre slås ut i förtid. Det är betydelsefullt för att kunna möta den demografiska utvecklingen och stundande generationsskiftet på arbetsmarknaden. Ett antal viktiga områden för insatser inom arbetsmiljöområdet för perioden 2010–2015 anges i regeringens skrivelse En förnyad arbetsmiljöpolitik med en nationell handlingsplan 2010–2015 (skr. 2009/10:248). Handlingsplanen liksom vidtagna åtgärder redovisas under avsnitt 4.4.1. Avsikten är att konkreta åtgärder ska preciseras efter hand.

På arbetsmiljöområdet är lagstiftning det huvudsakliga medlet för att slå fast de grundläggande kraven på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. Det är angeläget att innebörd och sammanhang tydligt framgår för dem som reglerna riktar sig till.

Med en ökad globalisering och större rörlighet mellan olika länder följer ökad invandring, liksom ökad utstationering av arbetskraft. Denna utveckling är i huvudsak positiv, men medför vissa risker för en selekterad arbetsmarknad med sämre arbetsförhållanden för en del av de utifrån kommande arbetstagarna. Arbetsmiljökraven måste upprätthållas på hela arbetsmarknaden. Tillsyn inom detta område är viktig för att skyddet för arbetstagarna ska upprätthållas och

rättvis konkurrens på arbetsmarknaden ska kunna råda. En bristfällig arbetsmiljö får inte vara ett konkurrensmedel på marknaden, vare sig nationellt eller inom EU:s gemensamma marknad. Därför bör höga arbetsmiljökrav värnas i EU-samarbetet på arbetsmiljöområdet.

Områden för fortsatta insatser

För att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningens krav ska få ett effektivt genomslag i samhället och kunna genomdrivas så effektivt som möjligt genom AV:s tillsynsarbete behöver lagstiftningen innehålla möjlighet till effektiva sanktioner när kraven inte följs. En översyn av sanktionssystemet i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen har därför gjorts för att få detta ändamålsenligt utformat (se vidare avsnitt 4.4.1). Regeringen avser att återkomma med förslag till nödvändiga lagändringar. För att förverkliga en reform av sanktionssystemet fordras ett föreskriftsarbete inom AV. Regeringen föreslår därför en tillfällig förstärkning under 2013 av verkets anslag för detta ändamål.

Utländska arbetsgivare som utstationerar arbetstagare i Sverige bör få en skyldighet att anmäla detta till AV (se vidare avsnitt 4.4.3). AV har fått i uppdrag av regeringen att under 2012 utveckla och ta i bruk ett register över företag som utstationerar arbetstagare i Sverige. Det övergripande målet är att säkerställa att utstationerade arbetstagare omfattas av de rättigheter som följer av utstationeringsdirektivet och att den svenska modellen kan tillämpas. Registret kommer att utgöra underlag för information och tillsynsverksamhet och kräver därför en fortsatt utveckling och förvaltning. Regeringen föreslår en förstärkning av AV:s anslag för detta ändamål. Regeringen avser att återkomma med förslag till nödvändiga lagändringar.

Att få till stånd en ökad medvetenhet och kunskap om arbetsmiljö i hela samhället är ett prioriterat område i den arbetsmiljöpolitiska handlingsplanen. Kunskapen från arbetslivsforskningen behöver förmedlas ut i samhället för att komma till nytta vid beslutsfattande och praktiskt arbetsmiljöarbete. För 2013 utökar regeringen AV:s nuvarande kunskapspridningsuppdrag, till att myndigheten inrättar en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande

resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Funktionen ska även arbeta med frågor som berör företagshälsovårdens kunskapsutveckling.

I handlingsplanen har aviserats att regeringen avser att återkomma i frågan om utformningen av arbetsmiljötillsynen. AV:s pilotprojekt att utveckla och pröva tillsynsметод enligt s.k. screening (en genomgång av samtliga arbetsställen i en bransch) kommer att avslutas under 2012. En utvärdering av projektet kommer att genomföras under hösten 2012 och redovisas till regeringen senast den 14 december 2012. Utvärderingen av pilotprojektet kommer att ligga till grund för regeringens ställningstaganden angående eventuella förändringar av arbetsmiljötillsynen.

Fortsatta insatser till stöd för utveckling inom de olika områden som lyfts fram i handlingsplanen kommer efter hand att preciseras.

4.5.3 Arbetsrätt

Centralt för regeringens mål att föra Sverige mot full sysselsättning och därigenom minska utanförskapet, är att underlätta tillskapandet av nya anställningar för grupper med svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och skapa möjligheter att kvarstå i arbete. Målet för arbetsrätten är att skapa förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.

Ett väl balanserat och förutsägbart arbetsrättsligt system är en viktig förutsättning för hållbar tillväxt och hög sysselsättning. Den arbetsrättsliga lagstiftningen ska utgöra en stabil grund för förhållandena på arbetsmarknaden. Det är viktigt med goda relationer på arbetsmarknaden, så att arbetstagarna är trygga och arbetsgivarna vågar anställa. Det arbetsrättsliga regelverket ska vara utformat på ett sätt som både arbetsgivare och arbetstagare i så stor utsträckning som möjligt kan ställa sig bakom.

Arbetsmarknadens parter ska, i enlighet med vad som gäller idag, i stor utsträckning ha möjlighet att göra anpassningar av gällande regler genom kollektivavtal.

Alla människor som kan och vill arbeta ska ges möjlighet att göra det utifrån sina förutsättningar. De arbetsrättsliga reglerna i Sverige ska göra det möjligt att kombinera trygga förhållanden på arbetsmarknaden med hög sysselsättning.

Det ska vara enkelt att anställa och tillsvidareanställningar ska vara grunden på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt kan tidsbegränsade anställningar spela en viktig roll, inte minst för svagare grupperns möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Regeringen slår vakt om den svenska modellen, där förhållandena på arbetsmarknaden i stor utsträckning regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Regeringen anser att grunderna för arbetsrätten bör bestå. I 2011 års budgetproposition finns dock aviserat vissa mindre förändringar av det arbetsrättsliga regelverket. Arbetet med dessa förändringar pågår, vilket redovisas i resultatavsnittet 4.4.3.

Inom EU-samarbetet är regeringens utgångspunkt att fokus främst bör läggas på ett effektivt genomförande av existerande regelverk. Det är vidare viktigt att gemensamt identifiera framtida utmaningar och att fortsätta att analysera och utbyta erfarenheter.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas. Regeringen vill aktivt stödja initiativ från arbetsmarknadens parter som leder till högre varaktig sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet. Särskilt viktigt är initiativ för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Samtal mellan arbetsmarknadens parter om bl.a. hur ungas inträde på arbetsmarknaden ska kunna underlättas pågår. Initiativ har redan tagits tillsammans med parterna för att utreda förutsättningarna för att skapa ett system för korttidsarbete som ska kunna aktiveras nästa gång en djup och kraftig lågkonjunktur av det slag som inträffade 2009 drabbar Sverige.

4.5.4 Lönebildning

Lönebildningen har en avgörande betydelse för konkurrenskraft, sysselsättning, inflation och andra viktiga delar av den samhällsekonomiska utvecklingen. En väl fungerande lönebildning kännetecknas av att mål som hög sysselsättning, prisstabilitet och en god reallönetillväxt blir möjliga att förena.

Parternas ansvar för lönebildningen är en grundpelare på svensk arbetsmarknad. Överenskommelser som kommit till stånd i förhandlingar mellan parterna, ger den legitimitet och stabilitet som i förlängningen är en förutsättning för arbetsfred och en god konkurrenskraft. Statens roll inskränker sig till att skapa förutsättningar genom att lägga grunden för regelverket. I lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) finns regler om medling, stridsåtgärder och hur tvister på arbetsmarknaden ska lösas och i diskrimineringslagen (2008:567) finns förbud mot bl.a. lönediskriminering. Arbetsdomstolen är det forum som i händelse av en tvist tolkar kollektivavtalen och Medlingsinstitutet verkar för att lönebildningen fungerar väl. Verktyg i detta arbete är medling, publicering av statistik, analyser och informationsinsatser vid seminarier och konferenser.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Arbetsmiljöverket

Tabell 4.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Belopp
2011	Utfall	591 438	Anslags-sparande	7 356
2012	Anslag	605 609 ¹	Utgifts-prognos	605 512
2013	Förslag	606 153		
2014	Beräknat	613 636 ²		
2015	Beräknat	624 438 ³		
2016	Beräknat	637 639 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 601 306 tkr i 2013 års prisnivå.

³ Motsvarar 601 306 tkr i 2013 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 601 305 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Arbetsmiljöverket (AV) och vissa utgifter för bidrag till den regionala skyddsombudsverksamheten. Den huvudsakliga verksamheten är

tillsynsverksamhet, kunskapsbildning och informationsverksamhet och kriterieverksamhet.

Den del av utgifterna under anslaget som avser AV:s förvaltning uppgick till 489 miljoner kronor 2011, vilket var 16 miljoner kronor mer än 2010. Anslagssparandet för 2010 uppgick till knappt 7 miljoner kronor. Antalet årsarbetskrafter uppgick till i medeltal 489 under 2011. Utgifterna för den regionala skyddsombudsverksamheten uppgick till 101 miljoner kronor under 2011, vilket motsvarar 2010 års förbrukning.

För 2012 har AV tilldelats 504 miljoner kronor för förvaltningskostnader. Drygt 101 miljoner kronor tilldelades den regionala skyddsombudsverksamheten 2012, vilket var oförändrat jämfört med 2011.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2011	12 019	13 343	-221
Prognos 2012	11 700	11 479	221
Budget 2013	10 000	10 000	0

Uppdragsverksamheten omfattar huvudsakligen den särskilda informationsverksamheten, men även försäljning från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Den särskilda informationsverksamheten består främst av försäljning av verkets föreskrifter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2013 för anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 400 000 kronor 2014.

Skälen för regeringens förslag:

Arbetsmiljöverket beslutar om bidrag under anslaget för den regionala skyddsombudsverksamheten som medför utgifter kommande budgetår.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 400 000 kronor 2014.

Tabell 4.13 Beställningsbemyndigande*Tusental kronor*

	Utfall 2011	Prognos 2012	Förslag 2013	Beräknat 2014
Ingående åtaganden	18 391	18 335	18 400	
Nya åtaganden	18 391	18 400	18 400	
Infriade åtaganden	-18 447	-18 335	-18 400	-18 400
Utestående åtaganden	18 335	18 400	18 400	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	18 400	18 400	18 400	

Regeringens överväganden

För att förverkliga en reform av sanktionssystemet i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen, föreslås att anslaget tillfälligt ökas med 2 miljoner kronor 2013. Finansieringen sker genom att anslaget 2:2 *Arbetsdomstolen* minskas med motsvarande belopp.

I avsnitt 4.5.2 aviseras förslag angående nya bestämmelser i utstationeringslagen. Förslagen innebär att utländska arbetsgivare som utstationerar arbetstagare i Sverige ska vara skyldiga att göra en anmälan till AV och att AV ska utöva tillsyn över reglerna. Med anledning av detta föreslår regeringen att anslaget ökas med 5 miljoner kronor från och med 2013.

AV har för närvarande ett informations- och kunskapspridningsuppdrag som omfattar bl.a. kunskapsöversikter. Från och med 2013 utökas uppdraget till att avse en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Detta utvidgade uppdrag beräknas under 2013 kräva resurser på 7 miljoner kronor. 5 miljoner kronor finansieras genom omprioriteringar inom anslaget. Utöver detta föreslås att anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2013. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* minskas med motsvarande belopp. Regeringen återkommer om fortsatt finansiering i budgetpropositionen för 2014.

I samband med budgetpropositionen för 2010 gjordes en satsning på 8 miljoner kronor per år under perioden 2010–2012 för att i ett pilotprojekt utveckla och prova screening som metod i tillsynsverksamheten. Finansiering av projektet avslutas från och med budgetåret 2013, varför anslaget minskas med 8 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 606 153 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 613 636 000 kronor, 624 438 000 kronor respektive 637 639 000 kronor.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor				
	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012 ¹	605 609	605 609	605 609	605 609
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	2 068	14 529	25 446	38 787
Beslut	-3 793	-7 953	-8 093	-8 264
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	2 269	1 451	1 476	1 507
Förslag/beräknat anslag	606 153	613 636	624 438	637 639

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

4.6.2 2:2 Arbetsdomstolen

Tabell 4.15 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2011	Utfall	27 464	Anslags-sparande	2 207
2012	Anslag	30 230 ¹	Utgifts-prognos	25 957
2013	Förslag	28 376		
2014	Beräknat	31 029 ²		
2015	Beräknat	31 608 ³		
2016	Beräknat	32 309 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 30 333 tkr i 2013 års prisnivå.

³ Motsvarar 30 333 tkr i 2013 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 30 333 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader vid Arbetsdomstolen. Verksamheten består i att pröva arbetsrättsliga tvister, dvs. tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Regeringens överväganden

Anslaget föreslås att tillfälligt minskas med 2 miljoner kronor 2013, för att finansiera förverkligandet av en reform av sanktionssystemet i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen, se under anslag 2:1 *Arbetsmiljöverket*.

Regeringen föreslår att 28 376 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Arbetsdomstolen* för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 31 029 000 kronor, 31 608 000 kronor respektive 32 309 000 kronor.

Tabell 4.16 Härlledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:2 Arbetsdomstolen

Tusental kronor				
	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	30 230	30 230	30 230	30 230
Förändring till följd av:				
Pris- och löneomräkning ²	146	843	1 423	2 125
Beslut	-2 000	0	0	0
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt		-44	-45	-46
Förslag/beräknat anslag	28 376	31 029	31 608	32 309

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.

4.6.3 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tabell 4.17 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2011	Utfall	27 564	Anslags-sparande	5 104
2012	Anslag	32 622 ¹	Utgifts-prognos	29 800
2013	Förslag	32 622		
2014	Beräknat	32 622		
2015	Beräknat	32 622		
2016	Beräknat	32 622		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamålet för anslaget är huvudsakligen kostnader för Sveriges medlemsavgift (basbidrag) till Internationella arbetsorganisationen (ILO). En mindre del utgör kostnader för deltagande i

ILO:s verksamhet (arbetskonferensen, övriga ILO-möten) och ILO-kommitténs verksamhet.

ILO:s beslutande organ, Internationella arbetskonferensen, antog i juni 2011 arbetsprogram och budget för perioden 2012–2013, omfattande 861,6 miljoner schweizerfranc. Enligt beslut av internationella arbetskonferensen i juni 2011 utgör Sveriges andel 1,065 procent av ILO:s budget för 2013, vilket är oförändrat jämfört med 2012. Medlemsbidraget fastställs enligt en skala som beslutas av FN:s generalförsamling. Under förutsättning att utbetalningen sker i början av 2013 beräknas Sveriges medlemsbidrag för 2013 till 3,7 miljoner schweizerfranc. Medlemsavgiften i svenska kronor bestäms av den svenska kronans växelkurs i förhållande till schweizerfrancen vid utbetalningsdagen i början av 2013.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 32 622 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Internationella arbetsorganisationen* för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 32 622 000 kronor respektive år.

4.6.4 2:4 Medlingsinstitutet

Tabell 4.18 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2011	Utfall	44 039	Anslags-sparande	13 646
2012	Anslag	56 686 ¹	Utgifts-prognos	50 653
2013	Förslag	57 322		
2014	Beräknat	58 139 ²		
2015	Beräknat	59 038 ³		
2016	Beräknat	60 166 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2012 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 57 241 tkr i 2013 års prisnivå.

³ Motsvarar 57 241 tkr i 2013 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 57 241 tkr i 2013 års prisnivå.

Ändamålet för anslaget är förvaltningskostnader och kostnader för lönestatistik för Medlingsinstitutet (MI). Den huvudsakliga verksamheten är medling i arbetstvister och ansvar för den officiella svenska lönestatistiken och att verka för en väl fungerande lönebildning. Under 2011 uppgick kostnaderna för medling till drygt 5 miljoner kronor och kostnaderna för analys och information till knappt 39 miljoner kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 4.19 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2011	1 705	1 705	0
Prognos 2012	4 000	4 000	0
Budget 2013	3 800	3 800	0

MI får efter överenskommelse med Sida delta i ett treårigt förvaltningsbistandsprojekt i Ukraina som syftar till att utveckla en myndighet med liknande uppgifter som de MI har.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 57 322 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Medlingsinstitutet* för 2013. För 2014, 2015 och 2016 beräknas anslaget till 58 139 000 kronor, 59 038 000 kronor respektive 60 166 000 kronor.

Tabell 4.20 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 2:4 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016
Anvisat 2012¹	56 686	56 686	56 686	56 686
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	636	1 535	2 435	3 565
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt		-82	-83	-85
Förslag/ beräknat anslag	57 322	58 139	59 038	60 166

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2011 (bet. 2011/12:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2012. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2014–2016 är preliminär.